

תשורה

משמחת הנישואין של
מנחם מענדל ודבורה

רייטפארט

ה' אדר ה'תשפ"ו

פתח דבר

לזכרון טוב, ליום כלולות צאצאינו החתן הרה"ת מנחם מענדל שי' והכלה מרת דבורה תל',

הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, בתשורה זו, הכוללת:

א. מכתבים ומענות מכ"ק אדמו"ר למשפחות החתן והכלה.

ב. שיחות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, מש"פ שלח ה'ש"ת עד שמח"ת ה'תש"א, שנרשמו ע"י הרה"ת ר' אברהם דוב העכט ע"ה, זקנו של החתן. יצויין שבהנחות שלפנינו ישנם ענינים ופרטים שלא נמצאים בספרי השיחות הנדפסים, ויש בזה מה שאין בזה.

ג. ספורים ומעשיות מרבוה"ק נ"ע ומחסידים ז"ל, שנרשמו ע"י הת' ישראל מרדכי הלוי קאזמינסקי ע"ה, שהי' ידוע כבעל שמועה ודייקן.

יש לציין שרוב החומר מתפרסם בזה בפעם ראשונה.

יהי רצון שיבנו בית בישראל בנין עדי עד לנחת רוח כ"ק אדמו"ר.

האל הטוב, הוא יתברך, יברך אתכם ואותנו, בתוך כלל אחינו בני יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

בשמחה ובברכה

מוקיריהם ומכבדיהם

יוסף ודבורה דאברא רייטפארט   לוי יצחק ונחמה איידל חזקלביץ'

ה' אדר, ה'תשפ"ו

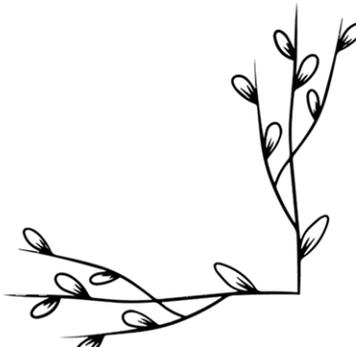
ברוקלין, נ.י.

מכתבים

ומענות

מכ"ק אדמו"ר
למשפחות החתן והכלה

מכתבים לחתונה

מכתב להודי החתן שי' לרגל חתונתם

רליטפארט - קאפלאן - ברוקלין - ברוקלין

Tel. (718) 493-9250

Cables: LUBAVITCHI NEWYORK

מזכירות

כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן

ליובאוויטש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

the Lubavitcher Rabbi

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN, N. Y. 11213

בי"ה, יד' סיון תשנ"ד
ברוקלין, נ.י.

האברך הווי"ח אי"א נוי"ב וכו'
מוה' יוסף שי'
וב"ג תי'

שלום וברכה!

ההודעה מקביעות זמן חתונתם בשעה טובה ומוצלחת, נקרא
לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מצוי"ב העתק נוסח מכ' שכ"ק אדמו"ר שליט"א שולח לחתונה.

בברכת רפוי"ש לכ"ק אדמו"ר שליט"א בקרוב ממש.

מזכיר

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם בשעה טובה ומוצלחת,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב ומזל טוב ושתהי' בשעה טובה
ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי
שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב (חיי"ק)

מכתב לזקנו של החתן, הרה"ת ר' יצחק שי' רייטפארט לרגל חתונת בתו חנה תי' קפלן

במכתב זה כ"ק אדמו"ר מברכו
"והוא זוג' תי' ירוו מהם, ומכל יו"ח שי' רוב נחת חסידותי"

רייטפארט - ברוקלין
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, גי' אלול תשמ"ט
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצי"צ
מוה' יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונת בתו
מרת חנה תי' עם בי"ג האברך מוה' בנימין שי'
ליום הי' אלול הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב
ושתהי' בשעה טובה ומצלחת ויבנו בית בישראל
בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי
שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

והוא זוג' תי' ירוו מהם, ומכל יו"ח שי'
רוב נחת חתידותי.

בברכת מזל טוב
מזל טוב
וכוחי"ט

מכתב לזקני החתן הרה"ת ר' אברהם דוב וליבא העכט ע"ה
לרגל קשו"ת של בתם מרת אסתר תי' קפלן, זקנתה של החתן

במכתב זה כ"ק אדמו"ר מברכם
"וירוו מהם ומכל יו"ח שי' רוב נחת יהודי אמיתי חסידותי"

העכט ברוקלין
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ז ניסן תשכ"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוהר"ד שי'
וזוג תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אודות קשו"ת
של בתם מרת אסתר תי' עם ב"ג האברך
מות' נחום שי' בשעה טובה ומוצלחת,

הנה יה"ר מחשי"ת שי"ה' בשעה
טובה ומוצלחת ולבנין עדי עד על יסודי
התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור
שבתורה זוהי תורת החסידות.

וירוו מהם ומכל יו"ח שי' רוב
נחת יהודי אמיתי חסידותי.

בברכה מזל טוב,

מכתב לאביו של החתן, הרה"ת ר' יוסף שי' רייטפארט, לרגל הבר-מצוה שלו

רייטפארט - ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסמערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בייה, כ"ז אלול תשמ"ג
ברוקלין, נ. י.

האברך יוסף שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכת כתיבה וחתימה
טובה

מכתבים ומענות לזקנו של החתן הרה"ת ר' יצחק שי' רייטפארט

מכתב בקשר להולדת בנו יוסף שי', אבי החתן שי'

רייטפארט - ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כח' אלול חש"ל
ברוקלין, נ.י.

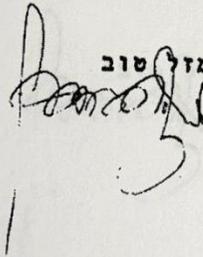
הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולד להם בן
למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבריתו
של אברהם אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן
יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו
ביחד עם זוג' חי' ואת כל ילדיהם שיחיו מתוך
הרחבה.

בברכה מזל טוב
וכוח"ס

לפנינו ב' מענות לסב החתן, בקשר לפלפולים שמסר בעת לימודיו בישיבה ב-770, בהם הרבי מעורר אודות הבאת דברי הצ"צ על הסוגיא¹.

יש לציין, שבמשך השנים עורר הרבי פעמים רבות את סב החתן – להביא מחידושי הצ"צ, לכתוב על חידושי הצ"צ וכו'.

לפני ועש"ק אמור, ז' אייר, תשי"ט

מענה להת' יצחק שי' רייטפארט, על מודעה של ישיבת תו"ת המרכזית 770, בה נכתב: "בעש"ק פ' אמר בשעה 12:30 יאמר הת' יצחק שי' רייטפארט בענין ברירה. ועיין בזה: גיטין דף כ"ה. פסחים דף ל' ע"ב בענין למפרע הוא גובה וברבינו חננאל שם. קידושין דף י"ט ע"א, רש"י חולין דף י"ד. חדושי הג"ר עקיבא אייגר על עירובין מערכה ד. רש"י גיטין דף מ"ז ע"ב ורש"י עירובין דף ל"ו ע"ב. רמב"ם פ"א מהלכות תרומות ה"כ. הל' מעשר פ"ד ה"א, הל' מעשר שני פ"ד ה"טז, הלכות גירושין פ"ג ה"ד, ופ"ט ה"כ. רמב"ן גיטין דף כ"ה, קצות החושן סי' ס"א" (מהעתקה):

לפלא שלא הובא יש"ש ב"ק פ"ה "דיני ברירה"

ובצ"צ (פס"ד ח"ב ובסוף ש' המילואים) הערות על היש"ש

לפני ש"פ תזריע, ג' ניסן, תשכ"ב

מענה להת' יצחק שי' רייטפארט, על מודעה של ישיבת תו"ת המרכזית 770, בה נכתב: "במוצש"ק פ' תזריע בשעה 8:45 יאמר הת' יצחק שי' רייטפארט בענין חדש בחול ובעכו"ם. ועיין בזה: רי"ף סוף ערבי פסחים, ר"ה י"ג, ובתוס' שם, קידושין כו, לו, ובתוס' ורא"ש שם, ערכין לב, גיטין מז, כתובות נו ברש"י שם, ר"ן ורא"ש נדרים נ"ח, מנחות ה:, סח:, סט:, פד., ירושלמי פ"ב דחלה ה"א, ור"ש בפ"י המשניות שם, פ"ד דדמאי ה"ז, פ"ה ה"ח, פ"ג דערלה, פ"ד דגיטין ה"ט. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"י ה"ד, הל' ביכורים פ"ב ה"טו, הל' תרומות פ"א ה"י, הל' תמידים פ"ח ה"ב, טור יו"ד רצ"ג בב"ח, ורמ"א שם, ט"ז ס"ק ד', ש"ך ס"ק ו', שו"ע אדמוה"ז סי' תפ"ט סעי' כ"ט-ל, שו"ת הרא"ש כלל ב' אות א', פני יהושע קו"א קידושין, שו"ת שאגת ארי' החדשות דיני חדש סימן ג" (מהעתקה):

לפלא גדול שנשמטו שו"ת הצ"צ יו"ד סי' רי"ח – ר"כ שהאריך.

ט'-י' כסלו, תשד"מ

מענה להרב יצחק רייטפארט שכתב: "בזה באתי להודיעו שקיבלו אותי לרב בבהכנ"ס אנשי ליובאוויטש דבארא פארק. הרבנות העיקר הוא בשבת קודש, ולהתפלל בכל יום שחרית, מנחה, ומעריב. ובכל יום ג' ללמוד לפנייהם שיעור גמרא. והתחלתי במס' ביצה. (וכמו"כ אני נותן שיעור שלשה פעמים בשבוע במס' מקוואות בבהכנ"ס בית אהרן לפני ת"ח, ופעם אחת בשבוע מס' סנהדרין בבהכנ"ס חסידי רדזין). ואבקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א שאצליח בלימוד התורה ובהפצת התורה, ופרנסה בהרחבה. . במנוחת הנפש ובמנוחת הגוף שאוכל ללמוד תורה וליתן צדקה בהרחבה" (מהעתקה):

ט-י כסלו

ת"ח ת"ח על בשורות טובות

יהי רצון שיהא כל הנ"ל בהצלחה ובאופן דמוסיף והולך ואור

כ"ף אלול, תשד"מ

מענה להרב יצחק רייטפארט על מכתבו - בו כתב ע"ד שאלה מסויימת בעניני עסקיו (לאחר ששאל על כך פעמיים, ולא קיבל מענה), וביקש ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א; בסיום מכתבו כתב: "מצורף פה \$500 לצדקה. ועוד מצורף פה חלק מגליונות שהגיע עתה מהדפוס [חידושים על הרמב"ם] עד אחר הלכות קרבן פסח פ"ז" (מהעתקה):

נתקבל ת"ח

וירבה חילא לאורייתא

אזכיר עה"צ

מענות משנת תשכ"ז בענין איסור בריחה מהמלחמה

בסעודת יום ב' דחג השבועות תשכ"ז, אמר הרש"ג שאנשים שואלים כיצד לקח כ"ק אדמו"ר על עצמו את האחריות להורות שיהודים לא יצאו מארץ ישראל [בתקופה שקדמה למלחמת ששת הימים, שהיתה בחודש אייר של אותה שנה].

כ"ק אדמו"ר ענה²: "הרי זה לאו מדאורייתא – "אל ירך לבבכם גו", אלא שלא רציתי לצאת בפרהסיא עם ענין של איסור".

בהמשך לזה כתב זקנו של החתן, הרה"ת ר' יצחק שי' רייטפארט, כמה שאלות לכ"ק אדמו"ר בקשר ללאו זה. כ"ק אדמו"ר הועיל לענות על שאלותיו, ונדפסים כאן בפעם הראשונה.

על מנת להוסיף בהבנת הסוגיא, הקדמנו בזה את שיטות הראשונים בגדר הלאו ד"לא תערוץ מפניהם", וחלקים משיחות כ"ק אדמו"ר בקיץ של אותה שנה בענין אם שייך גדר "מלחמת מצוה" בזמן הזה (לפי שהאיסור הנ"ל הוא רק במלחמת מצוה).

לא תערוץ מפניהם – ציווי או הבטחה?

פעמים רבות בתורה הוזהרו ישראל טרם כניסתם לארץ ישראל שלא יפחדו ולא יראו מן העמים היושבים בה, "לא תערוץ מפניהם כי ה' אלקיך בקרבך א"ל גדול ונורא" (עקב ז, כא). כמו כן נזכר הדבר כבר בתחילת דברי משה על העם בפרשת דברים: "לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם" (דברים ג, כב) ובפרשת כהן משוח מלחמה: "כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים" (שופטים כ, א).

הראשונים מוני המצוות נחלקו בפירוש אמירות אלו, אם יש לכלול אותם במנין המצוות או שמא אינם אלא הבטחה וברכה.

הרמב"ם בספר המצוות מנה מצוה זו וז"ל במצוות לא תעשה נח: "שהזהירנו מלירא מהאויבים בעת מלחמה ושלא נברח מפניהם אבל חובה עלינו לעמוד ולחזק כנגד העם האחר וכל מי שישוג אחור ויברח וכבר עבר על לא תעשה. והוא אמרו לא תערוץ מפניהם ונכפלה זאת האזהרה ואמר לא תיראום, ונכפל הציווי בזה העניין גם כן שלא יברחו ושלא ישובו אחור בעת המלחמה, כי בעניין זה אפשר לקיים אמונת אמת".

הובא זה בספר משנה תורה הל' מלכים פ"ז הט"ו: "ומאחר שיכנס בקשרי מלחמה ישען על מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל ייחוד ה' הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונם מליבו ויפנה מכל דבר למלחמה וכל המתחיל לחשוב ולהרהר

במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה שנאמר: אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלוין בצווארו ואם לא ניצח ולא עשה מלחמה בכל ליבו ובכל נפשו הרי זה כמי ששפך דמי הכול שנאמר: ולא ימס את לבב אחיו כלבבו".

גם הסמ"ג מנה מצות ל"ת רלא, שהירא במלחמה עובר בלאו, וז"ל: "כתוב בפרשת שופטים אתם קרבים היום למלחמה על אויבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. ד' לאווין הללו עניין אחד הם והן בתריסיהן להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיפחדו שכנגדם וינסו, ומצהלין סוסיהן להשמיע שעטת סוסיהן וצווחין בקולם, ותוקעים בחצוצרות ובמיני משמיעי קול, והצהירה התורה לכך אל ירך לבבכם מצהלות סוסים ואל תיראו מהגפת התריסין, ואל תחפזו מקול הקרנות, ואל תערצו מקול הצווחה כי ה' אלקיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם".

וכן כתב החינוך במצוה תקכה: "שנמנע שלא לערוץ ולפחוד מן האויבים בעת המלחמה ושלא נברח מפניהם אבל חובה עלינו להתגבר כנגדם להתחזק ולעמוד בפניהם ועל זה נאמר אל תיראו ואל תחפזו וגו' ונכפלה המניעה במקום אחר באומרו לא תיראום".

אך בניגוד אליהם, יש שפירשו את פשט הכתובים בדרך הבטחה וברכה ולא בדרך ציווי.

הראב"ד, בהשגותיו על מנין המצות הקצר שבפתיחת ספר משנה תורה להרמב"ם, משיג על מצות ל"ת נח (הנ"ל), וז"ל: "א"א הבטחה היא ואינה אזהרה". הראב"ד לא מסביר מדוע הוא רואה את דברי הכתוב "לא תירא מהם" כהבטחה, ואכן מוה"ר יוסף קארו בתשובותיו על השגות הראב"ד תמה עליו שהוציא פסוק מפשוטו.

אולם הרמב"ן, שאף הוא מסביר כמו הראב"ד שזו הבטחה ולא אזהרה, נימק מדוע אין לפרש את דברי התורה כאזהרה. בהערותיו למל"ת נח של הרמב"ם, כתב הרמב"ן: "וזו הבטחה ולא מצווה. ואם מניעה היא לא יוסיפו השוטרים ויאמרו מי האיש הירא ורך הלבב' שעובר הלאו יפרסם חטאו ויחזור", ע"כ. משמעות דבריו, שאם הירא במלחמה עובר בלאו, לא יתכן שלשיטת הרמב"ם הכהן המשוח והשוטרים יאמרו שכל הירא ורך הלבב ישוב לביתו. מכאן מוכרח שדברי התורה הם הבטחה ולא אזהרה. (ועיין בלב שמח על ספר המצות, ובספרו משך חכמה על הפסוק (שופטים כ, ג), ויד המלך על הל' מלכים פ"ז ה"טו, מה שכתבו לתרץ שיטת הרמב"ם).

עד כאן נתבארו שיטות הראשונים בגדר איסור "לא תערוץ מפניהם" אם הוא איסור דאורייתא או הבטחה. אולם בפשטות הדברים מובן, שאפי' לדעת הרמב"ם דהוי לאו, האיסור אינו אלא במלחמת מצוה ולא בכל מלחמה. וא"כ יש לברר גדר מלחמת מצוה, אם מלחמות בנ"י באה"ק בזמן הזה חשובות מלחמות מצוה.

מלחמת מצוה בזמן הזה – שיטת כ"ק אדמו"ר

בשיחת יום ב' דחג השבועות תשכ"ז, אמר כ"ק אדמו"ר בין הדברים³:

כאשר פועלים על יהודי להניח תפילין, שעיי"ז נעשה הענין ד"ויראו ממך" – אזי פועלים ענין של הצלה לא רק בנוגע אליו, אלא גם בנוגע לכל אלו שנמצאים מסביבו, כי, כאשר הגוי בורח מפני אותו יהודי שהניח תפילין, ניצולים בדרך ממילא כל הנמצאים אתו במערכה, כך, שכבר אין זה ענין פרטי, אלא ענין כללי, הקשור גם עם הענין ד"לא ימס את לבב אחיו".

ולהעיר: יתכן אמנם שבזמן הזה אין דין של מלחמת מצוה, שצריכה להיות ע"י מלך דוקא, אבל, ההגנה על ישראל היא גם מצוה, אם בתור דין של "מלחמת מצוה", או מצד פיקוח נפש, או מצד דין רודף – שכל ענינים אלו אינם קשורים עם מלך דוקא, וחיובם גם בזמן הזה.

*

בשיחת ש"פ פינחס, י"ד תמוז תשכ"ז⁴, דיבר כ"ק אדמו"ר אודות גודל מעלתם של היוצאים למלחמה שמימים נפשם בכפם (להעמיד את עצמם בסכנת נפשות בפועל ממש) לעשות מלחמה על יחוד השם (כלשון הרמב"ם), ובפרט ב"מלחמת מצוה", "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (אפילו כשבאים על עסקי קש ותבן, ועאכו"כ כשמכריזים שבאים על עסקי נפשות).

וכפי שמסיים הרמב"ם גודל שחרם של היוצאים במלחמה – "כל הנלחם בלב לבו . . ותהי' כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא בך וגו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך" – שחר נעלה ביותר שכולל כל סדר ההשתלשלות: "בית נכון", "בית נאמן" – קאי על ספירת המלכות, "עד עולם" – ז"א, "עולם הבא" – בינה, שזהו כללות סדר השתלשלות, ולמעלה מזה – "לחיי העולם הבא". ועל מי נאמר שחר גדול זה – לא על לומדי תורה שבזכותם מנצחים במלחמה, אלא על היוצאים במלחמה דוקא!

*

בהמשך למדובר בהתוועדות זו ושלפני, כתב הרי"ל גראנער מכתב לכ"ק אדמו"ר, בו כתב שאלות שנשמעו בויליאמסבורג על השיחות בדבר אה"ק⁵:

[א] במכתבו כתב: על הנזכר שזוהי מלחמת מצוה – מלחמת מצוה יכולה להיות רק כשיש מלך ישראל (משמעות הרמב"ם הל' מלכים פ"ה ואילך).

3 שם ע' 67.

4 שם ע' 241 ואילך.

5 נדפס בליקוט מענות קודש מילואים ח"ג ע' 106 ואילך. צילום כתי"ק - תשורה בעגון, י"ד

סיון תשפ"ב ע' 39 ואילך.

מענה כ"ק אדמו"ר: צע"ג בזה – וכמדובר עם הרב יאלעס שי' לפני ההתועדות – דא"כ 1) המלחמות שבין יהושע לשאול – לא הי' במלחמת מצוה (ואולי זהו דיוק רש"י "בימי יהושע" סוטה (מד, רע"ב). 2) עפ"ז לא נת' בשס"מ כלל דין כל מלחמות סוף בית שני – זמן המשנה וכמה מהתנאים השתתפו בהם! ג) אין להם דין מלחמת מצוה כלל! **ועוד**. ויל"ע ביוסיפון בקדמוניות ליוסף ב"ג כמדומה שמביא שם שמינו משיח מלחמה כו'. וראה סדה"ד ג"א תתכ"ה. ובכל אופן – לא לזה נתכוונתי **וכדלהלן**. וכמסומן גם במארגן זשורנל. ויל"ע ברמבן (ויחי מט, יוד) בנוגע למלחמת חנוכה.

[ב] **במכתבו כתב:** לכאורה יש ליישב קושיא הנ"ל עפ"י רמב"ם הל' שבת פ"ב שם איתא בסתם כשעכו"ם צרים על עיירות ישראל וכו', בלי תנאי שמחללים את השבת רק כשיש מלך ישראל.

מענה כ"ק אדמו"ר: הרי בפ"י הזכרתי "עסקי תבן וקש או נפשות", היינו הל' [ברמב"ם הל' שבת פ"ב] **ומפורש** בגמרא ובפוסקים שזהו אפילו בזמה"ז (ובחור"ל). וברמבם שם הל' **מצוה** (אף שאין הכרח דזהו גדר – בכל הפרטים – **דמלחמת מצוה** דמס' סוטה).

[ג] **במכתבו כתב:** על הנזכר בשיחה שמכיון שמלחמה זו היתה ליחד את השם וכו' לזה חל עליהם הברכות המנויות ברמב"ם הל' מלכים פ"ז הל' ט"ו . .

מענה כ"ק אדמו"ר: [שמכיון שמלחמה זו היתה] **מצוה** ע"פ תורה [רמב"ם הל' שבת פ"ב] הרי קאי גם ע"ז ל' הרמב"ם "יודע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה" (מלכים ספ"ז – שקאי גם על מלחמה ד"עזרת ישראל מיד **צר** שבא עליהם" – שם רפ"ה. וראה זכר"י ב, יב ובכ"מ. – **ואין טעם** לחלק בהשייכות דהגנה מצר ליחוד השם בין כשמלך בישראל א"ל [=אם לאו]).

*

בהתוועדות הבאה, **בש"פ מסעי, מבה"ח מנ"א תשכ"ז**, המשיך כ"ק אדמו"ר לדבר בענין זה⁶:

בנוגע להאמור שהיתה זו "מלחמת מצוה":

ישנם השואלים, שבזמן הזה לא שייך לכאורה "מלחמת מצוה", כי, בשביל "מלחמת מצוה" יש צורך במינוי מלך [כמובן מזה ש"שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך . . ולהכרית זרעו של עמלק וכו", ו"מינוי מלך קודם למלחמת עמלק"], ו"אין מעמידין מלך בתחילה אלא ע"פ בית דין של שבעים זקנים וע"פ נביא", שכל זה אינו שייך בזמן הזה.

. . ובכן:

לכל לראש יש להעיר, שלפי דבריהם שהגדר ד"מלחמת מצוה" תלוי במינוי מלך – נמצא דבר תמוה ביותר ("א ווילדע זאך"):

המלך הראשון בישראל הי' שאול. ולדעת הרמב"ם – גם ליהושע הי' דין מלך, וכן משה רבינו מלך הי'.

ועפ"ז נמצא שכל המלחמות שהיו לאחרי מות יהושע עד המלכת שאול (שאז לא היו מלכים בישראל, כי אם שופטים כו') – כולל גם המשך ורוב המלחמות דכיבוש הארץ, החל ממ"ש "ויהי אחרי מות יהושע . . ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי . . ונלחמה בכנעני וגו'" – לא הי' להם גדר של "מלחמת מצוה"!

ואפילו אם נדחוק לומר שכיון שהתחלת המלחמה דכיבוש ארץ ישראל היתה ע"י יהושע, שהי' מלך, לכן גם כל המשך המלחמות דכיבוש הארץ (וכלשון חז"ל – שהובא גפ בפירוש רש"י – "שבע שכבשו") הם בגדר "מלחמת מצוה" – עדיין נצטרך לומר בנוגע למלחמות שהיו בימי דבורה ובימי יפתח, שלא היו בגדר "מלחמת מצוה", שזהו היפך פשטות ושטחיות הענינים!

וכמו"כ נצטרך לומר כן בנוגע למלחמת החשמונאים:

אף שהיו אז מלכים – הרי כיון שלא היו מבית דוד, ולא נמשחו ע"י נביא, אין להם דין מלך לאמיתתו. וכיון שכן, הרי מלחמתם אינה בגדר "מלחמת מצוה".

ולאידך גיסא, מצינו בדברי ימי ישראל דסוף בית שני, שמינו "משוח מלחמה", והרי מינוי "משוח מלחמה" שייך ל"מלחמת מצוה" דוקא.

וכן יש להוכיח מהסיפור אודות בן כוזיבא, כמ"ש הרמב"ם ש"רבי עקיבא . . הי' אומר עליו שהוא המלך המשיח" ("עד שנהרג . . נודע להם שאינו"), ועכצ"ל, שהיו לו הסימנים של המשיח, כמ"ש הרמב"ם שא' מהם הוא ש"ילחם מלחמות ה'", וכפי שמביא את הפסוק "כי מלחמות ה' אדוני נלחם", והרי מלחמה זו היא בודאי "מלחמת מצוה" (ודוחק לומר ש"מלחמות ה'" ו"מלחמת מצוה" הם גדרים שונים). ועכצ"ל, ש"מלחמת מצוה" – שנלחם בן כוזיבא שלא הי' אז מלך – אינה תלוי' במלך דוקא.

ועוד והוא העיקר:

בהמדובר אודות "מלחמת מצוה" – לא היתה הכוונה לגדר ההלכתי של "מלחמת מצוה" בכל הפרטים, אלא הכוונה היא למלחמה שמיצוה להשתתף בה, שזוהי המלחמה להגן על ישראל – כדברי הרמב"ם "אי זו היא מלחמת מצוה כו', ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם", וענין זה בודאי אינו תלוי במינוי מלך.

ואכן דין זה הובא (לא רק ברמב"ם, אלא) גם בשו"ע – בהלכות שבת: "עכו"ם שצרו על עיירות ישראל . . יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת", ו"מצוה על כל ישראל שיכולין לבוא לצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת".

ומה גם שענין זה אינו שייך לארץ ישראל דוקא, אלא כן הוא גם בחוץ לארץ, כדאיתא בגמרא בנוגע לדין "עיר הסמוכה לספר" לגבי "נכרים שצרו על עיירות ישראל" – "ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא, ותרגומא (אי זו עיר בבבל דהויא סמוכה לספר) נהרדעא".

איסור בריחה מהמלחמה – מענות כ"ק אדמו"ר

[א]

הרב יצחק רייטפארט כתב במכתבו⁷, ששמע משם כ"ק אדמו"ר שבורח בשעת מלחמה מארץ ישראל בזמן הזה עובר בלאו, ושאל שהרי מבואר בחינוך שזהו דוקא כשישראל שרוין על אדמתן.

על זה ענה כ"ק אדמו"ר (מהעתקה):

כמבואר ברמב"ם הל' שבת פ"ב הכ"ג מצוה על כל ישראל⁸ וע"פ הטעמים המבוארים והכתוב שמביא (מונע חרבו מדם) בהמשך לאל ירך כו' ברמב"ם הל' מלכים⁹ י"ל דעובר בלא תעשה וכו'.

[ב]

בהמשך למענה הנ"ל, כתב במכתבו לכ"ק אדמו"ר:

"המובן שכוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א שכיון שבהל' שבת כתב מצוה וע"כ שהוא בהמשך להל' מלכים שמבואר שם שהבורח עובר בלאו דאל"כ שאינו בהמשך לאל המבואר בה' מלכים מניין להרמב"ם שיש מצוה. וע"כ שחולק על החינוך שגם בשאין ישראל שרוין על אדמתן עובר בלאו .

ואינו מובן לי: א. אפילו אם נניח שמה שכ' הרמב"ם בהל' שבת מצוה הוא נובע ממה שכ' בהל' מלכים וכו', הרי י"ל כשישראל שרוין על אדמתן הבורח עובר בלאו וכשאינם שרוין על אדמתן אינו עובר שום איסור אך אינו מקיים מצוה. ב. י"ל שמסתעף ממצות ואהבת לרעך כמך (ואי"ז בכלל מסירת נפש דא"כ הי' צריך למנות

(7 לא מצויין במכתב זמן כתיבתו, ומוכרח שהוא לאחר חג השבועות תשכ"ז, אבל כנראה קדם לשיחות הנ"ל בקיץ.

(8 "עובדי כוכבים ומזלות שצרו על עיירות ישראל אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהן את השבת ואין עושין עמהן מלחמה. ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת. ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערכו מלחמה או שצרו סתם יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת. ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד העובדי כוכבים ומזלות בשבת. ואסור להן להתמהמה למוצאי שבת. וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא"

(9 פ"ז הט"ו: "מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה. ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד. ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה וזכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה. וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה שנאמר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויין בצוארו. ואם לא נצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו הרי זה כמי ששפך דמי הכל שנאמר ולא ימס את לבב אחיו כלבבו. והרי מפורש בקבלה ארוך עושה השם בלבד מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעו רעה ויבנה לו בית נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם ויזכה לחיי העולם הבא שנאמר כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא בך וגו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך."

ד' מצות שמחויבים למסור נפשו מלחמת מצוה) בפרט לשיטת כמה אחרונים שהרמב"ם לא פסק כר"ע דחיך קודמין מדהשמיט הך מילתא דר"ע ומה"ט השמיט הברייתא דנדרים דף פ' כמבואר בס' סדר למשנה מהר"ז באסאקאוויץ בהל' יסה"ת פ"ד".

אין תח"י העתקת המענה, ובמכתב הבא כתב את תוכן תשובת כ"ק אדמו"ר על שאלתו¹⁰:

"עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (הל' מלכים רפ"ה¹¹) - הוי מלחמת מצוה לכל עניני אף כשאין מלך בישראל (וכמלחמת חשמונאים וכו').

[ג]

בהמשך להנ"ל, כתב במכתבו לכ"ק אדמו"ר:

"שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א שאמר שמדין הי' אסור לברוח מא"י בשעת מלחמה כמבואר ברמב"ם הל' שבת פ"ב הכ"ג (ומצוה על כל ישראל כו') וע"פ הטעמים המבוארים והכתוב שמביא (מונע חרבו מדם) בהמשך לאל ירך כו' (ברמב"ם הל' מלכים פ"ז הט"ז) י"ל דעובר בלא תעשה (לדעת הרמב"ן דמונה ואל ימס בל"ת) ובפרט את"ל ד"עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (הל' מלכים רפ"ה) - הוי מלחמת מצוה לכל עניני אף כשאין מלך בישראל (וכמלחמת חשמונאים וכו'). אינו מובן: והרי דין זה אמור דוקא בזמן שישראל שרויים על אדמתן וכיון שלא הי' ע"י ציווי מפורש מהקב"ה שיחזרו לא"י (ובפרט שיש שלש שבועות) אף שבזוהר סוף פרשת וארא משמע שקודם ביאת המשיח יהי' קיבוץ גדול מיהודים שיעשו מלחמה עם הישמעאלים אך לא הי' ע"ז ציווי".

על מש"כ ש"דין זה אמור דוקא בזמן שישראל שרויים על אדמתן, ענה כ"ק אד"ש (מהעתקת המזכיר):

כמבואר בחינוך (ולא מצאתי ביד החזקה בספר המצוות להרמב"ם וסמ"ג)

וצ"ע אם בזמן חשוב¹² שישראל שרוין על אדמתן

10 לתוכן התשובה ראה גם בשיחות והמענה מקיץ תשכ"ז - נעתקו לעיל.
 11 "אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה. ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים. ומלחמת עמלק. ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם. ואחר כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו".
 12 כ"ה בהעתקת המזכיר, ונראה שצ"ל: חשוב בזמן.

מכתב המלצה מהמזכירות על הרה"ת ר' יצחק שי' דייטפארט
בקשר להשגת כספים להדפסת ספרו "בדבר מלך" על הרמב"ם

המכתב נשלח על נייר המכתבים של המזכירות.
נדפס כאן מהעתק המזכירות.

April 14, 1965

Memorial Foundation for Jewish Culture
3 East 54th Street New York, N.Y.

Gentlemen:

In reply to your inquiry about Rabbi Ichok Raitport, I am directed to inform you that the applicant is personally known to Rabbi M. Schneerson as an outstanding and dedicated Talmudic scholar, and a person of the highest integrity.

Rabbi Schneerson is familiar with the work of Rabbi Raitport in the past which he considers highly recommendable.

Sincerely yours,

Dr. Nissan Mindel Secretary

מכתבים ומענות לזקנו של החתן הרה"ת ר' נחום יצחק שי' קפלן

מכתב בקשר להולדת בתו דבורה דאברא תי', אם החתן שי'

קפלן - נארפאלק

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

ב"ה, יב' כסלו תשל"ד
ברוקלין, נ.י.

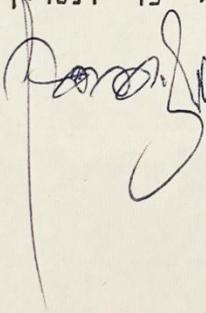
הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' נחום יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בת
למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוג'
תי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

-ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר
מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות יז' א) נשים
במאי זכייך באקרוי' כו' באתנוי' כו' ונטריין
כו'.

בברכת מזל טוב

בכתי"ק: הרה"ח

מכתב בו כ"ק אדמו"ר הוסיף בכת"ק: עוסק בצ"צ כו

קפלן - לייקוואוד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.ב"ה, יג" מנ"א תשל"ז
ברוקלין, נ. י.הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו
מו"ה נחום יצחק שי

שלום וברכה!

מכתב בו כ"ק אדמו"ר הוסיף בסופו בכת"ק:
 כמובן כדאי להנהיג שיטת הלימוד דאותיות, נקודות וכו'. וד"ל.
 בברכת הצלחה בעבוה"ק חינוך עטה"ק [חתי"ק]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.ב"ה, יוס"ג בשבת,
ב' דחנוכה,
ה' תשל"ב. ברוקלין, נ. י.הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו
מו"ה נחום יצחק שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב ממנו דו"ח והמצו"ב.

וכהוראת ימי חנוכה - דמנהג הפשוט במצות היום - הדלקת נרות חנוכה הוא
כמהדרין מן המהדרין.כאזן כדאי להוסיף שיהיה
היאזן דאמתיות, תודות
כו' א"ר.בברכת
הצלחה קצרה חינוך עטה"ק
לויובאוויטש

בשבת. דחנוכה: להעיר מזבחים (צ, טע"ב): חדיר ומקודש כו'. ב' דחנוכה:

כ"ח אלול, תש"ל

מענה לר' נחום יצחק קפלן על דו"ח שכתב – על פעילותו בתקופת הזמן מאמצע מנחם-אב ועד אמצע אלול (מהעתקת המזכיר):

הדו"ח נת'. ויה"ר שתהא התחלה טובה ובהמשך טוב (לבריות ולשמים) ובמשך כל השנה כולה. אזכיר עה"צ.

כ"א מרחשון, תשל"ה

מענה לר' נחום יצחק קפלן על מכתבו (מהעתקת המזכיר):

נת' ות"ח. כן יבש"ט שמוסיף בכהנ"ל וה' עוזרו.

אזכיר עה"צ.

תנש"א

מענה לר' נחום יצחק קפלן שכתב: "בתי דבורה דאברא בת אסתר תי' גמרה את חוק הלימודים בבית ספר גבוה בית רבקה, ורוצה להמשיך לימודי' בסמינר בית חנה בעיה"ק צפת (בהסכמת ההנהלה דשם). והננו לבקש הסכמת כ"ק אד"ש וברכתו לנסיעה טובה ולשנת הצלחה בגו"ר" (מהעתקה):

כ"ק אדמו"ר סימן בחץ תיבת "הסכמת", וכתב:

אזכיר עה"צ

מכתבים לזקנו של החתן הרה"ת ר' אברהם דוב העכט ע"ה

מכתב מ"מחנה ישראל" בשנת תש"ב, עם הוספות בכת"י

MACHNE ISRAEL
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y.

מחנה ישראל
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, כ"ג אדר, תש"ב

ידידנו האברך המצויין,
ווי"ח אי"א וכו' מו"ה
אברהם דב שי' העכט,
יו"ר אגודת שומרי שבת,
85 הופער סט. ברוקלין

שלום וברכה!

מכתבם נתקבל והננו מודים להם עבור
הודיעם אותנו ממהלך עבודתם. ומעלין בקדש
מעלה מעלה, והשי"ת יהי בעזרם.

נקוה כי בימים אלו נוכל להמציא להם את
הרשימות שבקשו, כמובן רק על מסך איזה ימים.

בשח ראו את מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א
להקונגרס למען השבת, שנדפס * בהקו"ק חוברת
אדר, ומשתמשים בהענינים הנזכרים בו לתעמולתם.

גם להבא יענין אותנו לשמוע מעבודתם
מפעם לפעם.

בברכת לאלתר לגאולה,

בשם מחנה ישראל

המזכירות.

מכתב מאדמו"ר מהורי"צ, בו מברכו בהצלחה בעבודתו בקהלה הספרדית

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13. N. Y.
SLocum 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן

ליובאוויטש

ב"ה ב' ניסן חש"ז.
ברוקלין.

ידידי הרב וו"ח אי"א מוה"ר אברהם דוב שי'

שלום וברכה!

כמענה על מכתבו המפורט ממצב
קהלתו וסדר עבודתו נהניתי והשי"ח יצליחו.
השי"ח ימלא ימי הריונה של זוגתו חחי' ותהי'
הלידה בעתה ובזמנה בנקל כשורה ולד חייא
וקיימא ויחזק את כריאותו ויתן לו פרנסה
טובה בהרחבה כגו"ר.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. *מ. אגודת*

מכתב לזקנה של הכלה הרה"ת ר' יוסף דוב שי' חזקלביץ'

חזקלביץ=כחב"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYocnth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יג' אלול תשכ"ח
ברוקלין

האברך יוסף דוב שי'

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף דיין בריף פון ס' אלול.

בעת רצון וועט מען דיר מזכיר זיין אויף דעם ציון

הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע לויט דעם
אינהאלט פון דיין שרייבען.

און אזוי ווי דו האסט בעזעהן חסדי השם יתברך

און האט דין געבראכט לארצנו הקדושה בכפר הב"ד ת"ו, זאל אזוי
אויך די חסדי השם יתברך זיין בא דיר אויך לעמיד אין אלע זיינע
ענינים, און דאס לערנען תורה בהתמדה ושקידה און מקיים זיין
מצות, איז די וועג צו באקומען די ברכות פון השם יתברך פאר דיר
און פאר דער משפחה שי'.

ת"ח פאר דעם פ"ש פון די וועלכע דו דערמאנט אין

דיין בריף, און בעת רצון וועט מען זיי מזכיר זיין אויף דעם
ציון הק'.

און צו דיין שרייבען וועגען דיין יום הולדת, וועסט

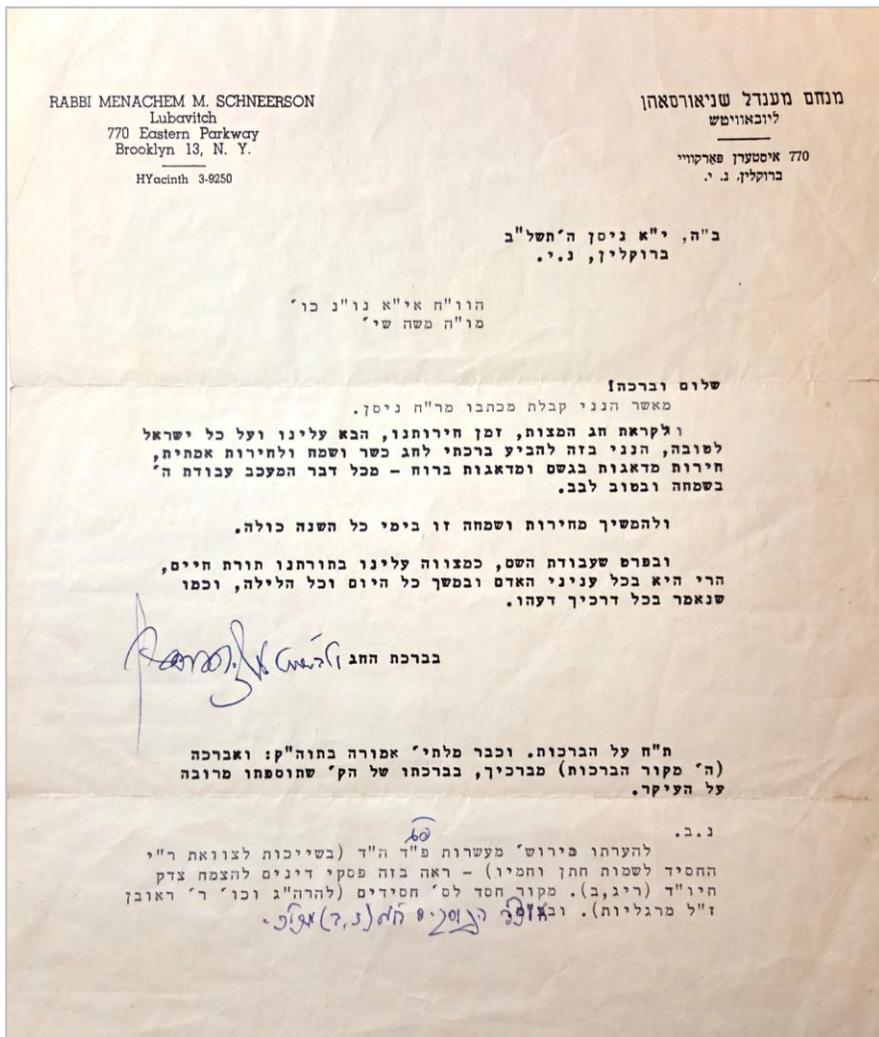
דו געוויס אין דעם טאג אויספירען זיך לויט דעם מנהג יום הולדת
בין אנ"ש בעת האחרונה. ות' יברכך בשנה הצלחה בלימוד התורה וקיום
מצותי'.

בברכה לבשו"ט בכ"ה האפור ולכתימה
והתימה טובה,

מכתב לזקנה של הכלה

הרה"ת ר' משה דוד חזקלביץ' ע"ה

בסוף המכתב הוסיף כ"ק אדמו"ר הערה ע"ד חתן וחמיו ששמותיהם שוים

בכת"ק: בברכת החג ולבשו"ט [חתי"ק]

ובאוצר הפוסקים ח"א (נ, ב) מכו"כ.¹³

13) ושם, שאם השמות אינם שוים ממש ליכא קפידא. ולהעיר שבחתימה זו שם הכלה הוא דבורה ושם אם החתן הוא דבורה דאברא.

מענה לזקנה של הכלה הרה"ת ר' ברוך מרדכי ליפשיץ ע"ה

כ"ג מנחם אב, תשל"ג

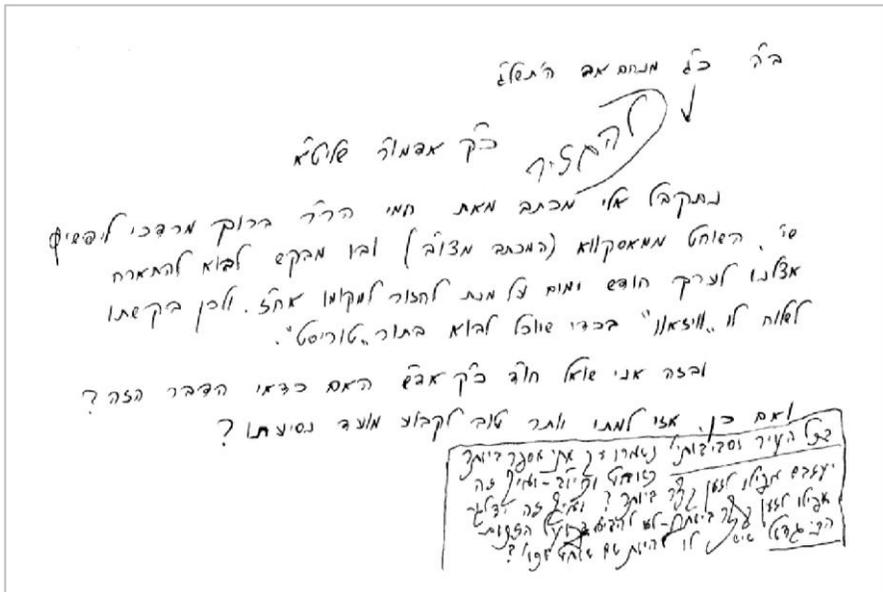
מענה לר' יוסף דוב חזקליץ שכתב במכתבו:

נתקבל אלי מכתב מאת חמי הר"ר ברוך מרדכי ליפשיץ שי, השוחט ממאסקווא (המכתב מצו"ב) ובו מבקש לבוא להתארח אצלנו לערך חודש ימים על מנת לחזור למקומו אח"ז. ולכן בקשתו לשלוח לו "וויזאו" בכדי שיוכל לבוא בתור "טוריסט".

ובזה אני שואל חו"ד כ"ק אד"ש האם כדאי הדבר הזה? ואם כן, אזי למתי יותר טוב לקבוע מועד נסיעתו?

כ"ק אדמו"ר סימן תיבת "מכתב...". וכתב: להחזיר

בכל העיר וסביבות' נשארו רק מתי מספר ביותר כשוחט וכיו"ב¹⁴ – ואיך זה יעזוב אפילו לזמן קצר ביותר? ואיך זה ידלג – אפילו לזמן קצר ביותר – לא להביא בפועל הזכות הכי גדול שיש לו להיות שם שוחט וכו¹⁴?

מכתבים לזקנה של הכלה הרה"ח ר' משה זלמן פייגלין ע"ה

RABBI
I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה כ"א מרחשון תרצ"ו.
אטנאָפּק.

אל ידידי הנכבד זחכי נעלה משכיל על דבר
דבר טוב וז"ה אי"א מוהר"ר משה זלמן שי'

שלום וברכה,
במענה על מכתבו בכרכת רפואה שלמה קראתי, וכל המברך יתברך
גרונו טוב מפש ועד בער
אמנם כן צדקו דבריו אשר כפי המצב בהוה באומפראליע אין מקום
להתועדות מאנ"ש שי' אבל עם זה עלינו לדעת כי בכל אחד מנוע אנ"ש בעורקיו
יזל מדט אבותיו ואבות אחסידים החסידים החסידים והישרים, נשמחם עדין, אשר
טרו נכשם על החסידות ודרכי החסידים,
כל אחד ואחד מאנ"ש שי' עליו החוננה והמצוה לספר לבניו ובנותיו
נכדיו ויוצאי חלציו את אשר ידוע לו מזכרון אבותיו ואבות אבותיו למען ידעו
בניו בנותיו נכדיו ויוצאי חלציו גם חמה גזעם וצור מחצבתם.
הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ זי"א אָמר באחד משיחותיו
ח'ק' בשמחה תורה הרס"ש לשמר כשם שכל אחד מישראל מחויב בהנחת תפילין בכל
יום, כן הנהו מחויב לקבוע שעה בכל יום לדבר עם בניו וקם בנותיו ואנשי ביתו
להדריכם ולהתענין במצנע הרוחני.
ההדרכה היא מצוה דחובה חלבנות, וכל אחד מאנ"ש שי' הוא אוצר
כלום אשר את אך ורק יתן לבו ודעתו לזכור את אשר ראה בנית הוריו בילדותו
ובבחרותו מעניני הנחנה ביראת שמים ובאהבת ישראל, ויטפר זאה לאנשי ביתו
באותו הסגנון והשפה שחמה עומעית בלי תפונה יביא בעזה"י תועלת כלתי מוגבל.
ודבר זה כאשר אחד מאנ"ש שי' מספר לבניו בנותיו נכדיו ויוצאי
חלציו ואנשי ביתו את זכרון טוב אבותיו ואבות אחסידים החסידים גזעם הנחנה
וארחות חייחם הנה זהו אמיתת ענין הזכרת נשמות האבות הגורמים קודת רוח
לנשמת החורים בעולט העליון, וזכותו יגן על זרעם וזרע זרעם להושע כישועת
עולמים נשמות וברוחניות.
השי"ת יחזק נדיאותו בריאות בנו שי' וכריאות ב"ב שי' ויזמין
להם פרנסותם בריחה ובמנוחה בגו"ר.
הדו"ש ומכרכו בגו"ר, *Abel*

פייגלין = שעפארטאן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין נ. י.

הווייח איינא נוינט עוסק בציצ
מוהייר משה זלמן שי'

ביה"ב' אדיר תשי"ד
ברוקלין

שלום וברכה!

זה מזמן שלא קבלתי מסנן מכתבים, אף שמזמן לזמן הנני מקבל פ"ש, הן בנוגע להנחן בנוגע לילידי שיהיו ע"י אבי"ש שיהיו במצאים באוסטראליא, וכותבים לי גם כן על דבר עזרת כולם לענייני הביד דש, ובפרט להישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אשר במעלבורן, ועתה קבלתי מכתבו מביה"ב שבש, שכותב על דבר הנכב בנימין שי', אבל אינו כותב פרטים מה שעשו הרופאים. שמרן, שבאנפנים כמו אלה בוחנים זריקות מאצעים נגד אינפעקשאנס וגם עושים צלומים = עקסריי = שמטני העיניים האלו יש ידיעה ברורה מה שנעשה. תקותי שכל הנחיל עשו בעוד מועד וגם התייעצו עם רופאים מוסמכים גדולים בענין זה, ולכן מעט אינו מובן, שכותב שהרופאים יראים לבגוע ולא הושב. הנני חושב שאפשר ישנו עוד רופא מוסמח שלא דברו עמו על דבר זה, ואם הן-כדאי לדעת גם הוות יצתו, והשייית יעזר שיבשר בשורה טובה בזה.

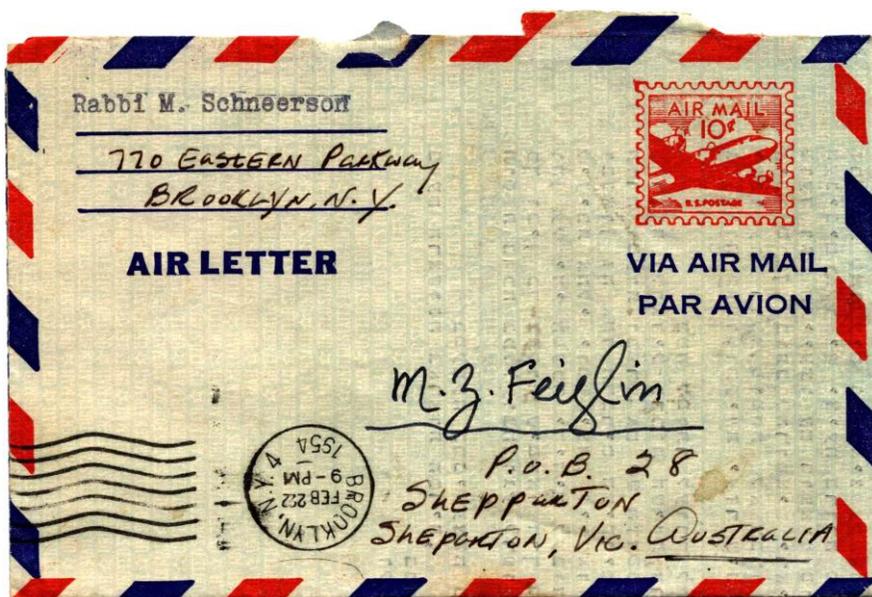
בשה למותר לעורר להורי הנכד, בתו והתנו-שיהיו-שבכדי להרבות ולהגדיל ברכות השייית, צריכים להוסיף במדה גדולה בענייני תורה ומצות. ובפרט אם יש הזדמנות לעשות בזה שיביא תועלת לרבים, ובנדון זה אחד הדברים העיקרים הוא-העזרה הקסיפילית שימולים לתת לישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במעלבורן, הן על ידי עזרה מעצמם והן על ידי המסכת ידידים לעבודה זו, ואף בשטוח הנני שעושים בזה בין כך ובין כך-תקותי שימצאו דרך לעשות עוד יותר, וזה בודאי ימשוך תוספת ברכה בכלל ובהתרגל לרפואת בנם שי' בפרט.

במעטפה בפני עצמה נשלח לו התניא שזה לא כבר נדפס פה- בפעם הראשונה בארצות הברית, בברכה לאריכות ימים ושנים טובות ולבשר טובות בכל האפור למיל

Handwritten signature

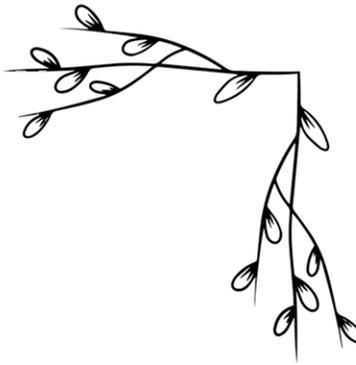

VIA REGISTERED MAIL

על מעטפת המכתב כתב כ"ק אדמו"ר את שם הנמען בכת"ק:

M.Z. Feiglin

"שיחות"

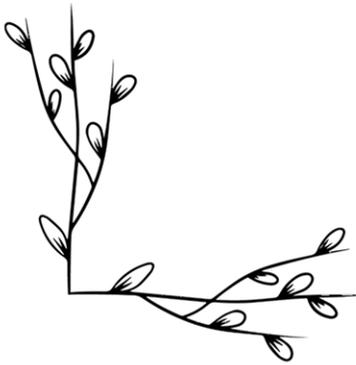
- בַּקְּאָדַמױר אַל־טױא -

ש"פ שלח ה'ש"ת - שמח"ת ה'תש"א

נרשמו ע"י

אננהס 377 הצבא

תלמיד יציב 'אחי-התמיס'

שיחות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע

ש"פ שלח ה'ש"ת – שמח"ת ה'תש"א

נרשמו ע"י הרה"ת ר' אברהם דוב העכט ע"ה, זקנו של החתן

בספרי השיחות של אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע נדפסו הנחות אחרות של שיחות אלו, וחלקן נרשמו ע"י אדמו"ר מהוריי"צ עצמו. בהנחות שלפנינו ישנם ענינים ופרטים שלא נמצאים בספרי השיחות הנדפסים, ויש בזה מה שאין בזה.

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א פ' שלח ת"ש

הויפן, וכשהי' משתכר א ביסל מער געלט ווי כדי חיונא הי' אומר מן הסתם האט גידארפט אנקומען א שליח אדער א בריוו פון רבי'ן נ"ע, האט מען מיר מן השמים מזכה גיווען צו זיין א שליח.

ועוד סיפר שפ"א השיב אדמו"ר הזקן נ"ע על יחידות, „נו, וואס האסטו גיוואלט, אז דו עסט ווייסע בולקע אינמיטן וואך". אבער ביי דער מיטעלער רבי'ן איז די עניות גיווען זייער גרויס.

אמר, אמאליקע צייטן, הלבושים דשבת היו חלוקים מהלבושים דיו"ט, והלבושים דיו"ט היו חלוקים משל חול.

בערל נעמעראווער סיפר לי מעשה – אמר כ"ק אד"ש. בערל הי' בעה"ב, א פעטע בעה"ב. פעם אחת הי' אצל המוהר"ש נ"ע והי' שם עולם גדול. המוהר"ש יצא מן החדר לרגעים אחדים מחמת גודל החום שבחדר, ובחזרה האט ער פארבריינגט 15 מינוט ושמעו כולם מה שדיבר. און דאס האט ער גיזאגט. דער ס'פאסט ניט פון רוחניות דארף עכ"פ זיין וויא דער ס'פאסט ניט פון גשמיות. עס פאסט נישט אז א בעה"ב (א

נכנס בשעה השלישית או השתים וחצי ואמר גוט שבת והרכין בראשו לכל אחד.

סיפר, שאחד גדולי המלמדים ר' ישראל בער לעכאוויטשער, שהי' מגדולי החסידים של אדמו"ר האמצעי נ"ע. פ"א אמר לו רמ"ב לרי"ב איך ווייס ניט וואס טוט זיך מיט אייך, אז מיר האבען געדאווענט זיינען מיר ניט אוועקגי-גאנגען פון דאווענען ביז מיר האבען עפעס אויפגעטאן (אויף זיך). אבער איהר, איהר דאווענט און דאווענט און פאטשט מיט די הענט און קלאפט מיט די פיס, און איהר שטייט אויף איין שטאנד.

די מיטעלער רבי'נס חסידים האבן זיך ניט מסתפק געווען מיט תורה ויראת שמים.

דער אלטער רבי האט געמאנט ביי חסידים אין דער ענין פון צדקה זייער א סאך. ביי דער אלטער רבי'ן נ"ע איז געווען א חסיד ר' צדוק. ער פלעגט חזר'ן גאנץ ש"ס בע"פ. כשהי' הולך לליובאוויטש הי' חוזר על הפריצישער

קומען דורך הפשטה. כדי וויסען און משיג זיין א טיפע השכלה, דארף מען זיך פריער אויסטאן פון די פריערדיקע השכלה. זעט מען דאך אז צו צוקומען צו די העכסטע מדריגות איז נאר דורך פשטות.

במשך הדיבורים אמר כ"ק אד"ש שהקטנים שבהם גדולים היו, היינו חסידי רבינו הזקן נ"ע.

אח"כ ספר המעשה מר' שלמה חיים הקצב אודות "נשמות אין פאטשיילעס". [ראה סה"ש תש"ד ע' 78. המעתיק].

פעם אחת הי' פארבריינגען וישב שם הרשב"ץ נ"ע עם הרבי נ"ע וגם כ"ק אד"ש הי' שם, וביקש הרבי נ"ע שיספר מעשה. דער רשב"ץ איז גיווען זייער אן ערנעסטער, א גרויסער בר דעת, האט ער זיך אויפגישטעלט כדי בעסער זיך מצייר זיין המעשה. ער האט דערציילט שהי' על חתונתו של המוהר"ש, און דער צ"צ איז גיווען זייער אופגעלייגט ואמר מאמר משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא – משיח וועט מעורר זיין צדיקים דער קו התשובה, אז צדיקים זאלן און וועלן תשובה טאן, וואס אין די פריערדיקער מינוט איז מען נישט גישטאנען אין דעם מצב (פון די צווייטע רגע).

ר' הלל ור' אייזל היו שם, ואחר החתונה הלכו ועשו פארבריינגען. האט ר' אייזל גיזאגט, פריערדיקע חסידים האבן גיוואוסט וואס מען מאנט פון זיי און וואו זיי האלטן. און היינט – וואס מען מאנט פון אונז ווייסט מען ניט, און וואו מען האלט ווייסט מען ניט, וכשסיים דבריו, האט ער גע'חלשט. (ר')

איד) זאל ניט לערנען גמרא אלע טאג – גלייך ווי ס'פאסט נישט זיין אנגעטאן ניט שיינע קליידער. עס פאסט ניט אז א חסיד זאל ניט לערנען אלע טאג א פרק תניא, און דאנסטמאלט איז מען ארויס ריינער ווי נאך א מנחה ערב יוכ"פ. וסיפר כ"ק אד"ש שאמר ר' בערל „אט דאס איז רבי“.

וסיפר כ"ק אד"ש שהוא הי' א פעטער בעה"ב, לא חסר לו כלום בבני חיי ומזוני, והי' לו שבעה או שמונה בנים ולא הי' לו שום צער לגדלם. וכשסיפר ר' בערל זה המעשה ראה כ"ק אד"ש שר' בערל לעבט איבער דעם ענין ווי ער רעדט.

אח"כ סיפר, אין ליובאוויטש איז גיווען א איד וואס האט גיהייסן ר' משה דוד מולער. האט דער רבי מוהר"ש נ"ע גיזאגט אויף איהם אז ער איז ממש לא פסיק פומי' מגירסא. ער איז גיווען בקי אין תהלים בע"פ און האט קיינמאל אויפגיהערט צו חזר'ן. ואמר המוהר"ש אז ער שטייט אויף א העכערע מדריגא פון דעם רשד"ם. ווען ר' משה דוד עסט א שטיקל הארטע ברויט מיט זאלץ מיטוואך אין דער פרי און זאגט א קאפיטעל תהלים, האלט ער ביי תשובה אמיתית.

פ"א אירע שהרשד"ם והרמ"ד היו ביחד על שבת בליובאוויטש. דער רבי נ"ע האט צוגעקוקט אויף זיינע הנהגות צוויי וואכן, וכשהיו שניהם מתפללים אמר הרבי נ"ע שמקנא את רמ"ד מער וויא דעם רשד"ם. וואס דאס – המשיך כ"ק אד"ש – קען מען נאר צוקומען דורך פשטות – אמונה פשוטה.

אמר כ"ק אד"ש, הלבשה קען נאר

כשסיפר המעשה דרשב"ץ הוסיף כ"ק אד"ש, אז דער רבי נ"ע, ביז ער האט גיהערט די מעשה פלעגט ער אמאל זאגען שיר המעלות און אמאל על נהרות בבל אין מיטען וואך, אבער נאכען הערען די די מעשה, האט ער אנגעוויבן זאגען נאר שיר המעלות אלע טאג. [מחמת דער נייעס (תענוג) וואס ער האט דערהערט אין די מעשה].

מקודם סיפר שאותו ר' משה דוד מאלער האט קיינמאל נישט גילאזט איבערנעכטיגען ביי זיך געלט, וויילע ער פלעגט אויסגעבען אויף עניים. איז אז ער האט גידארפט פארען אין ליובאוויטש האט ער קיין געלט אויף הוצאות נישט גיהאט, פלעגט ער פון יעדערנס טאג פארדינסט – וואס ער פלעגט ארבעטן אלע טאג אויפ'ן וועג, האט ער גיהאט אויף הוצאות. ער איז גיווען א נהנה מיגיעת כפיו.

סיפר כי פעם אמר המוהר"ש נ"ע מאמר, וגם הי' שם הרשד"ם, ולא הבינו מה שאמר. על שבת קרא המוהר"ש נ"ע את (החסידים הגדולים, ביניהם) הרשד"ם, ושאלו ממנו שיאמר ביאור על המאמר. ואמר המוהר"ש נ"ע, „אז מ'קען נישט דעם יסוד, אויף וואס (דארף) (קען) מען זאגן א הסבר.“ וקרא לבניו וחזר עוד פעם את המאמר.

עוד אמר, אמאליקע חסידים, נאך יעדערע דאווענען איז פארמאכען דעם סידור גיווען ביי זיי א סימן ווי זיי האלטן. (אלע טאג פלעגען זיי גיין העכער, און אט-א-דא פלעגען זיי שטעלן זעך אלע טאג נאכען דאווענען).

פסח מאלאסטאווקער אמר הסבר לדבריו, שהוא ענין ואיני יודע באיזו דרך מוליכין אותי שאמר ר' יוחנן נ"ע).

אז דער רבי נ"ע האט גיהערט דעם מעשה, האבן זיך גיגאסן צוויי טרערן פון די אויגן. ואמר כ"ק אד"ש דאס איז געווען אין בארלעפקע תרנ"ה, און היינט איז אין ניו יארק (יצ"ו) ת"ש.

ועוד דיבר שפעם האט מען פארבריינגט ואמרו מה החילוק בין פוילישער חסיד לחב"ד חסיד, ביידע פארן צו רבי'ס. א פוילישער חסיד אזוי וויא ער איז אויף די וועלט אזוי איז ער אויף יענע וועלט. ביי אונז מאנט מען מער, וויילע מיר האבן מער, און באמת טוהען מיר מער.

ס'זיינען גיווען חסידים וואס פלעגן דאווענען מיט א ברען און א חיות גדול, און ס'זיינען גיווען עלטערע חסידים וואס פלעגן ניט האלטן אזוי פיהל פון דעם, נאר זיי פלעגן האלטן אז ס'איז דא א ווארט „אם פגע בך – מנוול זה“ אז אויב דער ענין איז בגילוי איז דאס א מנוול.

ס'דארף זיין א צייט אויף מרירות. כאטש ס'דא דער אויסדרוק ווי אין דרך חיים שטייט היתה לי דמעתי לחם יומם וכו', די מאנין תבירין וואס אין מרירות – ווער זאגט דאס ס'דארף זיין חיצוניות. ס'דארף זיין מיט פנימיות. מ'דארף וויסן ביי זיך אז מ'איז צובראכן, נאר מען דארף ניט ארויסגעבן אן אנדערן. דער זמן פון מרירות דארף זיין בינאכט ביי ק"ש עהמ"ט, תיקון חצות, און ביי די עבודה פון תרומת הדשן.

ווערט קיין כלי נישט פון דעם. אבער אז איינער מאכט די כלי, הגם אז ער ווייס ניט אזוי גוט ווי צו מאכען, אבער דער צווייטער מאל מאכט ער בעסער. משא"כ מיט מחשבה קען מען קיין כלי נישט מאכען דערפון.]

[קודם, אצל המעשה דתנ"ה דבארלעפקי אמר, אז פאר מחשבה אליין איז ניט פאראן קיינע גדרים. מיט מחשבה קען מען זיך שטעלן אין יאר תנ"ה, נאר פונדעסטוועגן אן מעשה איז גארניט. מיר זעהן אז איינער טראכט וועגען מאכען א כלי א סאך מחשבות,

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א פ' חקת ת"ש

ליובאוויטש און מ'האט גיצוואונגען דעם צ"צ נ"ע זיך אונטער חתמ'נען אויף דעם קיצור און ער האט געמוזט שיקן צוויי פון זיינע אייניקלעך צו די שולען, [זיינען זיי גיווען דער רב"ש'ס זון] ר' לייב [און ר' ברוך בן כ"ק ר' שניאור]. און מ'האט איהם גימאכט די ראש פון די פרייע שוהלען. דאס איז אלץ גיווען צוליב זייער שנאה אויף דעם צ"צ נ"ע פון פעטערבורג מה שלא רצה לחתום על השוהלען לכתחילה]. אבער דעם צווייטען טאג האט דער צ"צ נ"ע אויסגעשיקט בריוו דאס וואס ער האט גע'חתמ'עט און די אנדערע ענינים זייענן גיווען באונס, וואס מ'האט איהם גיצוואונגען אבער ער איז באמת ניט גיווען מרוצה.

דער צ"צ און ר' יעקב ישראל מטשערקאס זיינען גיווען מחותנים און שוואגערס. ה' להם מחלוקת אם ר' יוסף יצחק (בן הצ"צ נ"ע) זאל ווערען א גוטער איד. הצ"צ אמר ער זאל נישט ווערען וויילע א רבי איז פארקויפט מיט די נשמה, ארבי דארף זיין אן ערבון פאר אפילו א קליינע נארישקייט פון דעם קלענסטען חסיד.

ר' יוסף יצחק האט זיך שפעטער איבערגיצויגיין זיין וואהנונג אין אן אנדערער שטאט צוליב דעם וואס די ממשלה האט גיצוואונגען דעם צ"צ צו שיקען צוויי אייניקלעך אין די פרייע שוהלע און ר' י"צ האט גיהאט קינדער, דערפאר איז ער פארפארען.

דער צ"צ נ"ע איז גיווען זייער א גרויסער פחדן. ער האט קיין דונער ניט גיהערט וויילע ער האט פון א דונער מורא גיהאט, האט מען איהם מן השמים גישענקט ער זאל קיין דונער ניט הערען. איין מאל האלטענדיק אין מאכען הכנות פאר שמונה עשרה האט ער גיזעהן א בליץ און ער האט גיהערט ווי די פענסטער טרייסלין זיך, האט ער גיוויזן מיט די הענט מ'זאל פארמאכען דעם

דער צ"צ נ"ע האט גיזאגט אז א נשיא בישראל דארף האבען מס"נ אפילו אויף די קלענסטע זאך.

בשעת מ'האט איינגעפירט פרייע שוהלען מ'זאל לערנען לימודי חול (אויך). האט דער צ"צ נ"ע ניט גיוואלט זיך אונטער חתמ'נען אויף דעם. אין תר"י (אדער י"א, י"ד או י"ט) איז גידרוקט גיווארען א קיצור הרמב"ם, האט מען געשיקט א „זשאנדארן" צו

קוימען.

הגם פאר א דונער האט ער מורא גיהאט, נאר פאר ניקאליי האט ער ניט מורא גיהאט.

אין תרי"ט זיינען גיווען צוויי גרויסע חתונות. איינער איז גיווען דעם אלטען רבי'נס אייניקעל און איינער איז גיווען דעם בארדיטשוב'ערס אייניקל.

ביי דעם רבי'נס נ"ע חתונה איז גיווען א איד וואס האט דערציילט אז זיין זיידע איז גיווען ביי די חתונה פון דעם אלטען רבי'נס אייניקעל. דארט איז גיווען א גרויסע חתונה, דעם אלטען רבי'נס חסידים זיינען גיווען אין זייער גרויס שמחה, איז דארט גיווען נאך א איד - א (ציר) אדם וואס האט צוגיקוקט די זאך.

אין יענע צייטן זיינען גיווען די פרושים וואס פלעגן ארום גיין מיט טיכלעך אויף די אויגען ולא הביטו חוץ לד' אמות, און ס'האט זיי גידארפט פיהרען א קליין קינד אדער סתם א מענטש.

דער איד האט ניט גיקענט פארשטיין, ער האט גיזעהן ווי דער אלטער רבי נ"ע זינגט און טאנצט, די חסידים קושען זיך איינער דעם צווייטען און פאטשען זיך איינער דעם אנדערן אויף די פלייצעס און זאגען דעם „לא תעשה" וואס חסידים זאגען. דער אלטער רבי האט דענסטמאלט גיזאגט ביי די חתונה, „כיצד מרקדין - מ'דארף טאנצן ווי מ'זינגט, און מ'דארף זינגן ווי מ'טאנצט".

עטליכע טעג ארום איז דער איד

אריין צום אלטען רבי'ן נ"ע און גיזאגט, אמת טאקע חסידים האבען טאקע אמונה, האבען טאקע מידות טובות, אבער וואס איז די שמחה? האט דער רבי נ"ע גיזאגט דאס איז דערפאר וויילע מ'ווייס ווי מ'דארף באמת זיין, און מ'ווייס באמת ווי מ'איז גארניט. האט דער איד אבער ניט גוט פארשטאנען און ווייטער איבערגיפרעגט, אבער וואס איז די שמחה? ענה הרבי הזקן נ"ע, אז מ'ווייס די חולאת איז דאס שוין די רפואה.

דער אלטער רבי נ"ע אין די לעצטע יאהרען פלעגט זאגען אריכות/דיקע מאמרים, דער מיטעלער רבי פלעגט זאגען חסידות קורץ. כאטש מ'געפינט לאנגע מאמרים, נאר ער האט זיי גיזאגט אין עטליכע מאל. ווי למשל דער מאמר זה רב טובך וואס ער האט גיזאגט אין זעקס מאל.

ביי דעם מיטעלער רבי'ן נ"ע פלעגען אנפארען א סאך חסידים, פאר שבועות האט ער גיקענט האבען 2000, ווער רעדט ימים נוראים, אפילו אויף פסח פלעגען קומען עטליכע הונדערט. פאר דעם האט מען גימאכט א פנקס מיוחד, מ'האט גילייגט א מס מיוחד פאר הכנסת אורחים.

ווען חסידים פלעגען הערען חסידות פון'ם מיטעלער רבי'ן נ"ע פלעגט זיי זיין זייער גישמאק, אבער זיי האבען ניט פארשטאנען וואס ער האט גירעדט, נאך דעם מאמר פלעגט בלייבן ביי זיי נאר די הפלאה. ס'זיינען גיווען צענדליקער חסידים וואס האבען גיהאט א סאך צער פון דעם וואס זיי האבען ניט פארשטא-

מאמר האט עס איהם געבראטען. ר' יהושע איז גיווען א איד מיט זייער א ברייט הארץ איז ער זייער נתפעל גיווארן פון דעם מאמר.

דער רבי נ"ע אין יאהר תרנ"ה פלעגט זאגן לקוטי תורה פאר דער עולם זומער אין די וואכען, און ווינטער פלעגט ער זאגען תורה אור, און שבת א מאמר.

אמאל איז גיטראפען וואס דער רבי נ"ע איז זייער קראנק גיווארען. דענסטמאלט – סיפר כ"ק אד"ש – איז גיווען דער ערשטער מאל וואס דער רבי נ"ע האט מיר אפגילאזט מיין סדר הלימוד. פאר דעם אז איך פלעג פארפעלען א האלבע שעה לערנען פלעגט ער מיר זאגען, וואס הייסט א קינד? וואס דארף איך האבען דיין פלייש – איך דארף האבען דיין נפש. און דענסטמאלט האט ער מיר אנגיפאנגען דערציילען מעשיות.

דענסטמאלט האט ער מיר גיגעבן א סדר פון מוסר. ראשית חכמה, ספר חרדים (חסידות). באמת האט דער טאטע גיהאט אין דעם א כוונה פנימית, ער האט מיר אנגעשריבען א רעצעפט פאר א לב נשבר [וויילע איך בין גיווען בעצם זייער א פרייליכער]. פירוש המילות האב איך געוואוסט, פלעג איך אריינגיין צום טאטען און איבער-רעדען וואס איך האב גיהערט.

כאטש אין גשמיות איז מיר ניט גיווען אזוי גוט אין די יונגע יארען, וויילע דער טאטע פלעגט אוועקפארען מיט די מאמע, האב איך זיך גיהאדע-וועט ביי די באבע רבקה ע"ה. דארט איז

נען. זיי פלעגן זאגען „דער רבי איז טאקע א גוטער רבי, אבער פאר העכערע חסידים“.

איז דארט גיווען א הארציגער חסיד, ניט אזא גרויסער בעל השכלה אבער זייער א הארציגער מענטש, האט ער דאס גינומען זייער צום הארצען וואס ער פלעגט ניט פארשטיין די חסידות. איין מאל איז באמצע התפילה האט אנגיפאנגן גיין בלוט פון האלז, און ער איז גילאפן צום מיטעלער רבי'ן נ"ע איהם דערציילן. אז ער איז אריין צום רבי'ן נ"ע האט ער איהם גיפרעגט וואס איז, האט דער חסיד גיענטפערט, ביי אייער טאטען האט מען זיך גיקענט רעדען דורך א מאמר – אבער דא איז, מיר הערען און ס'איז גישמאק, מיר פארשטיין אבער גארניט. האט דער מיטעלער רבי נ"ע ביי זיך אראפ-גיפאלען.

[אין יענע צייט האט ער ארויסגיגעבען דעם עיון תפילה אין ז'ארגאן און אין לשון הקודש].

האט איהם דער רבי גיענטפערט, „מחשבה ראשונה איז א יסוד אין עבודה פאר א גאנצען טאג הן לטב והן למוטב“, און מיט דעם האט ער איהם גיגעבן א פתיחת המוח.

אין תרנ"ה האט דער רבי נ"ע גיזאגט א מאמר (ועשו לי מקדש), א זייער [טיפע] שטארקע מוסר/דיקע רייד, א פרומער מאמר. דענסטמאלט זיינען אנגינקומען ר' שלמה מאיר און ר' יהושע חארסאנאו. ר' שלמה מאיר איז גיווען א שיינער איד, מיינסטענס איז ער גיווען א שווייגער, אז ער האט גיהערט דעם

לב נשבר.

איין מאל – סיפר כ"ק אד"ש – בין איך אריינגיאנגען אין ביהמ"ד, האב איך גיזעהן ר' נחום בער שטייענדיק אן א טלית, די הענט אריינגישטעקט אין גארטל, זייער בלאס, די אויגען גיסען א טייך טרערען, און ר' נחום שטייט און הערט זיך צו ווי ר' מענדל משרת'ס טאטע זאגט תהילים.

בין איך גלייך אריינגיאנגען צום טאטען און איהם דערציילט, האט מיר דער טאטע גיהייסן מאל מיר דאס אויס. א ניגון האב איך ניט גיקענט נאכ-מאכען, אבער נאכמאכען א תנועה האב איך גיקענט זייער גוט. בגדים האב איך גיהאט (היינו א לאנגע רעקעל), האב איך גינמען דאס גארטיל און זיך ארומגעוויקעלט, און איך בין גיווארען זייער בלייך, האט זיך דער טאטע זייער דערשראקען. נישט דאס האב איך גימינט נאכצומאכען, נאר נאכמאכען-דיק האט מיר דער ענין גינמען.

מיר אויסגיקומען אפט-מאל עסן א הארט שטיקעל ברויט מיט הערינג, אז מ'פלעגט אנגרייטען ווארמעס פלעגט מען ארויסגעבן צו אורחים.

א מאל איז מיר אויסגיקומען זיין ביי ר' שלמה'ס ווייב, דער אַם, א גאנצע וואך.

שלאפן פלעג איך אויף אן אייזענעם קאסטען מיט א קושען, אז ס'איז גיקומען ר' שלמה אליעזר האט מען איהם אוועקגיגעבן דעם קושען, אז נאך איינער איז גיקומען האט מען איהם אוועקגיגעבן דעם קאסטן, פלעג איך שלאפן אויף די ערד ביי די טיר.

פונדעסטוועגען, בין איך גיווען א פרייליכער אינגעל, א ביסעל אן עזות פנים – וואס נאך קען מען וועלען אז ס'גייט אריין א אינגעל זעקס אדער זבען יאהר און יעדער שטייט אויף פאר איהם.

אין יאהר תרנ"א איז גיקומען ר' נחום בער צו ליובאוויטש, האט דער רבי נ"ע גיזאגט אויף איהם אז ער איז דער

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א פ' בלק

לערענט ווי יא עסען. ס'איז פאראן זאכען וואס מ'טאר ניט עסען, לא מיבעי וואס ס'איז אסור, אדער מטעם הידור.

ס'איז פאראן דער אלטער חסידישער ווארט, ניט אלעס וואס מ'מעג דארף מען. אין גשמיות זיינען פאראן צוויי ערליי צוואנגען. א צוואנג פאר א טשוואק און א צוואנג פאר איידעלערע זאכען. דאס זעלבסט איז פאראנען אין רחניות.

כשנכנס מזג הרש"ג יחי' כוס של משקה ונתן להר' סימפסאן יחי' ודיבר אז – כמעט כמאמר המוסגר – אודות ענין משפיע ומקבל, ואיני יודע מה שדיבר אז.

אח"כ ישב אז הבחור ב. יחי' אצל השולחן של כ"ק אד"ש ולאיזה סיבה לא אכל, ראהו כ"ק אד"ש שאינו אוכל ואמר לו, שבת דארף מען עסען. אח"כ דיבר, מוסר לערענט ווי ניט עסען, חסידות

דאס מברר זיין. וגם בענין דריי מדריגות פון תשובה אין דעם מאמר: א. סור מרע, ב. עשה טוב, ג. נאך דעם די תשובה נאך עצמיות.

אח"כ אמר כ"ק אד"ש, רצון און מחשבה איז נאך גארניט, ס'דארף אראפקומען אין עבודה און אין מידות בפועל. וע"ז סיפר, אז ביי חסידים איז פאראן א ווארט, „מחשבה טובה – הקב"ה מצרפה למעשה“, ווען איז דאס א מחשבה טובה – אז ס'קומט אראפ אין מעשה. און דאס איז דער ענין פון הקב"ה עוזרו.

דער של"ה הקדוש זאגט אויף דעם וואס בלעם האט גיזאגט „חטאתי כי לא ידעתי“, אז ס'פאראנען אנדערע וואס ביי זיי איז דער חטא דער לא ידעתי. מ'קען לעבען א טאג, א מאנאט, א יאהר, צעהן, צוואנציק יאהר, און טענה'ען דער לא ידעתי. דאס איז א חטא. מ'דארף וויסען.

דער אלטער רבי האט גיטייטשט דער פסוק „מי שת בטוחות חכמה או מי נתן לשכוי בינה“, ווער האט גיגעבן אז חכמה זאל זיין ראיית המהות, און ווער האט גיגעבן אז שכל אנושי זאל פארשטיין אלקות. אזוי האט מי דערציילט ר' אברהם בער ירמיה'ס באברויסקער, בשם ר' אייזל, בשם ר' משה ווילענקער.

נאך א זאך האט מיר דער ראב"ד דערציילט, אז ס'זיינען גיווען צוויי מענטשן, איינער איז גיווען א בעל בכי און איינער איז גיווען א בר שמחה. האט מען גיפרעגט דער ראב"ד פארוואס זיינען דאס די צוויי הפכים, האט ער

דער מיטעלער רבי נ"ע צו אכצין יאהר האט איהם דער אלטער רבי נ"ע איבערגיגעבן די הדרכה פון די יונגע חסידים. תק"נ האט ער גיזאגט „דער וואס ארבעט ניט אויף זיינע מידות זאל אין מיינע פיהר איילען ניט שטיין“. האבן די חסידים גימיינט אין איידלקייט תיקון המידות, אבער דער מיטעלער רבי נ"ע האט ניט ליעב גיהאט קיין פארוואלקענטע רייד, האט ער זיי גיזאגט אז ער מיינט פשוט אין גראבע מידות, כעס וכדומה.

ס'איז ידוע וואס דער טאטע האט גיזאגט, אז ניט עסען, און מ'זאל ניט דאווענען און ניט לערנען – הייסט ניט גיפאסט, נאר גידארט. פאסטן מיינט ניט עסן, אבער לערנען און דאווענען. [פריער דארף מען צוקומען צו מדריגת המוסר, נאכדעם קען מען צוקומען צו העכער'ס]. מ'דארף אויפאסען אויף די אייגענע גוף מער ווי אויף אן אנדערעם.

ווי מ'האט לעצטע וואך גירעדט פלעגט דער טאטע לערנען לקו"ת און תו"א, זיינען גיווען עטליכע חסידים און עטליכע בעה"ב. איך – מספר כ"ק אד"ש – פלעג לערנען ביי ר' ניסן ע"ה נ"א נ"ב און ביז אינמיטן נ"ג. ר' ניסן פלעגט אויך אריינגיין. נאכהער האב איך גילערנט ביי רשב"ץ. אין די מאמרים האט מען גירעדט מיינסטענס די עבודה. איך האב אנגעפאנגען אריינגיין נ"ד. מ'פלעגט זיך ניט שעמען מיט א טרער. דאמאלט האט מען גירעדט אין דעם מאמר מה טובו אוהליך יעקב, אז דער סור מרע דארף זיין אין דעם רע דבריאה, ווייל אצי" איז כולו טוב, אז ס'קומט אראפ אין בריאה איז דער רע דא אויך, דארף מען

איז גיווען אויף דער עלטער, אבער ער האט געארבעט אויף צו קריגן אזא פנים. איהר האט איהם גידארפט זעהן מיט א צוואנציק יאהר פריער. ער איז גיווען א קובץ על יד הרבה.

דעם צווייטנס נפש הבהמית פלעגט זיך שעמען פאר ר' אברהם בער, בפרט ווען ער איז גיווען פארטראכט איז גיווען א זיסער טייערער גישמאק צו קוקען, (הגם ער איז גיווען א שטרייני-גער).

גיזאגט אז דער איז במרירות – אז ער באטראכט זיך פון וואנעט די נשמה איז גיקומען און ווי זי איז איצטער, פאלט ער אריין אין מרירות. יענער דער בר שמחה באטראכט זיך ווי די נשמה איז איצטער און ווי זי וועט זיין, און אלעס איז תלוי אין איצטער, ווערט ער ממילא בשמחה. האט דער ראב"ד אויך גיזאגט אז דער בעל שמחה איז גרעסער.

דער ר' אברהם בער'ס פנים פלעגט זייער לייכטן – מספר כ"ק אד"ש. דאס

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א פ' ואתחנן שבת נחמו

מה ששמעתי מהבחור ב. יחי' שהי' שם על ש"ק נחמו

שהמתנגדים שרים לכה דודי בשבת חזון בניגון דאלי-ציון. האט דער רבי שליט"א זייער גילאכט.

ואמר כ"ק אד"ש, דער טאטע האט זייער האלט גיהאט א מעשה פון אלטע חסידים, ער האט גיזאגט אז א חסידישע מעשה פון אלטע חסידים איז א מקור חיים.

ווען דער טאטע האט גידארפט נעמען א מלמד – סיפר כ"ק אד"ש – צו לערנען חומש פאר מיר, האט איינער גילערנט פראבע, און עס איז דעם טאטען זייער ניט גיפעלען. האט איהם דער טאטע גיזאגט, ביי א קינד דארף נקלט ווערען אין מוח די הגזמה און הפלאה פון די מעשה, און ווען ער וועט עלטער ווערען וועט ער אליין וויסען די ביאורים.

כאשר סיים זה אמר כ"ק אד"ש – דערציילט עפעס א מעשה פון אלטע חסידים.

היינט איז שבת נחמו, איינער פון די שבעה דנחמתא. וואס דער ענין איז מידות, צומתקן זיין די מידות – שבחסד. השי"ת זאל העלפען אז עס זאל שוין זיין נחמתא ממזש.

פרטים [היינו עפעס אויסער-גיוויינליך] גידענק איך ניט, זכרונות וועגען די קינדער יארען גידענק איך אויך ניט.

שבת חזון איז יא אין ליובאוויטש קענטיג גיווען, מ'האט מורא גיהאט פון א ביסל שמחה. הרש"ג אמר מיר דוכט אויך אז אין ליובאוויטש פארנעמט ניט שבת חזון קיין גרויסע ארט, ביי עולמעשע פארנעמט שבת חזון א גרויסע ארט.

סיפר ר' דוד שיפרין יחי' שראה בספרי אדמו"ר ממונקאטש זצוק"ל שבארמון גדול אחד היו שם הקליפות והסט"א מרקדין בניגון דאלי-ציון, ואמר המונקאטשער ז"ל דזה העונש על

דרכו איז גיווען מיט יעדערען צו טאנצען, און פון דעם איז יענער גיווארען א בעל תשובה.

כך – מספר ר' דוד יחי' – האט כ"ק אד"ש גיזאגט, ר' זוסיא מאניפאליע האט גיזאגט אז פון א גנב קען מען לערנען עבודת השם וויילע ער איז א הצנע לכת, וויילע ער ווערט ניט נתפעל, אז עס גילוינט איהם ניט גייט ער נאכאמאל. ענה ר' סימפסון יחי' אז עס איז דאך ידוע זיבען זאכען וואס מקען לערנען פון א גנב.

אמר כ"ק אד"ש, עס איז פאראן א סאך זאכען וואס מען קען לערנען פון א גנב. נאר דער וואס טוהט קען לערנען עבודת ה' פון א גנב און א גזלן, און נאר דער וואס טוהט ניט העלפט ניט דער קוקען ניט אויף א גנב און ניט אויף א גזלן.

דער אלטער רבי נ"ע האט גיהאט א שוואגער, האט מען איהם גירופען ר' ישראל קאזאק. דער ענין פון א קאזאק איז דאס: ער האט א פערד און א פיקקע, זיינען דער פערד און דער פיקקע און איהם אלץ איינס, נאר ער איז א בעה"ב אויף זיי, איז אז ער הרג'עט אימיצען איז דאס שטילערהייט, קיינער זאל ניט זעהן.

אזוי דארף זיין א חסיד. סוסים איז דער ענין פון דיבור – אותיות. פיקקע איז דער ענין פון מידות. א חסיד דארף זיין א בעה"ב אויף דיבור און אויף מדות. און אז ער זעהט אן אנדערען חסיד וואס פיהרט זיך ניט אזוי ווי עס בעדארף צו זיין, דארף ער איהם ממית'ען, נאר שטילערהייט קיינער זאל ניט זעהן.

אמר הרש"ג, אינדערפרי האט ר' דוד דערציילט מעשיות פון ר' אברהמ'קע ז'עמבינער, און האט גיזאגט אז ר' אברהמ'קע פלעגט ניט זאגען חסידות, און זיין תלמיד ר' שמואל גרונם ע"ה פלעגט זאגען יעדער שבת. און דאס פארשטיי איך און דאס ניט – המשיך הרש"ג – היתכן אז דער תלמיד זאל רעדען און דער רבי זאל שווייגען? האט ר' דוד מסביר גיווען אז פון ר' גרונם האט מען ניט מורא גיהאט אזוי פיהל, דערפאר זיינען זיי גיגאנגען הערען פון איהם יעדער שבת. אבער פאר ר' אברהם'ן האט מען מורא גיהאט.

אמר כ"ק אד"ש – ר' אברהם איז גיווען א מובדל. אמר ר' דוד אז פונדעסטוועגען האט ער גידאווענט בציבור און ער האט אפט פארבריינגט.

אין ז'עמבין איז גיווען א ידוע'דיקע גנב, א גרויסע פאכטמאן, דער רבי פון אלע גנבים. ער האט שוין גאר אליין ניט גי'גנב'עט, נאר ער האט גיהאט שיעורים וואס ער פלעגט זאגען פאר די אנדערע גנבים ווי צו גנב'ענען און זיי פלעגען שוין באצאלען פאר דעם.

ער האט אמאל גיזאגט דעם ז'עמבינער רב אז דער צווישן פון מיר און אייך איז דאס: אייך רופט מען רב און איך בין א מו"ץ, אייך בריינגט מען שכירות אין הויז אריין און איך נעם זיך אליין מיינע שכירות.

איינ מאל ביי א פארבריינגען פון ר' אברהמ'קע – ער פלעגט זייער גישמאק פארבריינגען – האט ר' אברהם זיך גינומען טאנצען מיט'ן גנב. ער האט ניט גיוואוסט אז ער איז גיווען א גנב, נאר

המוחין, איז דאס טמטום המוחין. און אז מ'האט ניט קיין התפעלות הלב, איז דאס טמטום הלב. נאר אז ס'קומט ניט אראפ אין פועל איז דאס קליפת עמלק.

חסידות פאדערט מסירות נפש. לעצטענס האבען חסידים בכלל און חסידי חב"ד בפרט אנגיהויבען מאכען פשרות. חסידות איז ניט שייך צו פשרות, נאר די חסידים האבן זיך אנגיהויבען מורה היתר זיין און מאכען פשרות. נאר יעדער זאך האט א גרעניץ, חסידים האבען שוין אריבער דעם גרעניץ אויף וועג צוריק. ובזה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א המאמר אתה הראת לדעת.

אח"כ המשיך כ"ק אד"ש, אמאל איז גיווען א רייכער חסידישער איד, האט ער גיהאט א מלמד און אויף יעדער ריזע וואס ער איז גיפארין האט ער מיטגינומען דער מלמד, וויילע אויפן וועג דארף מען הערען א חסידישער ווארט. איין מאל ביי א שטארקען פארבריינגעניש האט דער מלמד גיזאגט, צו זיין א חסיד איז א גרויסע אחריות. וואס מיינט איהר, צו זיין א חסיד איז אזוי ווי עססען בלינצעס? ואמר כ"ק אד"ש – דאס איז ניט קיין גלייך ווערטעל, עס איז א ביטערע אמת. עכלה"ק.

שאל ר' אברהם יחי' פאריז וואס איז פשוט ממת זיין. האט דער רבי גיענטפערט דאס איז דער ענין פון נטילת הצפרניים קודם נטילת ידים. איז ניט דער ענין אז מ'דארף אראפנעמען די נעגעל אינגאנצען, נאר ס'איז דער ענין אז מ'דארף זיי אויסרייניגען. מען דארף יענעם ניט שטעכען אבער מ'דארף יענעם ניט גלעטען. פערד גלעטען זיך און (לעביץ) זיך. מען דארף יענעם א טשעפ טאן.

א חסיד אן חסידות איז גלייך ווי א חסיד אן תורה ומצות.

אמאל האבן אידן געטאן מיט זיך, מ'האט אפגיגעבען דין וחשבון פון זיך. אמאל פלעגט איינער זיך אויסוויינען ביים דאווענען, איינער פלעגט זיך אויסזינגען, איינער פלעגט זיך אויסטאנצען, און מ'האט גיוואוסט ווי מ'האט גיהאלטען אויף דער וועלט.

היינט גייען אדורך וואכען, חדשים, יאהרן, און גאר א סאך יאהרן, און מ'גייט גאר ניט קיין טראכט וואו מ'האלט. חסידות וואס מ'לערענט דארף אראפ-קומען בפועל און אויב ניט איז דאס קליפת עמלק.

בכלל איז פאראן אז מ'הערט א שכל אלוקי און מ'האט ניט קיין התפעלות

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א ש"ק פ' כי תבא

זכיתי להיות שם בזה השבת קודש ואני כותב מה ששמעתי

אמר, דער רבי נ"ע, בשעת ס'איז גיבארען ביי איהם די ערשטען אייניקעל – מרת חנה תחי' – האט ער דענסמאלט גירעדט דעם ענין פון בני בנים ה"ה

נכנס בערך בשעה השלישית בצהרים ויצא בערך בשעה החמישית וחצי.

הר"ר ישראל יחי' נתן משקה עבור שמחת נכדתו תחי', סימא אסתר שמה.

בשער היחוד והאמונה שהאותיות „יהי רקיע“ הם עומדות ברקיע השמים, וכתוב שם פירוש הבעש"ט, והלא לכאורה הוא מדרש מפורש במדרש תילים, ולמה כתב בשם הבעש"ט? נאר דער אלטער רבי נ"ע האט גיוואלט מרמז זיין מיט דעם אז דער בעש"ט איז גיבארען גיווארען מאנטיג, און מאנטיג שטייט יהי רקיע ויהי מבדיל. לפיכך כתב פירוש הבעש"ט, כדי להזכיר שנוולד ביום ב' שבו כתיב יהי רקיע.

דער בעל שם טוב איז גיבארען גיווארען אין יאהר תנ"ח, אותיות נח"ת, צוליב צוויי זאכען. הא' מ'האט גידרוקט דעם ספר של"ה דעם צווייטען מאל באותיות בהירות, [והב' מחמת שנוולד הבעש"ט].

דער בעש"ט האט זייער ליעב גיהאט ליכט, וויילע אור איז בגימטריא רז, און צווייטענס וויילע ער איז גיבארען גיווארען ביום ב' [וואס דארט שטייט וועגן די כוכבים – וואו זיי זיינען אין רקיע].

איין מאל האט זיך גיטראפען אז ס'זיינען ניט גיווען קיין ליכט ביים בעש"ט, האט ער זיך זייער מצטער גיווען, האט ער גינומען א שטיקל הארטע פארפרוירענע אייז און האט אנגיזונדען און ס'האט גיברענט א גאנצע נאכט. האט דער צ"צ נ"ע גיזאגט, אין יענע צייט האט דער בעש"ט גיקענט מאכען א שטיקל אייז ברענען, און היינט זיינען חסידים אליין אויך קאלט.

וסיפר שאצל אדמו"ר הזקן נ"ע היו רגילין ליכנס השנוערען ערב שבת או

כבנים. כבנים איז דער ענין כ"ף בנים. כ"ף איז כתר, (תר"ך עמודי אור). אין גשמיות איז די השלמה פון אב ואם דער בן, און די בני בנים זיינען די השלמה פון דעם אבי האב. אין רוחניות איז דער ענין, אמאל איז חכמה משלים את הכתר, ספירות זיינען משלים כתר. [ושמעתי בשם הר"ר מרדכי יחי' שהכתר הוא ענין אבי האב – היינו חכמה – וחוב' הם אור"א והמדות הן תולדות חב"ד. וכיון דהם ההשלמה דכתר, נמצא שהם משלימים את אבי האב – בני בנים ה"ה כבנים].

ס'איז פאראן אן ענין פון בר שמחה און בעל שמחה. בר שמחה הייסט דער וואס מאכט א שמחה, בעל שמחה הייסט דער וואס איז בעל אויף שמחה. דער בעל שם טוב האט גיהייסען – א בעל אויף דער שם טוב – וויילע ס'זיינע פאראן א סאך זאכען וואס מ'איז בעל אויף זיי.

היינט ווילען אלע אידען משיח. אמאל איז ניט גיווען אזא שטארקע רצון און וועל אויף משיח, אבער היינט ווען ס'איז דער דרך רשעים צלחה נגדוהו ווילען אלע אידען משיח. ס'איז יעצט זייער א טוהט-ווייע צייט, אבער מ'טאר ניט פארצווייפעלט ווערען (מ'דארף האבען מוט). דער השי"ת זאל העלפען אז דער בעל (אויף) שמחה אליין זאל קומען בקרוב.

עוד סיפר שאיזה שנה תר"ן התחילו לנסוע אל דאטשע באיזה עיר והנסיעה היתה כמה שעות, ובזה הזמן הואיל רבינו נ"ע לבארו כמה ענינים. א' מהענינים הי' ששמע על מה שפי' אדמו"ר הזקן נ"ע בשם הבעש"ט נ"ע

לאחיו, הו"ע התשובה שלא לירד לבאר שחת.

דער אלטער רבי האט גיטייטשט אויף דעם פסוק אר"י שאג מי לא יירא – אר"י"ה אותיות אלול, ראש השנה, יום כיפור, הושענא רבה – שאג, אבער מי – על בעלי השגה הכתוב מדבר – אם הוא בעל השגה לא יירא. אלא שצריך להיות ג"כ העבודה. זה אמר בשנת תק"ן.

אין יאהר תקל"ו זיינען גיפארען דער אלטער רבי נ"ע און ר' מנחם מענדל נ"ע בעמ"ח פרי הארץ, אין ווילנא אויף א ויכות. זיין טאטע איז גיווען א גאון און חריף, און איז גיווען דער ראש הגליל, און רמ"מ נ"ע איז אליין גיווען א ראש ישיבה אין ישיבה דסמארגאן. דער אלטער רבי נ"ע האט גישאטען גאונות און האט אפילו גישטעלט שאלות, אבער רמ"מ האט האט זיך אפגי- האלטען, נאר אז מ'האט איהם גיפרעגט פלעגט ער ענטפערן.

רמ"מ נ"ע איז גיווען צוואנציק אדער פינף און צוואנציק יאהר עלטער פאר'ן אלטען רבי'ן. האט רמ"מ גיפרעגט דעם אלטען רבי'ן פארוואס איז דאס – וואס איז עפעס דער ענין וואס ער שטעלט פראגעס נאך, און ווייזט זיינע גאונות? האט איהם דער אלטער רבי נ"ע גיענטפערט בזה"ל „איך האב שוין לאנג צוריק באצאלט פאר מיינע נארישע עניוות“.

ביאר כ"ק אד"ש, דער אלטער רבי נ"ע איז געבארען גיווארען אין יאהר תק"ה, אז ער איז גיווארען 11 יאהר אלט האט זיין טאטע איהם אריינגיעבען צו ר' יששכר בער ליובאוויטשער לערנען

מוצש"ק, והי' מספר להם (אחד לכל שבת, והיא היתה מספרת לכל השנוערען) מעשיות מהבעש"ט.

אדמו"ר הזקן נ"ע אמר לבתו דבורה לאה שתזכיר שם הבעש"ט בכל מוצש"ק. שאלה, ולא עוד? ענה אדה"ו לא, אינה צריכה עוד.

אמאל איז אויסגיקומען אין יאהר תקע"ט, תק"פ או תקפ"א, אין צייטען פון מיטעלער רבי'ן, און האט דענסמאלט גירעדט כמה ענינים. א' הענינים הי' אז מ'האט פארשריבען דעם אלטען רבי'ן נ"ע אין די חברה קדישא ווען ער איז גיווען עלטער ווי דרייצן אבער ווייניגער ווי פופצין. האט מען גע- שריבען אויף איהם רב תנא ופליג. קלערט די גמרא, צו איז רב ממש גיווען א תנא? נאר מ'רופט איהם רב וויילע ער איז גיווען אין בבל, אבער באמת איז ער גיווען אן אמורא. האט דענסמאלט גירעדט דער צ"צ נ"ע אז דער אלפס ברענגט אראפ דריי הלכות בשם רב אבא אריכא: מס' ברכות ענין הודאה תחילה וסוף; במס' שבת (קלה:); ילדה עד שלא טבלה, טבלה עד שלא ילדה; וביבמות בענין להקים שם לאחיו, ויורש נכסי אביו.

ע"פ חסידות, ענין ראשית – הודאה תחילה – הוא ענין הודאת השכל שאינו יודע, והודאת סוף הו"ע שיודה תכלית הידיעה שלא נדע. ובשבת הוא ענין עבודת הברורים, ירדה ולבסוף טבלה, צריך להיות הברור תחילה ואח"כ הקידוש דטבילה, וטבלה ולבסוף ילדה הו"ע הקידוש תחילה ואח"כ עבודת הברורים. וביבמות ענין להקים שם

דערהער.

אחרי שניגנו ניגון הבינוני (ד' פעמים), אמר כ"ק אד"ש: ס'זיינען פאראן דריי ענינים אין ענין [הכשרת] בשר: שרי, מליחה און הדחה. אין עבודה איז דער ענין, שרי' איז דער ענין פון ווייקען אין חסידות, מליחה איז דער ענין פון יחידות – מ'דארף האבען א חבר [היינו כ"ק אד"ש], הדחה איז דער ענין פון א ניגון.

חסידים דארפען לערנען חסידות. ניט נאר הערען א מאמר, נאר ווייקען אין חסידות.

דער אלטער רבי נ"ע האט גיהערט אין א דרשה פון ר' יוסף מוכיח אמאל, אז ס'פאראן צוויי ענינים, שכל רצוני און רצון שכלי. און אויף דעם איז גיגרונדעט גיווארען חסידות חב"ד, [אולי הלשון הי': און דאס איז גיווען דער יסוד פון חב"ד].

[ענין אבא אריכא, חכמה וכתר – איני יודע].

מיט איהם. ער האט ביי איהם גילערענט א יאהר און א האלב, אבער פון 11 יאהר איז ער שוין גיווען א נחבא אל הכלים, און באמת האט ער ניט גידארפט קיין רבי'ן פון 11 יאהר.

ר' יששכר בער'ס טאטע ר' יוסף מוכיח האט גיקענט דעם בעש"ט, און אויב ער וואלט גיוואוסט פון דעם אלטען רבי'ן וואלט ער אוודאי גיזאגט דעם בעש"ט פון איהם, וואלט ער אוודאי מער מרוויח גיווען.

דערפאר, סיפר אדה"ז להרמ"מ, וויל איך ניט מער פראווען קיינע עניוות.

הר"ר מ"מ האט גיקענט דעם בעל שם טוב און האט גילערענט מיט'ן מגיד, וויילע וואו ס'איז גיווען א גאון, איז רמ"מ – מצד זיינע אייגענע גאונות – געגאנגען איהם זעהן. בשעת ער האט זיך באקאנט מיט'ן מגיד איז ער גיווען א מלמד.

אח"כ ביקש כ"ק אד"ש אז מ'זאל זינגען א ניגון מיט א פנימיות'דיקן

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בתנוכת ביתו יום ג' לפ' נצבים כ"א אלול

זאגט אויף אידן כי עם קשה עורף וסלחת? אין גשמיות אז מ'זאגט אויף איינען ער איז אן עקשן איז דאס א חסרון.

[יכול להיות שהתחלת דברי כ"ק אד"ש היו הבא לקמן].

אידען זיינען אויסגיציכענט מיט דריי זאכען, ביישנים רחמנים וגומלי חסדים. ס'איז ידוע אז עורף איז הארט.

נכנס והי' שם מנין גדול קע"ה, חסידים, בעלי בתים, שו"בים, ועוד. ער האט אנגיפאנגען:

ווען משה רבינו האט מתפלל גיווען צום אויבערשטען אויף ישראל האט ער גיזאגט „וסלחת גו' כי עם קשה עורף הוא“. דארף מען לכאורה פארשטיין, וואס פאר א לימוד זכות איז דאס – משה רבינו ע"ה, דער מתפלל בעד כלל ישראל

ענין — להשתוות עם מנהגי המקום.
ראי' מ'משה, ומהמלאכים אצל אברהם.

ענין — במאמר המוסגר, אודות מלמדים כמו שהם עכשיו, כמו שהיו, וכפי שצריכים להיות.

ענין — אלטע היים אין נייע לאנד.

ענין — מעשה המוהר"ש או הצ"צ.
האסיפה מעולמישע א' ומשכיל א'.

[פעם הי'] צרה, אמרו לומר תהלים כ'
כ"ח ס"ט ועברה הצרה. ביקש כ"ק אד"ש
שיאמר כל א' בביהכ"נ בר"ה וביו"כ.

סיפר, שכשהי' ר"ל גזירות על ישראל
היו רצים להבני ישיבות שיאמרו תהלים
עבורם.

ברכה על ביאת משיח — ישועה
כללית, ויקוים כי תש"א את ראש בני
ישראל אמן.

אויך אין פנים איז שייך השתנות, אמאל
קוקט ער אויס גוט און אמאל ניט אזוי
גוט. אבער אין עורף איז ניט פאראן קיין
השתנות. משה רבינו ע"ה אז ער איז
גיגאנגען מלמד זכות זיין אויף אידען,
האט ער געפונען די מעלה וואס זיי
זיינען קשה עורף, זיי בייגען זיך ניט.

מ'דארף זיין א רחמן מיט עקשנות,
מ'דארף זיין א ביישן מיט עקשנות, און
מ'דארף זיין א גומל חסדים מיט
עקשנות.

ס'איז פאראן א ווארט פון בעש"ט
נ"ע מרבי רבני, אז אידען האלטען אויס
דעם גלות מיט אלע צרות, נאר דורך
זייער פשטות און תמימות — זה הי' בסוף
דבריו.

כ"ק אד"ש דיבר עוד כמה ענינים:

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א ערב ר"ה תש"א

יאהר א טאג. ר"ה איז א יומא אריכתא
אזוי ווי ר"ה אזוי א גאנצע יאהר.

מ'דארף זעהן זיין עסוק די גאנצע
מ"ח שעות און זאגען תהלים, טראכטען
חסידות, און לערנען און שמועסען אין
חסידות. די הנהגה (היינו די הפסקות —
שינה וכו') דארף זיין נאר ווי ס'איז מותר
על פי תורה. מיט עסוק זיין די מ"ח שעות
איז מען מבטל די קליפת ח"ם.

קרא לר' בערל חסקינד ולשניים
אחרים ואמר להם, דער אלטער רבי נ"ע
תקמ"א איז אנגיפארען א גרויסער עולם
חסידים, האט מען איבערגידעקט דעם
גאנצען חצר און דארטן איז מען גיווען.

האט ער גיזאגט (הלשון אינו
בדיוק): א"ר יצחק אין דנין את האדם
אלא לפי מעשיו של אותה שעה באשר
הוא שם. ר"ה איז דער טאג א יאהר, א

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א ליל ב' דר"ה תש"א

זכיתי להיות אצל כ"ק אד"ש וזה אשר שמעתי

זאגען תורות פונים זיידן (הבעש"ט)
וואס ער האט גיהערט פונים מגיד נ"ע.

דער אלטער רבי פלעגט ניט רעדען
די ערשטע נאכט ר"ה. ער פלעגט נאר

אויסגיטראכט אלע תחבולות ווי צו מאכן אידן שמד'ן זיך ר"ל. ס'האט דערציילט אן אלטער איד פון די כאפער'ס, די עינוים קשים וואס מ'פלעגט די קינדער זיי זאלן זיך שמד'ן ר"ל.

דער רבי נ"ע איז גיווען קראנק, נאר ס'איז ניט גיווען בגלוי אין קיין שום אבר. ער איז גיווען לפי הנראה פולקאם געזונט. איז ער גיגאנגען צו א דאקטאר, האט איהם דער דאקטאר גיזאגט אז דער חסרון מיט איהם איז וואס דער הארץ גלוסט מער ווי דער קאפ קאן פארנעמען, און דער קאפ פארשטייט מער ווי די הארץ קען באנעמען. האט דער דאקטאר גיזאגט אז ער זאל אנפאנגען ארבעטען מיט'ן הארץ.

האט דענסמאלט דער רבי נ"ע דערציילט דעם גאנצען ענין פון די רביים וועגען רעדען ר"ה, איז גיגאנגען פון איהם צוויי טייכן טרערען פון ביידע אויגען. דענסמאלט האט ער אנגיפאן-גען ארבעטען אויף'ן הארץ (מיט'ן הארץ).

ביי דעם מוהר"ש נ"ע פלעגט מען בלאזען א תרועה 42 טרומיטין און ביי דעם אלטען רבי'ן נ"ע פלעגט מען בלאזן 63. און די תקיעה נאך די שברים תרועה איז געווען אזוי לאנג ווי די שברים תרועה און די תקיעה הראשונה.

דער קרעמענטשוגער רב איז גיווען בשעת מ'האט גיבלאזען ביי דעם מוהר"ש נ"ע 44 טרומיטין. האט ער ניט פארשטאנען פארוואס אלע יאהר פלעגט ער מאכן 42 טרומיטין. האט ער גיטראכט ער וועט אריינגיין און פרעגין

דער וואס האט אויף איהם גיקוקט האט גיקענט זעהן ווי ס'שטייט א מענטש אין מחשבה, און דעם פחד הוי' ויראתו על פניו.

דער מיטעלער רבי נ"ע פלעגט יע רעדען דעם ערשטן טאג, אבער אין דעם ענין פון מלכות דאצילות.

דער צ"צ נ"ע פלעגט רעדען דעם ענין פון מלכותא דארעא, און מיט דעם האט ער אריינגיזעצט זיין פאדראד-טשעקעס אין מאסקאווע (סענעטארען).

דער מוהר"ש נ"ע פלעגט ניט רעדען, נאר איינמאל האט ער געזאגט – ר"ה נאכט: מחשבה איז גוט און דיבור איז אודאי גוט, און היינט אז ס'דא ביידע מעג ער שוין פייגערען. דאס האט ער גימיינט א גובארנאטור וואס פלעגט ניט לאזען לערנען – און ער איז באלד פארכאפט גיווארן.

דער רבי נ"ע פלעגט גאר ניט רעדען ליל א' דר"ה.

דער רז"א נ"ע האט דערציילט אז ווען דער אלטער רבי נ"ע איז גיווען אין טורמע דעם ערשטן מאל איז גיווען דארט ניקאליי. ער איז נאך גיווען א קליין קינד (ימ"ש) און האט גיהאלטן א בייטש אין האנט, און האט גיגעבען דעם אלטן רבי'ן נ"ע א קלאפ. האט דער אלטער רבי גיגעבען אויף איהם א בייזן קוק, האט ניקאליי אנגיהויבען וויינען פון שרעק.

האט דער רז"א גיזאגט אז דאס האט גיהאלפן אפצושוואכן די גזירת השמד. וויילע ניקאליי איז געווען אן אמת'ר שונא ישראל. אלע מישאנערען זיינען גיווען ווי הינט לגבי. ער האט

און פארוואס (עפעס יוה"כ ביז דו ניט אהיים גיגאנגען) [האסטו אזוי פיל גיוויינט?]? האט איהם דער רבי גיזאגט, ר"ה איז דער עבודה פון קבלת עול, אז אפילו דאס וואס מ'וויל ניט זאל מען אויך טאהן מצד קבלת עול. ווי איז אבער אז ס'ווילט זיך — פעלט דאך די גאנצע עבודה, און האט זיך אנגיפאנגען קלאפן אין קאפ, און האט ג'חלש'ט און מ'האט גידארפט איהם אויפמינטרען.

דער רבי נ"ע פלעגט כמעט זיין וואריג די גאנצע 48 שעה. ער פלעגט זיך אביסל צושפארען אויף דער האנט, נאר ס'פלעג זיין אזוי עראי אז ער פלעג אפילו דעם גארטל ניט אראפנעמען.

איינער האט אמאל גיפרעגט דעם רבי'ן נ"ע וואס דער חילוק איז צווישען ג"ע התחתון און ג"ע העליון. האט איהם דער רבי נ"ע גיעענטפערט, דער חילוק איז צו מ'זעהט אדער מ'הערט אן ענין פנימי שבת נאך מיטאג אז מ'ליגט אין א קאנאפע, אדער אז מ'זעהט און מ'הערט אן ענין פנימי שבת נאך ק"ש שעל המטה.

דער אלטער רבי האט גילערענט מיט דעם ריב"ש די טעמי הכתובים, און ער האט גילערענט מיט'ן מוהר"ש. הגם מוהר"ש האט גיהאט א לאנגע אטעם, נאר אז ער האט גיזאגט א פסוק אין כתובים האט ער גידארפט האלטען זיך ביים הארץ.

דער רז"א פלעגט דארפען מפסיק זיין אין מיטן פסוק. דער רבי נ"ע פלעגט האבן אן אמת'ן עונג ווען דער רז"א פלעגט זאגען א פסוק כתובים.

דעם מוהר"ש דעם טעם. אבער ער האט קיינמאל ניט אויסגיזאגט.

אז ער איז אמאל אריינגיגאנגען צום מוהר"ש אויף יחידות האט איהם דער מוהר"ש גיזאגט, וואס מיינסטו, אז מחשבות זרות הייסט נאר שטותים והבלים? נאר אז מ'טראכט וואס מ'דארף ניט אפילו אין קדושה הייסט דאס אויך מחשבות זרות.

אז ער האט דאס גיהערט, איז הגם ער איז גיווען א פנימי, נאר פונדע-סטוועגען האבען זיך אנגיפיינגען צו גיין צוויי שטראמען טרערען פון זיינער אויגין.

אין יאהר תרמ"ד האט דער רבי נ"ע גידאווענט די ערשטע נאכט ר"ה ביז צוויי אדער דריי אין דער פרי, ביז אז דעם רבי'נס מאמע האט ניט גיווארט פאר איהם. יוה"כ האט דער רבי נ"ע גיוואלגערט זיך אין שוהל און איז גאר ניט אהיים גיגאנגען.

מוצאי יו"כ האבען דער רז"א און דער רבי נ"ע גינומען א ביסעל משקה. דער רז"א נ"ע האט גיפרעגט דעם רבי וואס איז די מעשה וואס ער האט אזוי מאריך גיווען אין דאווענען. האט איהם דער רבי נ"ע גיענטפערט, אלע יאהר ווען איך פלעג דאווענען מיט'ן טאטען אין איין סידור איז גיווען גרינג. אבער דאס יאהר האב איך גידארפט גיין זוכן וואו דער טאטע איז. אז איך בין שוין צוגעקומען האב איך גידארפט קרעפקען מ'זאל מיר צו איהם. און ביז איך בין צוגיקומען. און דאס אלעס נעמט צייט.

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בליל שמחת תורה תש"א

גוט יום טוב.

דאלער פאר א ישיבה, ער איז זיך משתדל מ'זאל געבען געלט – וואו ס'זיינען דא צעהן אידן דארף זיין א מלמד וואס קען פירוש המילות. ניט שיקען א קינד אין א תלמוד תורה וואו מ'לערענט א שעה א וואך און וואס דער מלמד קען קיין פירוש המילות, מילא וועט דער קינד אויך ניט – און אט צו דעם ענין פון התעסקות בתורה זיינען אלע גלייך און האבען אלע א שייכות.

אין דעם ענין פון התעסקות בתורה דארף מען זיין איבערגעגעבען מיט א מס"נ בפועל ממש. וואס ניט מס"נ מיינט גיין אויף קידוש השם ווי די וועלט מיינט. דאס איז א טעות. וויילע ע"פ חסידות און ע"פ יושר איז דאס ניט אזוי. נאר מס"נ מיינט זיין איבערגעגעבען מיט א מסירה און א נתינה צו דעם אנדערען א טובה טאהן. דער אויבערשטער זאל העלפען ס'זאל זיין א שנת אורה, א שנת תורה, א שנת ברכה, און א שנת גאולה.

מ'מיינט אז נאר אונזערע ברידער פון יענע זייט ים האבען צרות, מיר זיינען דא אויך אין גענוג צרות. דער וואס האט א שטארקען חוש השמיעה און א גוטען חוש הראי' קען זעהן און דערהערט דעם גלות. השי"ת זאל העלפען מיר זאלען זוכה זיין צו א ישועה כללית אויפ'ן כלל ישראל.

הנכנס לכרך דארף מאכען א ברכה להוציא את עצמו ולהוציא את הרבים. אזוי איז אויך אין מיין קומען צו אמעריקע. דער אויבערשטער זאל

היינט פרייען זיך אלע אידן מיט די תורה. אפילו די וואס זיינען ניט נתפעל גיווארן ר"ה און יוה"כ ביי על חטא, ווייל ס'איז דאך ידוע דעם ווארט פו"ם מיטעלער רבי'ן נ"ע אז יו"כ"פ ביי נעילה איז אפילו א קל שבקלים גרייט צו געהן אויף מס"נ. פונדעסטוועגען, אז ער גייט פארביי און זעהט אז אידן פרייען זיך מיט די תורה און טאנצן, כאפט ער זיך אריין אין רעדעל, הגם ביי על חטא האט ער מער באגאזש.

אפילו די גרויסע מתמידים פאר-פעלען אויך די בלאט גמרא שמחת תורה.

ס'איז פאראן א משנה וואס זאגט, בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, טייטשט דארט דער רע"ב על שאינם עוסקים בתורה. דארף מען פארשטיין פארוואס זאגט ער נישט על שאינם לומדים את התורה.

נאר אין תורה זיינען פאראן צוויי ענינים, לימוד התורה און התעסקות בתורה. ס'קען זיין איינער (א גאון) וואס לערנט דריי און צוואנציק שעה אין מעת לעת און ער זאל ניט זיין א מתעסק בתורה, און ס'קען זיין א בעל עסק וואס א פרק אחד שחרית און א פרק אחד ערבית, און ער זאל זיין א מתעסק בתורה.

התעסקות בתורה מיינט אז איינער שיקט זיין קינד אין חדר, ער גיט א

ארויס א פתקא פון שפע ברכה אין בני חיי און מזוני.

גיט ער זיך א באטראכט פארוואס קומט עס איהם, כאפט ער אן אין עץ חיים פון א ספר תורה און גייט א ריקוד, [ווייל אין תורה איז פאראן די גאנצע השפעה].

שלמה דער געלער איז גיווען זייער א הויכער, און ער איז גישטאנען איבערגיבויגען מיט אויסגישטעקטע הענט אנהאלטנדיק אין א עץ חיים פון א ספר תורה, און דאס האט גורם גיווען אז דער טאטע זאל מיר דערציילען דער מעשה.

כ"ק אד"ש סיפר ג"כ, אז דער שלמה דער געלער האט גיהאט א פעטער, האט מען איהם גירופען לייב דער טויבער. ער איז גיווען ביי דעם אלטען רבי'ן, נאר ער איז גיווען א חסיד פון מיטעלער רבי'ן. האט ער אמאל גיהערט פון אלטען רבי'ן נ"ע: רכילות און לשון הרע טאר מען ניט הערען. פלעג ער ניט הערען קיין רכילות און לה"ר, דערפאר האט מען איהם גירופען דער טויבער, הגם ער האט גיקענט הערען אנדערע רייד.

דער צ"צ האט אמאל גיזאגט אז מיט וואס אפילו א פשוט'ע איד טאנצט שמח"ת קען ער מער אויפטאהן ווי א גאון וואס איז מחדש חידושים בש"ס און אין רמב"ם.

משה רבינו האט גוט גיקענט בענטשען, אבער ער האט גוט גיקענט אויף להיפך אויך.

משה רבינו האט גיבעטען ונפלינו אני ועמך, שלא תשרה שכינה לא על

העלפען ס'זאל זיין תורה אור – תורה זאל לייכטען.

אין יאהר תרנ"ב איז ר' שלמה דער געלער גיווען אין ליובאוויטש שמח"ת. ער האט קיין פסוק ניט גיהאט און קיין הקפה אויך ניט גיקראגען, נאר ער האט אנגיהאלטען אין א עץ חיים פון א ספר תורה און האט גיטאנצט.

האט מיר דער טאטע נ"ע דערציילט א מעשה אז דער צמח צדק האט אמאל פארבארכט שמח"ת. דער צ"צ בשעת ער איז גיווען א יונגעראן פלעגט ער זייער גוט פארבריינגען.

האט דער צ"צ דערציילט אז ער האט אמאל גיפרעגט דעם אלטען רבי'ן נ"ע וואס איז דער חילוק פון די עבודה פון חודש אלול און ר"ה, און די עבודה פון שמחת תורה. האט דער אלטער רבי גיענטפערט, דו פרעגסט גוט. נאר דער ענין איז א משל פון בן און בת. אז איינער האט א בן מאנט ער פון איהם אזוי ווי פון בת, נאר נהנה איז ער מער פון בת, און הגם ער מאנט מער פון דער בן, איז ער מער נהנה פון די בת און מער בקירוב צו די בת. און דאס איז דער עבודה פון נשמות ישראל און תורה.

האט דער צ"צ מבאר גיווען, אז ס'קומט חודש אלול פאנגט ער אן נאכצוקוקען און אפצוהיטען יעדער תנועה זיינער. אז ס'קומט ר"ה איז ער אזוי ווי די קאנטאניסטען – קבלת עול ווי א סאלדאט. [און אזוי איז אויך די עשרת ימי תשובה]. אז ס'קומט יוכ"פ שטייט ער אין די מדריגה פון לפני הוי' תטהרו. ביז הושענא רבה אז מ'גיט איהם

מען אנגירופען פניות און שקר ווערט
היינט אנגירופען פאליטישענס.

פרינספיפעלס און פרעזיענטען פון
אנדערע ערטער זיינען רע גמור. זיי
מיינען אז דער חיים פון שאולה איז אויך
א לעבען.

די רבנים קען מען ניט באשולדיגען
וויילע זיי דארפען אנקומען צו אנדערע.

און צוריק אין דעם איז דא א מעלה
אויך, אז אין שאול זאל אויך זיין חיים.
אז אפילו מ'איז אין שאול זאל מען אויך
זיין מיט חיות. און דאס איז דער ענין
וואס די גמרא זאגט אז בני קרח לא מתו
שעשו תשובה, אז אפילו אין שאול איז
אויך גיווען חיים.

ישראל ולא על אומות העולם.

ס'שטייט וישמע משה ויפל על פניו,
ער איז גיפאלען אויף זיינע פנימיות. אז
משה האט גיזעהן אז קרח ועדתו גייען
קריגען אויף די שכניה, ויפל על פניו.
וויילע ס'איז דאך ידוע אז משה איז
חכמה דאצילות, אצילות איז מקיף אויף
בי"ע. אבער אז משה האט דערזעהן איז
ער גיפאלען אויף זיין פנימיות אין
חכמה דאצילות. וואס א מאל איז דאס
מגב'י א מענטשן און א מאל מאכט ער
איהם נידעריקער. איז משה רבינו האט
גיוואונטשען וירדו חיים שאולה.

ס'איז שווער צו ריידן, און ס'איז
ביטער צו שוויגען. וואס אמאל האט

רייד שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א שמח"ת שנת הגאולה

האבן געזאגט – א"ך טוב לישראל – די
זיינען די 21 יאר פאר די התגלות פונעם
בעש"ט נ"ע.]

האט ער זיי דערציילט: די מלאכים
האבען אמאל שמח"ת געראמט דעם
ג"ע, האבען זיי געפונען פאנטאפעל.
וויילע שמח"ת פארשלאפט מען –
ערשטן קומען די הקפות אויס שפעט,
און נאכדעם דער וואס האט א
התעוררות ליינט ק"ש שעל המטה (ווי
ס'דארף זיין), איז ממילא פארשלאפט
מען. [מלבד זאת וואס אלע שבת און
יו"ט קומט מען אביסעל שפעטער, אבער
שמח"ת איז נאך שפעטער].

די מלאכים אבער דארפן ניט די
גאנצער עבודה, שטייען זיי אויף פריא
און ווילן זינגען שירה, נאר זיי קענען
ניט זאגען קיין שירה בעפאר די אידן,

גוט יו"ט. היינט איז שמח"ת. די אידן
פרייען זיך מיט די תורה, און די תורה
פרייט זיך מיט די אידן. הגם אין דעם
וואס די אידן פרייען זיך מיט די תורה
זיינען פאראן כמה סוגים. אבער אין
דעם וואס די תורה פרייט זיך מיט די
אידן זיינען אלע בהשוואה. דער
אויבערשטער זאל געבען ס'זאל זיין א
שנת תורה (תורה זאל לייכטען).

דער אלטער רבי נ"ע האט אמאל
פארבריינגט מיט זיינע תלמידים
שמח"ת. האט ער דערציילט אז דער
זיידע (דער בעש"ט) האט אמאל
פארבראכט מיט זיין חבריא. דאס איז
גיווען דעם ערשטן שמח"ת וואס ער
האט מיט זיי פארבראכט.

[בזה הענין סיפר – די דורשי
רשומות אין די צייט פון אלטן רבי'ן

שטארק פאנאנדער גיוויינט, און איהם געזאגט. דעם רבי האט גימאכט זייער אן ערענסטען פנים, און געזאגט: מלעיל צייגט אויף שמים און מלרע צייגט ארץ. מלעיל, רוחניות – מצוות עשה און מצוות ל"ת, דארף מען זיין אין דעם מיט א דגש חזק; און גשמיות, מלרע – דברי רשות דארף זיין מיט א רפה. ואמר כ"ק אד"ש, דאס הייסט חנוך הבנים.

אין יאר תרס"ג האט דער טאטע פארבריינגט י"ט כסלו זייער גישמאק, האט ער גירעדט וואס האט חסידות אויפגעטאן. די וועלט מיינט ס'האט געמאכט שינוי המהות. דאס איז א טעות. חסידות איז שינוי המציאות וגילוי המהות. נשמות, מהות פון א אידן, איז א חלק מן העצמות ואין לו שינוי. ס'איז נאר וואס עצמות האט בורר געווען אז ס'זאל ווערן [אנגירופען] א נברא, וויילע בעצם אין בו שינוי. וויילע אפילו קידוש ה' איז נאר א מעלה לגבי הגוף, אבער לגבי הנשמה אין בו שינוי, במילא איז דאס ניט קיין מעלה לגבי הנשמה.

און דאס האט חסידות אויפגיטאן, שינוי המציאות וגילוי המהות. וואס ע"פ נגלה איז דאך א משחק בקוביא קען מען ניט מצרף זיין צו קיין מנין ואין עונין אמן על ברכותיו, און ע"פ חסידות [מחמת זיין מהות], דארף ער זיין כשר אויף א מנין ועונין אמן על ברכותיו.

מ'דארף האבן א חוש אין מלמד זכות זיין אויף ישראל.

דער מגיד נ"ע האט אמאל דערציילט שמח"ת זיינע תלמידים, אז בשעת דער בעש"ט נ"ע איז געווען א בעהעלפער

דארפן זיי ווארטן – גייען זיי דערוויילע ראמען דעם ג"ע.

האבען זיי געפונען פאנטאפעל און זאקען, ווערן זיי זיך דערשראקען, וויילע זיי ווייסן ניט וואס דאס איז. מילא ציצית און תפילין ווייסן זיי שוין, אבער דאס האבן זיי קיינמאל ניט געזען. קומט דער מלאך מיכאל און זאגט, דאס איז מיין סחורה. גיט מיר עס אוועק און גייט קאנקארירען מיט'ן מלאך מט"ט, און זאגט איהם, דו ביסט קושר כתרם מתפלתיהם של ישראל, און איך וועל קושר זיין כתרם מהפאנטאפלעך.

האט דער אלטער רבי געזאגט, דאס יאר זיינען דא א סאך פאנטאפעל אין ג"ע, וועט זיין א יאר מיט א סאך שפע. און יענער יאר איז טאקע געווען א יאר מיט זייער א סאך שפע.

עוד סיפר כ"ק אד"ש, אז איך בין געווען א יאהר אכט אדער ניין, האט מיר דער טאטע אריינגירופען און האט מיר אויסגעהערט אין פירוש המלות. אבער איך האב געזען אז ער איז ניט צופרידן. האט ער פאר מיר גידונגען א מלמד און איך פלעג מיט איהם לערנען פינף מאל א וואך – דריי מאל פירוש המלות און צוויי מאל דקדוק.

פירוש המלות האב איך זיך אויסגילערענט אין צוויי דריי וואכען, אבער דקדוק, היינו מלעיל ומלרע, דגש חזק ורפה, האט זיך עפעס ביי מיר ניט גינומען (אפגילייגט) לכתחילה. אפילו שפעטער, אויך אז דער מלמד איז שוין גיווען צופרידן מיט מיר, האב איך אבער דאס ניט געגליכען. בין איך אריינגע-גאנגען צו דעם טאטען און איך האב זיך

א מדריגה פון א בעל חי. וויילע ביי א בעל חי געפינען מיר אויך מדות טבעיים, למשל אן עורב איז בטבע א רחמני און א נשר איז בטבע אן אכזרי. טוהט מען גארניט אויף, נאר מ'קומט צו די שלימות פון א בעל חי.

אז ר' ארי' לייב האט דאס גיהערט האט ער געחלש'ט. פערציג יאר געארבעט אויף צוקומען צו די שלימות פון א בעל חי.

אז מען האט אים אויפגעמינטערט האט ער געפרעגט וואס (האט) [איז] פארט די עבודה פון חסידות (אויפגעטאן). האט איהם דער אלטער רבי געענטפערט, חסידות איז דער שמע ישראל, וואס דער ווארט שמע מאכט שאו מרום עיניכם – וואס ס'איז ידוע חלוק פון מרום און שמים, וויילע אין פלוג פארוואס זאגט ער דא ניט שאו שמים עיניכם – זאגן דער אבן עזרא און דער רמב"ן, אז מרום איז דער טייטש הויכקייט. א איד דארף אלעמאל קוקן העכער, (אפילו) העכער פון שכל, אבער ס'זאל זיין וראו מי ברא אלה, העכער פון שכל אראפטראגן אין שכל.

ואמר כ"ק אד"ש עוד הפעם: און דאס האט חסידות אויפגעטאן, שינוי המציאות והתגלות המהות.

די ניינציג יאהר פון חסידות האט אויפגעטאן שינוי המציאות והתגלות המהות. אז ס'איז ניט גיווען קיין זרת על זרת אין ליובאוויטש וועלכע זאל ניט זיין אויסגיווייקט מיט חסידות.

אז ס'פלעגט אנקומען א נייער רב – א גאון – אין ליובאוויטש, איז גישטאנען דארט פעשע דער בעל עגלה.

פלעגט ער פיהרען די קינדער לערנען, פלעגט ער זיי קושן פון גרויס חביבות. האט דער מגיד געוואונטשען, הלואי זאלן מיר קושן אזוי די ספרי תורה ווי דער בעש"ט פלעגט קושן די קינדער.

ר' זלמן זעזמער איז געווען אין דער צייט פון אלטער רבי'ן נאר ער האט זיך גערעכענט פאר א תלמיד פון מיטעלער רבי'ן. ער איז געווען א משכיל בטבע און א שכלי בעצם (מהותו). ער האט גיקענט טראכטן אין אן ענין אלקי אכט שעה נאכאנאנד. ער איז גיווען ר' הלל פארטישער'ס רבי.

איז אז ער פלעגט וועלן האבן א התעוררות אין מדות שבלב האט ער דערציילט אזא מעשה.

אמאל האט איהם גיפרעגט ר' ארי' לייב אבשיצער וואס האט חסידות אויפגעטאן, ער איז דעמאלט ניט גיווען שייך צו חסידות נאר ער האט גיהערט פון חסידות. ער איז געווען א גרויסער גאון ולמדן און א בעל מדות וואס אין לתאר. ער האט געארבעט פערציג יאר אויף תיקון המדות. האט איהם ר' זלמן געענטפערט אז ס'איז פאראן מעלת המוחין על המדות. (און ס'פאראן מוחין וואס איז העכער פאר מדות).

אז ער האט דאס גיהערט איז ער געפארן צום אלטען רבי'ן. ער איז אריינגיגאנגען צום אלטען רבי'ן האט איהם דער אלטער רבי גיזאגט, די מעלה פון א מענטש לגבי א בעל חי איז מוחין. אז איינער הארעוועט אויף זיינע מדות אז זיי זאלען זיין ווי ע"פ שכל, ביז זיי ווערען ביי איהם א טבעיות, קומט דאך אויס אז ער האט זיך אויסגעארבעט צו

ואמר הרש"ג: דאס איז דער ענין פון א נעגעל. והרכין כ"ק אד"ש בראשו הן.

ס'זיינען פאראן חילוקים צווישן א קבצן און א יורד. א קבצן האט קיינמאל ניט גיהאט קיין השגה אין העכער, אבער א יורד האט אמאל גיוואוסט פון העכער. בכלל זיינען ביי חסידים ניט פאראן קיינע עליות, נאר מען קען ניט זאגן אז זיי זיינען אין מעלות יורד. א מסתפק במועט איז א מדריגה, נאר ס'דארף זיין אין דעם מלרע.

מ'דארף לערנען חסידות.

ס'זיינען פאראן מדת חסידות און חסידישע מדות.

ס'איז פאראן רשות היחיד, רשות הרבים און כרמלית. רה"י איז אצילות, רה"ר איז טורא דפרודא, כרמלית איז דברי רשות. מ'דארף זעהן מ'זאל ניט מכשיר זיין דעם כרמלית. יעדער דארף האבן זיינע ד' אמות און אנהאלטען זיך מיט אלע זיינע כחות אין זיי.

מ'דאווענט ניט, מצד צוויי טעמים איז זייער טעות. ערשטענס דאס מאנט א סאך זמן, כמה שעות. און צווייטעס, מ'ווארפט אראפ אויף יענעם און מ'לאזט זיך יוצא זיין מיט'ן צווייטען.

ס'איז ידוע, ס'זיינען פאראן צוויי מיני התבוננות. [אז מ'איז נאר צו יוצא זיין, גייט מען אינגאנצן ארויס פון די זאך]. א התבוננות כמה שעות רצופים, אין אן ענין חסידות, און דאס איז אפילו אין נגלה; און ס'פאראן א התבוננות אין תפלה. וואס דער ענין פון התבוננות אין תפלה איז, אז דער חומר המוח זאל זיין מלובש אין אן ענין אלקי. אפילו א

האט ער איהם געזאגט – דעם רב – רעביל, פאק זיך אריין מיט זיינע פעקלעך.

אין האמליע איז גיווען א וואסער טרעגער. איז ער צוגעגאנגען צו ר' אייזיל און איהם געזאגט, ביי אייך איז דאך דער חודש השביעי א זאטע [פעטער] חודש, פריער ר"ה יוה"כ סוכות שמע"צ שמחת תורה. איהר האט זיך אנגעשעפט מיט שטערשטיקעס. איך האב קוים אנגעשעפט א האלבן קעלעשיל (קערשין). דער השי"ת זאל העלפן אז איהר זאלט אויסנוצן אייער שטערשטיקעס [אויף וואס (מען) [איהר] דארפט], און איך מיינע קעלישעל.

הרז"א ה' חתן המהרי"ן מניעזין, והרז"א ה' בעל מדות גדולות. פ"א ה' הרז"א אצל חותנו בניעזין, אמר לו המהרי"ן וואס ווייסט דו – דו ביסט דאך נאך א יונגערמאן. אמאליקע חסידישע אהבה האט געקענט מחי' מתים זיין. וסיפר את זה המעשה:

דער מיטעלער רבי איז אמאל גיווען זייער קראנק. דער דאקטער האט איהם ארויסגינמען אויפן הויף, און אונטערגיזעצט איהם אונטער א בוים אפצורוהען זיך. ער איז געווען א חולה מסוכן. ס'האט גראד אין יענעם צייט דורכגיגאנגען א גרופע יונגערלייט און זיי האבן גירעדט מיט אזא חיבה איינער מיט'ן צווייטן. אז דער מיטעלער רבי האט גיזען די אהבת אחים וואס ביי זיי געווען, איז ער באלד געזונט גיווארען. און ניט פון דאקטער.

חסידות הייסט אפילו יענעם שטראפן, נאר ער זאל דאס ניט פילן.

אלע ישיבות וואס זיינען דא, אז מ'זאל גרינדען אן איגוד תלמידי ישיבות, אויף דעם „אתה בחרתנו". וואס די אויפגאבע זאל זיין בריינגען תלמידים אין ישיבות. אז מ'זאל דארפן בויען נייע בנינים צוליב דעם אפס מקום. די ישיבות זאלן אנגעפילט ווערען, אז מ'זאל דארפען בויען נייע בנינים.

ניט הייסן ווי צו לערנען אדער וואס צו לערנען – ס'זאל ביי זיי זיין א בחירה חפשית. ניט צו מישען זיך וואס צו לערנען, דאס באלאנגט צו די ראשי ישיבות און משגיחים. נישט נאר ניט מישען, נאר פארקעט זיין סרים למשמעתן. און וואס שנעלער איהר וועט אנפאנגען, וואס מער הצלחה וועט איהר האבען.

און איך מאך נאך א הצעה, אז מ'זאל מאכן די ערשטע אסיפה אי"ה זונטאג. מ'זאל האלטן א בוקיפארייע און איך גיב די הוצאות פון גאנצן מאנאט, וואס וועט אויסקומען הוצאות. איך מיינ אז ערשטענס ביי די אסיפה זאלען זיין די עלטערע, וויילע ביי די קלענערע קען אויסקומען ס'זאל זיין א ביטול הזמן.

[קודם לזה אמר: מה' מצעדי גבר כוננו. ווי דער מענטש איז, גיט מען אים כחות ער זאל קענען דורכברעכען און ליכטיג מאכן].

[גם אמר בהמשך הדבורים הקודמים: בעלי עסקים דארפען מאכן קביעת עתים לתורה, און יושבי אהל דארפן אנפאנגן טראכטן פון יראת שמים אויך].

[אמר בתוך הדבורים, מ'וואלט גי- דארפט לערנען דעם מאמר מעין גנים].

האלבע שעה איז אויך גינגעל על כל היום. און צווייטענס איז דאס א גוטע זאך פאר יעדערן. [קודם לזה אמר: ס'איז א רחמנות אויף אונז חסידים].

איך וויל יעצט רעדען צו די תלמידי הישיבות, ניט נאר פון ישיבת אחי- התמימים, נאר פון אלע ישיבות. ס'דארף זיין די אויפגאבע פון יעדערן צו בריינגען תלמידים אין ישיבות.

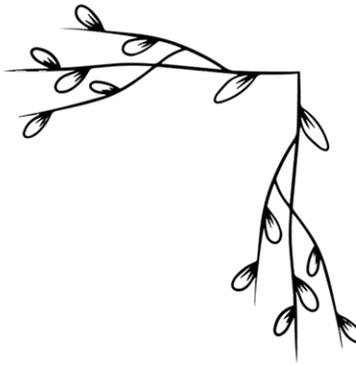
ס'איז היינט ערב גאולת ישראל – א ביסל פריער א ביסל שפעטער. וויילע אפילו די אלע „משכילים" און אומות העולם וואס זיינען גיווען בהגשמה פאר הונדערטע יאהר, גיבען היינט צו אז דאס איז אלץ א הנהגה פון למעלה.

מ'דארף זיך אפואשען ערב יו"ט. ניט איך מיינ פון בלאטע, וויילע בלאטע האט מען שוין פון אידן לאנג אפגיוואשען (מיט דעם גלות). נאר ס'מיינט זיך אפשייערן, איידעלער ווערן. ס'איז פאראן א לשון הזהר „וי לאינן דלא שמעיין רוחא וכו'" וואס בלאזט למעלה. וואס רוח איז דאך רוחניות. ס'בלאזט היינט א ווינט. מיר זעהן דאך אז אמאל קען אפילו א שטיין וואס איז א דומם גערירט ווערן פון א ווינט. מ'דארף אראפנעמען דעם לב האבן מברשכם (מיט דעם רוח וואס איז רוחניות).

מ'דארף זען פועל זיין אויף א ברודער, אויף א חבר, אויף משפחה שיקען די קינדער אין א ישיבה. מ'דארף זיי ארויסנעמען פון די סקוהלס און די קאלעדזשעס וויילע מ'דארף זיי ניט און מ'וועט זיי ניט דארפען.

איך מאך א הצעה צו די תלמידים פון

בעזה"ת

ספורים ומעשיות

של רבוה"ק נ"ע זצוללה"ה נכג"מ
זי"ע ועל כל ישראל אמן

ושל חסידים ז"ל

מפי כמה וכמה רבנים התמימים ע"ה ויבלחט"א

נרשמו ע"י הת' ישראל מ. הלוי קאזמינסקי

ספורים ומעשיות

של רבוה"ק נ"ע זצוללה"ה נבג"מ זי"ע ועל כל ישראל אמן
ושל חסידים ז"ל

מפי כמה וכמה רבנים התמימים ע"ה ויבלחט"א

נרשמו ע"י הת' ישראל מ. הלוי קאזמינסקי

לפנינו כמה רשימות סיפורים שרשם הת' ישראל מרדכי הלוי קאזמינסקי ע"ה.

מחברת אחת, ובה מ"ז סיפורים, אותה שלח לכ"ק אדמו"ר לקראת י"ד כסלו ה'תשל"ה – מ"ז שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא, וקיבל מענה על שליחת הסיפורים¹: "נתקבל ות"ח ת"ח ודבר בעתו מה טוב, היש כבר נדפסו"².

מחברת נוספת, ובה נ"ז סיפורים, כתב בחודש אדר-ראשון תשל"ו – לפני חמישים שנה.

ונוספו כאן עוד סיפורים נוספים שרשם בזמנים שונים.

בהתאם למענה הנ"ל, השתדלנו לציין במקומות שמצאנו שהסיפור נדפס כבר במקום אחר, ולעתים גם בנוסח שונה. כמו כן סידרנו כאן את כל הסיפורים לפי אישים.

ציון ההערות נעשה ע"י החתן שי', וע"י ר' מנחם מענדל (ברלוי"צ) שי' מונדשיין³.

*

התמים ישראל מרדכי בן ר' שלמה הלוי קאזמינסקי ע"ה, נולד ביום ראשון דחג הפסח תשי"ב בבואנוס איירס, ארגנטינה. בילדותו עבר עם משפחתו לפטרסון, ניו ג'רזי, ובהשתדלות רב העיר הרב מאיר גרינברג ע"ה, עבר ללמוד בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש בדפורד.

הי' מתאבק בעפר רגליהם של חסידים ושותה בצמא את דבריהם, ובמיוחד אצל הרה"ח ר' שמואל הלוי לויטין ע"ה והרה"ח ר' זלמן שמעון דווארקין ע"ה. הי' בעל ידע עצום בדברי ימי חב"ד, שמח לחלוק מידיעותיו עם אחרים, והי' ידוע כבעל שמועה ודייקן.

נפטר ביום ג' דסליחות, כ"ו אלול ה'תש"פ.

ותהי הדפסת סיפורים אלו לעילוי נשמתו.

(1) ס' "מקדש מלך" ח"ג ע' רל. אגרות-קודש ח"ל ע' מז.
(2) מחברת זו נמצאת ב"ספריית ליובאוויטש", ותודתנו נתונה להם על שמסרו לידינו את צילום המחברת.

(3) תודתנו נתונה להת' שניאור זלמן (ב"ר שלמה) שי' וילהלם על עזרתו.

רבותינו נשיאינו ובני משפחתם

כ"ק אדמו"ר הזקן

[א]

אדה"ז אמר על ג' שיש להם נשמה דאצילות: (א) הרה"צ ר' זושא. (ב) הרה"צ ר' מנחם מענדל מוויטעבסק. (ג) ר' אהרן הגדול מקארלין.

(מפי ר' ישעיה מאטלין)

[ב]

כשכ"ק אדמו"ר האמצעי הי' ילד קטן ראה איך כותל מתנענע ושאל את אביו מה זה, ענה לו אביו שכאשר נשמה דאצילות עוברת אפילו כותל מרגיש. יצא כ"ק אדמו"ר האמצעי חוצה וראה איך הרה"צ ר' זושא עובר ברחוב.

(מפי הנ"ל)

[ג]

פעם ראה אדה"ז נ"ע איך שבנו אדמו"ר האמצעי מעשן סיגרי' לפני התפילה. שאל אותו מה זה? אתה מקטיר קטורת? ענה הרבי האמצעי לא, אלא שהוא צריך לנקביו וזה סגולה בשביל זה. ענה אדמו"ר הזקן שכאשר ר' זושא הי' צריך לנקביו הי' אומר הפסוק שאו מרום עיניכם ומביט השמימה, והי' לו שלשול עד דם⁵.

(מפי הנ"ל)

[ד]

בעיר זוראוויטש הי' פעם ילד אשר ל"ע נתפס להמשכילים, אביו מצא את הספרים ורצה להשפיע על בנו. בנו אמר לו שהעולם אומר אשר מכל העולם המדינה היותר שוטה היא רוסיא, מכל רוסיא היא מאגילאווער גובערניא, מכל הגובערניא היא עיר זוראוויאש, מכל זוראוויטש הם אנשי רחוב זה, מכל הרחוב אלו הם אנשי בית זה, ומאלו זה אתה אבא, וברח לברלין, שם למד באוניברסיטה ונעשה פרופסור גדול וחיבר שתי ספרים, אחד בחכמת החשבון ואחד בחכמת הטבע.

4) נוסח אחר (שרשם הכותב בשם ר"י מאטלין ברשימה אחרת): רבינו הזקן שאל את בנו אדמו"ר האמצעי אם הוא רואה איך הכותל מתנענע, אדמו"ר האמצעי ענה לחיוב ושאל הטעם, וענה לו אדה"ז וכו' (כבפנים).

ב'רשימות דברים' (חיתריק - הוצאת תשס"ט) ע' 73 בשם הרשג"א; 'זכרון צדיקים וחסידים' (יפה) ע' 36 - נוסח הפוך: שהר"ז למד עם בנו, ובנו ראה שאביו נתזעזע, ואמר לו אביו שנשמה דאצילות עברה את פני הבית. וזה הי' כ"ק אדמו"ר הזקן.

5) ראה 'סיפורים נוראים' (להרב יעקב קאדאנער - הוצאת תשס"ז ע' לט) עוד מדברי כ"ק אדמו"ר הזקן על יראתו המופלאה של הרה"צ ר' זושא.

אחרי איזה זמן הציעו לו שידוכים והוא אמר שכיון שהוא בייש את אביו, הוא לא רוצה לעשות שידוך מבלי לפייס את אביו, ונסע חזרה לרוסיה. בדרך פגש חסידים שנסעו לליאזנא ושמע מהם על גדלות רבינו הגדול ובין הסיפורים גם הסיפור על שעון השמש⁶, והחליט ג"כ לנסוע לרבינו.

הגיע לליאזנא ומצא בבית רבינו החסיד ר' משה ע"ה מייזליש ודיבר איתו וביקש ממנו שיכניס אותו ליחידות, ר' משה שאל אצל רבינו ואמר שהאיש ההוא יכנס ליחידות, הוא נכנס עם ב' ספריו וכ"ק אדה"ז דפדף קצת בספר חשבון ועשה סימן וכן דפדף בספר של טבע, ואמר לו שבספר חשבון יש טעות כמעט בהתחלה וממילא כל ההמשך הוא לא נכון, ובספר השני הראה לו הלכה בהל' צומת הגידים שעפ"ז הספר הוא לא בסדר.

האיש יצא מן היחידות מבולבל ובחוץ היו שתי תנורי חורף וזרק ספר לכל אחד מהם ובערב רבינו אמר להגיד לו שאם הוא ירצה, הוא ילמד איתו, ר' משה הנ"ל מסר דברים אלו והסכים ואדה"ז התחיל ללמוד איתו ולמדו. כ"ק אדמו"ר האמצעי רצה לדעת מה הם לומדים, ורבינו הרגיש זה ואמר "שבעה שבועות תספר לך". וסיפר שזה נשמתו של ר' אלעזר בן דורדיא שכבר ירד ז' פעמים לעוה"ז וכל פעם היא חוזרת בלי תיקון ר"ל ומידי לא תצא בלי תיקון. וכך אחרי ז' שבועות הוא נפטר, ואז כ"ק אדה"ז נתן לבנו הכתבים שלמד איתו, ועל יסוד כתבים אלו כתב אדמו"ר האמצעי את ה"דך חיים"⁷.

(מפי הרה"ח ר' ישראל לייבוב)

[ה]

כאשר רבינו הזקן ה' חולה בכפר פיענא באו לבקר אותו אנשים מכמה עיירות וגם כמה אנשים מהאדיטש ורבינו הזקן לא הכיר אותם, וקרא לכאור"א בשמו.

כאשר ה' ההסתלקות הובילו אותו להאדיטש על שליטן⁸, וכאשר הגיעו לפרשת דרכים ולא ידעו איפה לנסוע, התחיל השליטן בעצמו לנסוע להאדיטש⁹.

ה' שם מנין שהם היו המתעסקים וכיון אשר לא ה' להם מקוה שברו הקרח וטבלו את עצמם בנהר. וכל אלו חיו עד מאה שנה, רק אחד נפטר בן תשעים ותשע ביום אשר נולד נכד שלו.

(מפי הרה"ח ר' שניאור זלמן לויטין מהאדיטש)

(6) ראה רשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ "דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן" (קה"ת, תשע"א) ע' כ ואילך.
 (7) ראה גם רשימת הרה"ת ר' יצחק הוברמן מרענגה (כפר חב"ד גליון 1206) אות ד. ובקיצור ובשינויים ב'זכרון צדיקים וחסידים' (יפה) ע' 30.
 (8) = מזחלת. ראה גם 'רשימות דברים' (חיתריק - הוצאת תשס"ט) ע' 105.
 (9) ב'בית רבי' מו, א; 'רשימות דברים' שם - שבימים האחרונים קודם הסתלקות כ"ק אדמו"ר הזקן שמעו ממנו שהזכיר שם העיר האדיטש, לכן ע"פ צוואתו הולכיחו לעיר האדיטש.
 ב'לשמע אזן' (דוכמאן) מדור אדה"ז אות כה נמצא סיפור דומה ע"ד הסתלקות מרת פרידא בתו של אדמו"ר הזקן, שלא ידעו אם לקיים צוואתה ולקברה לצד אבי' אדה"ז, וכשהגיעו לפרשת דרכים כשדרך אחת פונה לקרמנטשוו והשני' להאדיטש נתנו לסוסים ללכת לבד ופנו להאדיטש.

בְּעוֹהֵיֹת
 סְפָרִים וּמַעֲשֵׂיֹת
 עַל
 רְבוּהָהּ נַעֲוֹצוּקְלָהּ הַזֶּה בְּגַמ'
 זֵעָ וְאֶכֶל כָּל יִשְׂרָאֵל אֲמֵן
 וְעַל חֲסִידִים ז'ל
 מְפִי פְלִלָה וּכְמוֹה
 רַבָּנִים הַזְמִינִים
 עֵי'ה וּלְחַמֵּא
 נִרְשָׁמוּ עֵי' הַת
 יִשְׂרָאֵל מִהַלּוֹ קַאֲזַמִּינְטָי
 אֲדָר הַדְּתַעֲכֵל וּלְפָנָי

ה' אדר ה'תשפ"ו
 עשרת ימי חמשה עשר
 ① ביום הזה יתקיימו חמשה עשר יום ימים ויום אחד ביום הזה יתקיימו חמשה עשר יום ימים ויום אחד ביום הזה יתקיימו חמשה עשר יום ימים ויום אחד
 ② ה' אדר ה'תשפ"ו
 ③ ה' אדר ה'תשפ"ו
 ④ ה' אדר ה'תשפ"ו
 ⑤ ה' אדר ה'תשפ"ו

מחברת הסיפורים מחודש אדר תשל"ו

מחברת הסיפורים משנת תשל"ה

הת' ישראל מרדכי מקבל את הקונטרס "קיצורים והערות", כ"ח אלול תשמ"ט

כ"ק הרה"ח ר' חיים אברהם

[ו]

פעם ביקשו מהרה"ק ר' חיים אברהם נ"ע בן רבינו הגדול שיאמר דא"ח¹⁰. ר' חיים אברהם ניאות ואמר "ואתה מחי' את כולם אל תקרי מחי' אלא מהוה¹¹ און¹² ס'איז טאקע אַזוי" עכ"ל ר' חיים אברהם.

כ"ק הרה"ח ר' משה

[ז]

בזמן שהו"ל הקובצי "התמים" בווארשא (ה'תרצ"ה-צ"ח) אמר פעם כ"ק אדמו"ר הריי"צ ז"ע אשר ברצונו לכתוב על הרה"ק ר' משה נ"ע בן כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, כי הרבה כתבו עליו אבל לא יודעים מה כתבו, והראה על אדן החלון שהיו י"א ביכלאך דא"ח¹³ ואמר שהם של ר' משה, ועין לא ראתה¹⁴.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

[ח]

פעם ה' להרז"א עסק עם יערות והי' פעם צריך לדבר עם פריץ אחד מליובאוויטש. הפריץ ה' איש זקן ולא ה' מקבל אף אחד לדבר איתו, רק כאשר בא הרז"א ואמר שהוא שניאורסאהן, אמר אשר הוא יקבל אותו.

כאשר הרז"א נכנס שאל אותו הפריץ אם הוא ממשפחתו של הרב שניאורי, הרז"א ענה אשר הוא נין שלו¹⁵. שאל הפריץ אם הוא הכיר אותו, וענה לא. אז הפריץ אמר אשר הוא כן הכיר אותו, וסיפר לו סיפור:

כאשר הייתי ילד הייתי חולה והייתי משתעל כל חמש רגעים, וכן הייתי דר אצל דודי הפריץ הישן בליובאוויטש וכיון אשר לא היו לו ילדים הייתי כמו בנו והוא עשה לי עגלה לאיפה שהייתי יוצא בכל יום לטייל לאוויר טוב. פעם נסעתי בעגלה וראיתי

(10) ראה 'לשמע און' (דוכמאן) מדור אדה"ז אות כח שר"א לא רצה אף פעם לומר חסידות.

(11) שעהייה"א פ"ב (עז, ב). ובכ"מ.

(12) = וזה אכן כך.

(13) כ"ה גם בשיחת שבת תשובה תר"ץ (סה"ש ע' 265): "ר' משה'לע . . השאיר אחריו י"א ביכלעך של הנחות מאדמו"ר הזקן וב' מאמרים שלו". אמנם ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מחי' שבת תרצ"א (אג"ק שלו ח"ב ע' שכא): "כתבי ר' משה נ"ע נמצאים אצלי בכי"ק שבעה כרכים, וכלם הנחות ששמע מרבינו הגדול . . ולפעמים כותב (במוסגר) הערות וביאורים משלו". ואולי י"ל שבמשך הזמן הגיעו לידי ארבעה ביכלאך נוספים, ו"ב' מאמרים שלו" נמצאים שם.

(14) ראה גם "מעשי אבותי" ב'מגדל עז' (סלונים) ע' קעד.

(15) לפ"ז, וכן לפי חשבון השנים, הכוונה לכ"ק אדמו"ר האמצעי. אבל לפי מ"ש בהמשך "האיש ה' צעיר עם זקן אדום" אולי אירע אצל כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

איך ב"שאלאש" יש הרבה אנשים ושומעים איך איש אחד מדבר, האיש הי' צעיר עם זקן אדום¹⁶. לא ידעתי מה האיש מדבר או אם הוא מספר סיפור או אומר איזה חכמה, אבל על כל פנים האנשים שמעו עם תשוקה גדולה, והייתי שם כשעה ואפילו שיעול אחד לא הי' לי, וכן עד עכשיו אין לי כל המחלה, ואני בן מאה שנים¹⁷.

(מפי הנ"ל)

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

[ט]

כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע הי' לומד חברותא עם הרה"ג החסיד המפורסם ר' נחמי' נ"ע מדובראוונע, והם למדו עד שעה מאוחרת בלילה ואח"כ היתה הרבנית חי' מושקא אשת הצ"צ נותנת לבעלה ארוחת ערב.

פעם אחת היא היתה עייפה והלכה לישון, ובבוקר ראתה שהצ"צ לא אכל ארוחת ערב, והיא אמרה להצ"צ שיפסיק לגמרי ללמוד עם ר' נחמי', או שיעצרו את הלימוד יותר מוקדם.

הרבנית שאלה אותו, למה לא לקחת בעצמך את האוכל? והצ"צ ענה, את יודעת אשר זה לא בשבילי לטפל עם הכלים במטבח. הרבנית שאלה עוד פעם, למה לא ביקשת מהחבר שלך שיקח בשבילך את האוכל וג"כ בשבילו? ענה הרבי, את יודעת אשר ע"פ דין אסור להשתמש עם ת"ח. הרבנית שאלה, ומה בעלי הוא לא ת"ח? הרבי ענה לה, הרי את רואה שהוא ג"כ לא ביקש ממני.

(מפי הרה"ח ר' משה ווישעצקי)

[יו"ד]

לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק הי' דוד הנקרא "דער פעטער יוסל"ע" (הוא גיסו של הרב ר' שלום שכנא אבי הצ"צ (בעל אחותו) ובן המגיד ר' יששכר בער מליובאוויטש), ואחרי ההסתלקות של אדמו"ר האמצעי לא הי' יכול לקשר את עצמו להצ"צ.

פעם אחת באמצע הלילה בלמדו עץ חיים נפלה לו קושיא עצומה בע"ח ולא הי' יכול למצוא תירוץ הרבה זמן, עד שפעם אחת באמצע לימודו בלילה נרדם והי' לו חלום: כ"ק אדה"ז בא ואמר פשט בע"ח הנ"ל ואח"כ בא כ"ק אדמו"ר האמצעי ואמר

16) ראה רשימות רבינו מקייץ תרצ"ה - רשימת היומן' ע' קטו (שפד): "אדמו"ר] האמצעי .. בלאנד .. הצ"צ .. שערותיו נוטה לאדמומיות".

17) ראה גם (בשינויים) רשימות דברים' (חיטריק - הוצאת תשס"ט) ע' 110 בשם הרשג"א. ליקוטי סיפורי התוועדויות' (גרינגלאס) ע' 279. ובשניהם, שאירע אצל אדמו"ר האמצעי, ובמשך הזמן שעמד שם לא השתעל אף פעם אחת. ולהעיר משיחת ליל ב' דחה"ס תרצ"ז (סה"ש - הוצאה החדשה - ע' 176).

פשט אחר (דהיינו זה בונה זה סותר), וכך איזה פעמים עד שאמר אחד מהם בשביל מה לפלפל בעצמנו כך, כעת מענדיל הרבי ונשאל אותו, וכפי שהוא יגיד כך יהי'. והקיץ, והבין החלום והלך תיכף אל ביתו של הצ"צ.

הרבי קיבל אותו בשמחה גדולה ואמר: "הָא פּעטער¹⁸ ר' יוסל שלום עליכם אַזאַ חשוב'ע אורח מען דאַרף אייך מיט עפעס מכבד זיין", והצ"צ הלך להביא מן הארון מזונות וי"ש. זה ה' חדר ארוך, ועל יד הדלת ה' שולחן ועל השולחן היתה מונחת גמרא. ר' יוסף פתח את הגמרא וראה נייר כתוב טרי על הע"ח הנ"ל בזה הלשון: דעת כ"ק אא"ז כך וכך, דעת כ"ק מו"ח כך וכך, ולפי ענ"ד כך וכך¹⁹.

(מפי הרה"ח ר' משה ווישעצקי)

[יא]

סיפר ר' יצחק מתמיד: פעם ביקש כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע זי"ע להכין סעודה באמצע השבוע עבורו ועבור אחד מן הבעלי-עגלות שבאו לליובאוויטש (אשר כידוע אכל הצ"צ באמצע השבוע בפני עצמו, ורק בשבת ויו"ט אכל עם בניו הרה"ק ויחידי סגולה דהאורחים וכו').

בני הצ"צ שאלו את הבע"ג מהו זכותו והוא סיפר רק שהוא ה' בע"ג. וביקשו ממנו אולי תזכר מקודם "תזכר מעשי עולם". ענה שהוא ה' חייל בצבא ניקאלאי ומקום משרתו ה' בסיביר, וראה אשר היו שם הרבה משפחות יהודים ולא בכל פעם שנולד שם ילד ה' מוהל לעשות הברי"מ בזמן, ועשיתי נדר שאשר כאשר אשחרר מהצבא ב"נ אלמד מלאכת הקודש של מילה ואהי' במקומות ההם וכו'. וכן עשיתי.

פעם אחת שמעתי אשר במקום פלוני נולד ילד ואני נסעתי לשם כדי לעשות הברית אבל אבי הילד נסע משם כדי לחפש אותי (בכיוון הפוך), והנה אני באתי למקום ההוא ואז ה' יום השמיני לפנות ערב וצריכים לעשות הברית והנה אין שם איש בבית, ואני צריך משהו שיהי' סנדק ויצאתי לחוץ לפרשת דרכים אולי אמצא מישהו, אני מחכה והנה עוברת עגלה עם יהודי ואני עוצר העגלה ומבקש מהיהודי בתחנונים רבים שיבוא כדי להיות סנדק ולא רצה עד שהתחלתי לריב איתו, הוא ניצח אותי אבל הסכים לבוא לברית. מיהרנו ועשיתי את הברית. רצייתי להוציא יי"ש

18) = הדוד ר' יוסל שלום עליכם, כזה אורח חשוב צריך להגיש לכם כיבוד.
19) ראה גם (בשינויים) "מעשי אבות" ב'מגדל עז' (סלונים) ע' רט. 'רשימות דברים' (חיתריק - הוצאת תש"ס) ע' 5-124.

ברשימות רש"ד נא אטיק בנ"א: אחר הסתלקות אדמו"ר האמצעי, כשאדמו"ר הצמח צדק סירב לקבל עליו את הנשיאות, ה' זמן שהי' אומר שר' יוסל'ע דער מגיד'ס יקבל עליו את הנשיאות. וגם לו עצמו - לר' יוסל'ע - ה' אומר כן. באותו הזמן היו הצ"צ ור' יוסל'ע לומדים דא"ח בחברותא. פעם אחת הוקשה להם איזה ענין (כמדומה איזה מאמר הזהר - הרושם), ובלילה נראה אדמו"ר הזקן לר' יוסל'ע בחלום ולמד עמו ועם הצ"צ את הענין. בבוקר זכר ר' יוסל'ע רק את החלום, אבל את ביאור אדמו"ר הזקן לא זכר. נכנס ר' יוסל'ע אל הצ"צ ומצא על השולחן כתב יד קודש של הצ"צ בו רשום הביאור שראה בחלום. אז אמר להצ"צ: איצט וואס וועט איר זאגן, ווער דארף זיין רבי?! [= כעת מה תאמרו, מי צריך להיות רבי?!].

ומזונות כדי להגיד לחיים אבל אני רואה אשר פתאום נעלם היהודי. וכך עשיתי כמה שנים שהבאתי הרבה ילדים לבריתו של אאע"ה, ואחרי איזה שנים הפסקתי ואני כעת בעל עגלה ומביא יהודים לרבי וכו'.

אח"כ אמר הצ"צ לבניו "וואָס²⁰ טראַכט איר, פאַרוואָס זאָל איך נישט עסן אַ סעודה מיט אַ אידן וואָס אאע"ה האָט געפראָוועט אַ ברית [מיט עם] צוזאַמען?" (מפי ר' משה אלי' גערליצקי)

[יב]

בני כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נקראו על שם אנשים אלוי²¹:

רב"ש (ר' ברוך שלום) - ברוך על שם אביו של אדה"ז ושלוש על שם אביו של הצ"צ.

מהרי"ל (ר' יהודה ליב) - על שם חותנו של כ"ק אדה"ז (כי מהרי"ל ז"ל מיאנאוויטש הי' עוד בחיים).

רחש"ז (ר' חיים שניאור זלמן) - על שם כ"ק אדה"ז.

מהרי"ן (ר' ישראל נח) - ישראל על שם הבעש"ט, ונח על שם זקנו של הצ"צ.

ריי"ץ (ר' יוסף יצחק) - על שם דודו של אדה"ז העילוי מטשאר²².

ואדמו"ר מהר"ש - על שם א"צ²³ וואָסער טרעגער אין פּאָלאַצק" (ראה ספר התולדות - כ"ק אדמו"ר מהר"ש²⁴).

(מפי ר' רפאל נחמן הכהן)

כ"ק הרה"ח ר' ברוך שלום

[יג]

ידוע שבנו בכורו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע הרה"ק ר' ברוך שלום נ"ע (הרב"ש) נולד בלי פיסת היד בידו הימנית²⁵ (עיין שו"ת הצ"צ חלק או"ח סימן ה-ו),

20) = מה הנכם חושבים, מדוע שלא אוכל סעודה עם יהודי שאאע"ה ערך ברית יחד איתו?
21) לאחרונה נתגלה שבנו של כ"ק אדמו"ר הצ"צ ר' יעקב - נקרא, כנראה, על שם חותנו של כ"ק אדמו"ר האמצעי.

22) ראה אודותיו - ספר הזכרונות ח"א פרק יז ואילך. ספר השיחות תרצ"ט ע' 356. קיץ ה'ש"ת ע' 78 ואילך. תש"ה ע' 127. 132 ואילך. תש"ט ע' 296 ואילך.

23) = שואב מים בפולוצק.

24) בעריכת רבינו - ע' 7. ובכ"מ בסיפורי חסידים.

25) ברשימת הכותב: השמאלית, ונראה שהוא פליטת הקולמוס - ראה שו"ת צ"צ שם (ובהערות רבינו), ורשימת ענינים וסיפורים כתובים בידי הר"ר ברוך שניאור ז"ל" (רשימות הרב"ש) ע' עו (בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב) - שהי' זה בידו הימנית. וכ"ה בכ"מ בסיפורי חסידים.

ותיכף כשהוא נולד עשו תחבושת על ידו כדי שאמו לא תצטער מזה, אבל בסוף היא ראתה והתחילה לבכות הרבה. באחד הימים בא זקנה אדה"ז לבקר חולים אצל נכדתו והיא סיפרה לו על זה, אדה"ז ענה לה אם היא זוכרת כשהיא הייתה מעוברת פעם בא חאצקל העני כדי לבקש צדקה והיא סגרה את הדלת בפניו עם היד²⁶. וד"ל.
(מפי הרה"ח ר' מרדכי שמואל אשכנזי)

כ"ק הרה"ח ר' יעקב

[יד]

ידוע אשר לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק הי' בן בשם ר' יעקב ז"ל (והוא נפטר בחיי אביו). הוא הי' חתן בעיר ארשא ובשום אופן הצ"צ לא רצה שידור מחוץ לליובאוויטש, ובסוף הסכים אבל בתנאי שאף פעם לא יצא חוץ לעירו.

חמיו הי' מתפאר בחתנו שהוא בן רבינו, ופעם אחת המחותן עשה חתונה לאחד מבני ביתו בעיר אחרת ועשה הרבה לחץ שחתנו יסע לחתונה, ואחרי הרבה לחץ הסכים לנסוע.

בסוף התקרה שם ונעשה חולה גדול ר"ל ונפטר בארשא. הצ"צ כתב למחותן שלו שכל זה נעשה משום שהוא התפאר על חתנו ונסע בלי רשותו, כי הוא לא הי' שייך אליו²⁷.

(מפי הרה"ח ר' אלעזר ליפשי מכפר חב"ד, מפי החסיד המפורסם ר' ישראל ז"ל לעווין מנעוול)

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

[טו]

פעם אחת בזמן שכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע הי' צעיר בא חסיד אחד לליובאוויטש ורצה ליכנס ליחידות לאביו כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, אבל מפני שהיו הרבה אורחים לא נתנו לו ליכנס ליחידות.

הרבי מהר"ש שהי' ילד קטן הסתובב בחצר ראה החסיד הנ"ל שהי' מסתובב עם הרבה דאגות ושאל אותו מדוע הוא כה מודאג, וסיפר שהרבה שנים שהוא הי' עושה שבביל הצבא סירים של נחושת וכעת אומרים שהוא גונב מן המשקל של נחושת

26 ברשימות סיפורים' (מישולובין) מדור אדה"ז בנ"א: אדמו"ר הזקן אמר "אליין שולדיק, אליין שולדיק און איצטער איז זי נאך ברוגז" [= בעצמה אשמה, בעצמה אשמה וכעת היא עוד רוגזת]. והמעשה שהי' שפעם בא עני מחזר על הפתחים לבקש נדבה והרבנית אמרה עליו: "מיט הענט און פיס און גייט קלייבן נדבות" [= עם ידים ורגלים והולך לקבץ נדבות].
27 להעיר מ'לשמע און' (דוכמאן) מדור אדמו"ר הצ"צ אות טו, שהצ"צ התבטא על הסתלקות בנו ר' יעקב "אין חבוש מתיר את עצמו".

שהוא נותן פחות מן השיעור שצריך ליתן ועומדים לעשות לו משפט, ואם הוא לא יוצא זכאי ר"ל זאת אומרת שדינו מיתה ר"ל.

הרבי מהר"ש נ"ע ענה לו שאם הוא יתן כעת ג' ר"כ יסדר לו בל"ג כל העסק. האישי לא ידע מה לעשות אבל הוא ידע שהילד הוא בן של הרבי ואולי הוא באמת יכול לעזור לו, ונתן לו הכסף.

כשהי' המשפט הביאו בבית המשפט משקל וכמה סירים, האישי הי' מאד מודאג כי הוא ידע שבאמת חסר במשקל, בסוף שקלו כל הסירים והי' השיעור הנכון שהי' צריך להיות ויצא זכאי בדינו.

בשנה הבאה בא עוד פעם לליובאוויטש והפעם זכה ליכנס ליחידות וסיפר להצ"צ נ"ע כל הסיפור הנ"ל. הרבי קרא לבנו הרבי מהר"ש נ"ע ושאל אותו מה זה הוא עושה מופתים, הרבי ענה שהוא לא עושה שום מופת, רק אשר בשעת מעשה היו בליובאוויטש חתן וכלה ונחסר בדיוק לנדוני' ג' ר"כ ואם לא היו משיגים הכסף הי' ח"ו נתבטל ח"ו השידוך, ממילא לקחתי הג' ר"כ ושמתי אותם ע"ג הסירים ונהי' המשקל החסר²⁸.

(מפי הרה"ח ר' מנחם מענדל פוטרפאס)

[טז]

כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע אמר לר' יצחק ע"ה דיסנער (חותנו של ר' ישראל נח הגדול - בלניצקי) מה אתה חושב אשר המחלוקת ביני והקאפוסטער כמו השונא את בן אומנתו, לא! כי הוא בעל דרשן ואני רבי.

(מפי הרה"ח ר' סעדי' ליבעראוו)

[יז]

פעם אחת התוועד הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן ז"ל בפאלאצק ב"ג תשרי, וסיפר איזה סיפורים על כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע. באמצע קם יהודי זקן ואמר אני אספר לכם מי הי' הרבי.

כשהייתי צעיר הייתי סוכן של מכונות תפירה "סינגער", פעם אחת באתי לליובאוויטש למכור המכונות, לרבי היתה בת בשם דבורה לאה וביקשה מאבי שיקנה לה מכונת תפירה, הרבי מהר"ש נ"ע הסכים ואמר לה להגיד לסוכן שיבוא לבית עם מכונה עם כל החלקים.

28 סיפור זה נתפרסם (בי"מ גליון 224) משמו של הרה"ח ר' מיכל וישצקי, ששמעו בצ'רנוביץ מהרה"ח ר' מרדכי אהרן פרידמן, וכנראה ר' מענדל פוטרפאס גם שמע את הסיפור ממנו. וראה 'סיפורים וגלגוליהם' (מונדשיין) פרק ט, שסיפור זה במקורו נדפס ב'אבן ישראל' ע' כה-כו אודות הרה"צ ר' ישראל מרוזין ובנו הרה"צ ר' שלום יוסף, ונתחלף לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק ובנו כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

הרבי הסתכל איזה רגעים על המכונה והתחיל לפרק את המכונה לחלקים חלקים בסדר מסודר, הסוכן אמר מן הסתם לזה אתם לא צריכים עזרה אבל כדי לסדר אותה בחזרה כן תצטרכו אותי, הרבי הסתכל בפניו וסידר את המכונה כחדשה אע"פ שאף פעם לא ראה המכונה מקודם.

(מפי הרה"ח ר' שלום דובער קסלמן (כפר חב"ד) מפי אביו ז"ל)

הרבנית רבקה

[יח]

בכל ערב פסח הי' כ"ק אדמו"ר נ"ע בא לזאל הגדול בליובאוויטש כדי לשרוף החמץ בתנור של חורף, אשר במיוחד היו מסיקים אותו בער"פ, והיתה באה ג"כ הרבנית הזקנה מרת רבקה נ"ע והיא היתה אומרת "כשם²⁹ ווי מען האָט פּאַרברענט דעם גשמיות'דיקן חמץ, אַזוי זאָל מען פּאַרברענען דעם רוחניות'דיקן חמץ"³⁰.

(מפי הרה"ג והרה"ח ר' משה דובער ז"ל ריבקיין, ער"פ ה'תשל"ו לפ"ג)

[יט]

אחרי פטירת ר' יואל דווידסון, נעשה חתנו הרה"ח ר' רפאל הכהן הי"ד (גערמאנאוויטשער) רב במקומו בעיר אושוועט, ואח"כ בא מכתב מליובאוויטש שישע לשצעדרין להיות רב.

חמותו נסעה לליובאוויטש ונכנסה לרבנית הזקנה רבקה נ"ע ודיברה איתה על זה, כי אפילו אחרי פטירת בעלה התנהגו עם הבית כמו בית רבני וכעת שלוקחים את חתנה זה יפסיק. ענתה לה הרבנית אני לא חושבת שבני יעשה דבר לא נכון, אבל בזכות זה שלוקחים את חתנכם אני אתן לכם שידוך טוב עבור בתכם. (וזה הי' גיסו הר"ר שמואל ניסנעוויטש מבאריסאוו).

(מפי הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן מכפר חב"ד)

הרה"ח ר' שניאור זלמן אהרן

[כ]

כידוע, אחרי ההסתלקות של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע התחילו בניו הרז"א נ"ע ור' מנחם מענדל נ"ע לעסוק במסחר (כמובא ברשימת ביקור יאלטא³¹).

(29) = כשם ששרפנו את החמץ הגשמי, כך נשרוף את החמץ הרוחני.
 (30) להעיר מנוסח ה"יהי רצון" לשריפת חמץ: "כשם שאני מבער חמץ . . כך תבער את כל החיצונים וכו'".

(31) כנראה הכוונה למסופר ב'רשימת המאסר' חלק ד' - 'לקוטי דיבורים' ח"ד ע' 1378 (הוצאה החדשה - ע' א'שי). ושם: "ותספר לי [אמי, הרבנית שטערנא שרה], אבי אביך [כ"ק אדמו"ר

פעם הי' להרז"א מסחר עם זכוכית ופעם הי' לו שריפה במסחרו ואיבד הרבה כסף³².

ביום שאחרי השריפה ראה איש אחד איך הרז"א עומד ברחוב כאילו כלום לא קרה, שאל אותו האיש ההוא ר' זלמן, מה זה? הרי קרה לכם אסון אשר נאבד לכם כל העסק, ואתם עומדים כמו כלום!"

ענה הרז"א בלשון שאלה, אף פעם לא קרה לכם אסון? ענה כן, אחרי עשר שנים מהחתונה שלי היו לי כמה ילדים ואשתי נפטרה והילדים היו קטנים ולא יכלתי לעשות שום עבודה או עסק כי הם היו קטנים והייתי צריך לטפל בהם וכן עברו ז' חדשים, והתחתנתי עם שכנה שלי עם ילדים והיא ג"כ עוסקת עם הילדים שלי.

ענה לו הרז"א ז"ל, ואצלי זה כמו אחרי הז' חדשים שלך.

(מפי ר' שניאור זלמן טייבל)

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב

[כא]

פעם אחת הזמין כ"ק הרבי נ"ע בתים לכל התפילין שלו וכשהגיע הזמן להניח הפרשיות בתוך הבתים בא הבתים מאכער לביתו והניח רש"י ור"ת וכשהי' צריך להניח שמו"ר וראב"ד אמר לרבי שהוא לא יודע איך להכניסם הרבי אמר שהוא ג"כ לא יודע והמשיך וועל³³ איך ברענגען דעם טאטנ'ס תפילין און וועט מען אַ קוק טאָן ווי זיי ליגן און אזוי וועט מען אַריינלייגן".

(מפי הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן, מפי ר' אבא לערמאן, בתים מאכער בליבאוויטש)

[כב]

בשעת אשר כ"ק אדמו"ר נ"ע ביקר בכל אהלי הרביים וג"כ במעזיבוז (הבעש"ט), אניפאלי (הרב המגיד) ופאסטאוו (ר' אברהם המלאך)³⁴, ביקר בעיר סקווירא אצל הרה"צ ר' יצחק נ"ע בן הרה"צ ר' מרדכי מטשערנאביל נ"ע. הרה"צ ר' יצחק ביקש

מהר"ש] הי' רבי, אדם גדול בתורה והי' כל ימיו לומד תורה ומתפלל, והוא ציווה אשר בניו דודך רז"א, אבין [כ"ק אדמו"ר מהורש"ב], ודודך רמ"מ לא יעשו שום מסחר רק ישבו וילמדו, וכה עשו כשתי שנים, עתה התחילו לעשות מסחר.

בשבוע העבר בא מכתב לאבין מאם זקנתך, ודודיך אשר רוצים המה לקנות יער גדול, וכותבים אשר קנו את היער, ואבין כאשר קיבל את המכתב הנה הצטער על אשר עוברים המה את מצות אביהם הרבי הגדול אשר ציווה אותם שלא יעשו שום מסחר, ומרוב צער בכה".

(32) ברשימות סיפורים (מישולובין) מדור אדמו"ר מהורש"ב, שהי' לו בית חרושת גדול לסבון שנסרף.

(33) = אביא את התפילין של אבי ונסתכל כיצד הם מונחים וכך נכניס.

(34) בראשי פרקים מתולדות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, בקונטרס 'חנוך לנער' - בעריכת רבינו - ע' 13: "תרנ"ח . . מבקר ציוני הבעש"ט הה"מ אדמוה"ז ואדמו"ר האמצעי".

מרבנו נ"ע לשבת, והרבי לא רצה לשבת מפני זודו זקנו (מצד הרבנית מרת שטערנא שרה ז"ל). הסקווערער אמר בתמי' "וואָס³⁵ הייסט דער צמח צדק'ס אָן אייניקל וויל זיך ניט זיצן באַ מיר" אז התיישב הרבי על קצה כסא שהי' מולו. (בשם הרבי מסקווירא - ניו יארק)

[כג]

מרת חנה גורארי' (בת כ"ק אדמו"ר הריי"צ) נולדה בכ"ה מנחם אב³⁶ תרנ"ט בנאות דשא.

בקריאה הסמוכה³⁷ כשנתנו לה השם עלה הרש"ל ז"ל ללוי והרבי עלה לשלישי. אחרי התפילה נתן הרבי נ"ע מזונות וי"ש להגיד לחיים, ודיבר דא"ח על וברך אלוקים את אברהם בכל גו' בת הי' לאברהם ושמה בכל, ועל מאחז"ל בת תחילה סימן יפה לבנים³⁸.

אחרי מנחה הי' סעודה גדולה שהיו ג"כ אורחים שבאו מליובאוויטש להגיד מזל טוב וביניהם הי' הרה"ח ר' שילם ז"ל רייך, ולפני שהרבי נ"ע התחיל להגיד דא"ח אמר לרבי שהרבי ידבר ע"ד ממלא וסובב, הרבי התחיל להגיד המאמר³⁹ וכשדיבר על ממלא וסובב הפסיק לרגע והסתכל בפניו של ר' שילם, והמשיך.

(מפי הרה"ג הרה"ח ר' שמואל הלוי ז"ל לעוויטין)

[כד]

הרבנית מרת חי' מוסיא נולדה לפני פסח של שנת תרס"א⁴⁰.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע נסע אחרי תשרי לחו"ל ואמר שהוא לא יהי' בבית לפסח. כשהיא נולדה אמר הרשב"ץ נ"ע שהרבי ידע שתהי' נקבה ולא זכר, כי אם הי' זכר הי' הרבי בא להברית וממילא הי' נשאר לפסח.

(35) = מה זה, נכד הצמח צדק אינו רוצה לשבת אצלי!?

(36) ברשימות רבינו מיי"ט וכ' כסלו תרצ"ג - 'רשימת היומן' ע' פו (שיח): "יום ב' לפנות ערב אחר השקיעה נולדה חנה תי" (דהיינו אור לכ"ה מנ"א).

(37) ביום ה', כ"ז מנחם אב. ולפ"ז צ"ע במ"ש ברשימת מאמרי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (ראה הערה הבאה).

(38) ברשימת מאמרי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב - בעריכת רבינו - כתב "ע"פ דברי הרב ר"ש הלוי שי' לעוויטין, ולא ראיתם" שבכ"ה מנ"א אמר מאמר ד"ה וה' ברוך את אברהם בכל, ד"ה בת תחלה, וד"ה אז תשמח בתולה במחול.

(39) כנראה הוא המאמר הג' הנ"ל, ד"ה אז תשמח בתולה במחול.

(40) ביום הש"ק כ"ה אדר - "שלשלת היחס" בתחלת 'היום יום', ובכ"מ. וראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ולמשפחתו, שכתב בוואערסיסהאפען ביום א' כ"ו אדר (אג"ק שלו ח"ג ע' ריח ואילך), שמברכם על הולדת הבת ומורה לתת לה השם חי' מושקא.

(עיין ברשימת כ"ק אדמו"ר הרי"צ ז"ע⁴¹ אשר בתרס"א לא אמר קרבן פסח ביחד עם אביו מפני שאביו הי' בחו"ל).

(מפי הרה"ג הרה"ח ר' שמואל הלוי ז"ל לעוויטיין)

[כה]

הרה"ח ר' מאיר שמחה ז"ל מנעוול סיפר אשר שמע מפי כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע אשר אמר בשעת אסיפת הרבנים דשנת עת"ר אשר הממשלה רצו ר"ל לעשות תיקונים בדת, אשר הדבר היחידי שמותר לשנות הוא הסדר של קציצת הציפורניים.

(מפי נכדו הרה"ח ר' דובער חן ששמע ממנו)

[כו]

פעם אחת ברוסיה הי' חשד שבטאבאק יש חמץ, והרה"ח ר' שמואל גורארי' ע"ה שלח לרבי נ"ע טאבאק לפסח בלי שום פקפוק ואחרי פסח בא ר' שמואל הנ"ל לליובאוויטש ושאל אם הרבי עישן בפסח וספרו לו שלא, ונכנס לרבי ושאל הרי הטאבאק ששלחתי הי' בלי שום פקפוק למה לא השתמשתם בו בפסח? ענה לו הרבי נ"ע "גלויב⁴² מיר אַז איך האָב נישט געוואוסט אַז דער טאבאק איז אָן שאלות, און דאָס וואָס איך האָב נישט גערייכנט יו"ט האָט מיר מונע געווען שמחת יו"ט".

(מפי הרה"ח ר' אשר ששונקין)

[כז]

נוסח אחר: אשר הסיפור לא הי' עם הטאבאק אלא עם הניירות (פאפיראסן), ומר גינזבורג בעל הבית של המפעל בא לליובאוויטש אחרי פסח וסיפר לרבי אשר אין שום חשש בהפאפיראסן כי הם נעשים ע"י מכונה וכו'. הרבי אמר אשר הי' לו עגמ"נ אשר לא הי' יכול לעשן בפסח. מר גינזבורג (שלא הי' כ"כ חכם) שאל את הרבי איפה האתכפיא? ענה הרבי נ"ע "מיר⁴³ טוען אין העכערע זאכן"⁴⁴.

(מפי ר' פרץ מאצקין)

41 'רשימת המאסר' חלק ד' - 'לקוטי דבורים' ח"ד ע' תרפד, א (הוצאה החדשה - ע' א'שא).

42 = האמן לי שלא ידעתי שהטבק הוא ללא שאלות, וזה שלא עישנתי ביו"ט מנע ממני שמחת יו"ט.

43 = אנו מתעסקים בענינים נעלים יותר.

44 (להעיר מהמסופר ב'שמועות וסיפורים' (כהן - הוצאת תש"נ) ע' 121, שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב אמר פעם "אני מעשן כי אבי הי' מעשן".

[כח]

פעם אחת הרה"ח ר' מענדל פוטרפאס שאל את הרה"ג הרה"ח וכו' ר' דוד ז"ל האראדאקער (קויבמאן) למה הוא לא עושה הידורים באכילה (כי הוא אכל בכל בית מאנ"ש בלי המוחזק למהדרין) וסיפר כשהוא בא לליובאוויטש והתחיל לעסוק בעבודה לא שתה אפילו חלב מפני הדין של מים שלנו בכלי מתכת, כי חשב שאולי הכלי שחולבים הבהמה אחרי ששוטפים אותו נשאר בו טיפה מים ועובר הלילה ובבוקר שוב חולבים הבהמה, ובסוף הייתי חלש והמשפיע סיפר זה לרבינו והוא קרא אותי ואמר לי "דוד, אויס⁴⁵ הידורים אין אכילה".

(מפי בעל המעשה)

[כט]

כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע אמר פעם להרה"ח ר' שמואל לויטין ביחידות: שמעתי מאבי, מראשית עריסותיכם וגו' כשיהודי קם ממטתו צריך להפריש תרומה לה, תרומה זו תורה, מתורה גופא הפנימיות, ומזה גופא הוא התורה שבכתב שבתורת החסידות דהיינו תניא. ושאל מהו השיעור שצריכים ללמוד? והרבי ענה חצי שעה. ושאל למה אמר לו הרבי בשם אביו? וענה לו הרבי: מפני שאתה קרוי על שם אבי.

(מפי בעל המעשה)

[ל]

אָפּיצער [= קצין] אחד גנב אצל יהודים כל מיני כלי כסף, ובא למכור אותם ליהודים אחרים, ובא ג"כ לראסטאו לבית רבינו למכור.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב דיבר איתו והגנב אומר כלי זה מצדיק זה וכלי זה מצדיק זה וכו', עד שבאו לגביע ואמר שזה מהרה"צ ר' לוי יצחק מברדיטשוב הרבי אמר "ס'קען⁴⁶ זיין" וקנה הכלים. אח"כ הכניס כל הכלים לאביו וסיפר לו כל הסיפור וכשהגיעו לגביע הנ"ל אמר כ"ק אדמו"ר הרש"ב ג"כ בלשון הנ"ל.

אח"כ שאלו ר' חז"ק הנ"ל למה שניכם אמרתם אותו לשון ממש, ענה אדמו"ר הרש"ב "איך⁴⁷ האב געזאגט ווייל אזוי ס'איז מיר אַרויסגעקומען צו זאָגן, און דער טאַטע ווייל זיינע הענט האָבן עס געפילט⁴⁸".

(בשם הרה"ח חיים שניאור זלמן קאזלינער)

(45) = חסל הידורים באכילה.

(46) = יכול להיות.

(47) = אני אמרתי כיון שכך יצא לי לאמר, ואבי [אמר] כיון שידי הרגישו זאת.

(48) במקורות אחרים מסופר סיפור דומה לזה על מיון הכתבים או החפצים בגניזה החרסונית שרכש ר' שמואל גורארי, ראה 'ליקוטי סיפורי התועדויות' (גרינגלאס) ע' 315. 'אלה תולדות פרץ' (מוצקין) ע' 677. 'שימות דברים' (חיסריק - הוצאת תשס"ט) ע' 186, בשם ר' פרץ מוצקין. וראה 'הערות וביאורים - אהלי תורה' גליון א'קעה ע' 87 ואילך.

[לא]

בזמן המהפכה ברוסיה, פעם רצו הבולשביקים ימ"ש לעשות חיפוש בעיר ראסטאו, ולפני שנכנסו לבית רבינו נ"ע היו צריכים להוציא משם פעלץ⁴⁹ ושטריימל של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע. להוציא אותם בחבילה לא הי' אפשר, אז המשרת ר' זלמן אידל ז"ל זיסלין הלביש על עצמו הבגדים הנ"ל כדי להוציא אותם מן הבית.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע עמד בחדר עם ג' הנכדות שלו וראה את ר' זלמן אידל, והתחיל לצחוק "ממש⁵⁰ קוקסט אויס ווי אַ גוטער איד, איך וואָלט דיר דערלאַנגט אַ פדיון, כאַפט אַ מצוה, דיר אַ מצוה צו קוקן".

בנו כ"ק אדמו"ר הר"י צ"צ נ"ע הי' בחדר אחר, וכששמע דברי אביו "דיר אַ מצוה צו קוקן" בא תיכף לראות⁵¹.

(מפי הרה"ח ר' משה ווישעצקי)

[לב]

בזמן המהפכה עשו פעם אחת חיפוש בעיר, וג"כ נכנסו בבית רבינו.

כשנכנסו לחדר קדשו אחד מהחיילים לקח מעל השולחן קופסה סגורה של מתכת אשר בתוכה הי' הטאבאק מיוחד של פסח, כ"ק הרבי נ"ע ראה את זה ואמר למשרת שיגיד לחייל שאם יחזיר את הקופסא הוא יתן לו תמורת זה קופסא של סיגריות מוכנות, כי הקופסא נוגע לו בעגמת נפש ממש, והחייל הסכים, והכניס ידו לכיס כדי להוציא אותה, ולא התנהג עם הקופסא בנחת ואחד מן הקרנות נפתח. עשה הרבי נ"ע עם ידו תנועה שכבר לא צריך לקופסא.

החיילים הלכו משם ונכנסו לחצר אחר ושם על הרצפה מצאו קופסא שלימה של טאבאק והם התחילו לפתוח אותה, אחד מצד זה ואחד מצד זה עם הרובים שלהם, ומרובה אחד יצא כדור ונהרג זה שגנב הקופסא של הרבי⁵².

(מפי הרה"ג הרה"ח ר' יעקב לנדא)

(49) = מעיל פרוה.

(50) = הנך נראה ממש כמו "גוטע איד" (צדיק) הייתי נותן לך פדיון, חיטפו מצוה, מצוה להסתכל

עליך.

(51) מזקני הרה"ח ר' נחום יצחק שי' קפלן שמעתי נ"א ששמע בשם הרה"ח ר' יעקב לנדא: כשהבולשביקים היו ע"י ביתו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע והיו צריכים (מאיזה סיבה) להוציא משם כמה דברים, וביניהם הספודיק של הרבי, לקחו רז"א זיסלין והניחו על ראשו והוציאו כן מהבית. אמר הרבי נ"ע בבת שחוק "כאטש גיט עם א פדיון..." [= לכל הפחות תנו לו פדיון].

(52) ראה גם 'היכל הבעש"ט' גליון יב ע' קמד, מרשימות רמ"מ נוביקוב, שם כתב שאירע בחול המועד פסח. ושם גליון טו ע' קט, בשם הר"י לאנדא.

[לג]

על הסיפור הידוע שמספרים שהרבי מצא חטה בסוכר של פסח⁵³, אמר הרבי לר' יעקב לנדא אשר זה לא נכון מה שמספרים שמצא חטה.

(מפי הנ"ל)

[לד]

הרבי צוה לו לעשות ציצית אפילו בלילה, וג"כ בט"ג⁵⁴.

(מפי הנ"ל)

[לה]

על ב' דברים לא הסכים כ"ק הרבי נ"ע עם בעל שער הכולל⁵⁵: א) על שפסק לא להגיד עבדים היינו בשה"ג, ב) על שהכניס היהי רצון שלאחר אמירת הנשיא בחודש ניסן⁵⁶.

(מפי הנ"ל)

53) ראה 'שמועות וסיפורים' (כהן – הוצאת תש"נ) ע' 157: הרה"ח ר' משה הורנשטיין (גיסו של אדמו"ר), ה' בעל בית חרושת לסוכר, והחליט שיקח כלים חדשים וישגיח היטב על כל דבר ודבר באופן שלא יה' מקום לחשש. בערב פסח הביא את הסוכר לגיסו, אדמו"ר. תחילה ביאר לו את אופן עשייתו שאין בזה כל חשש, והוסיף שעם זאת התנהג בסוכר זה בזהירות יתירה. בעת דברו הבחין בפניו של הרבי שנעשים רציניים. לבסוף הוא שם את הסוכר על שולחן, לקח הרבי חתיכה אחת, שבר אותה וראה זה פלא: מתוך הסוכר נפלה חטיה.

54) במכתבו של הרי"ל לרבינו – 'שמועות וסיפורים' (כהן – הוצאת תש"נ) ח"א ע' 313, שהתחיל ביום והורה לו להמשיך בלילה, עיי"ש.

55) הרה"ג הרה"ח ר' אברהם דוד לאוואוט, זקנו של רבינו. ולהעיר מרשימות רבינו מש"ק ר"ח אייר תרצ"ה – 'רשימת היומן' ע' קיג (שעה) – ע"ד מעורבתו הגדולה של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בחיבור שער הכולל: 'כשה' שער הכולל בכתב הי' [רא"ד לאוואוט] בליו'ב' ואדני"ע שלח ללאוואט שני קונט' השגות עליו. . אינו מזכיר זה אבל א האלבער שער הכולל איז דעם טאטענס. מלבד ההג' שעל הגליון" [= חצי שער הכולל הוא של אבי].

56) במכתבו של הרי"ל לרבינו – 'שמועות וסיפורים' שם 326 (ובשינויים קלים במכתבו לר"י מונדשיין – 'ספר סופר וסיפור' ע' 252): פעם בסעודת ש"ק פתח כ"ק בדבריו ואמר: אברהם דוד [לאוואוט] איז א רעכטע ביסל גיווען דאסיק, אלע יהי רצון' אריינגעשטעלט אין סידור. ועל שאלתי דהיינו איזה יהי רצון'ס, היתה תשובת רבינו: אה, דעם יהי רצון פון נשיאים. ושאלתי האם אין צריכים לאמרו? והיתה תשובת כ"ק: אה, ווער זאגט עס, און אז דער אלטער רבי האט ניט גישטעלט אין סידור עד כאן אומרים בשבת הגדול איז שוין א באווייז אז מען דארף ניט זאגן שבת הגדול עבדים היינו? און אז שטעהט כמראה כהן תמצא במחזור* איז א ראי' אז מען דארף זאגן מחזור? שבת הגדול עבדים היינו דארף מען מפורש יע זאגן, און דעם יהי רצון פון נשיאים דארף מען ניט זאגן! עכלה"ק.

[= אברהם דוד ה' משונה, את כל היהי רצון הכניס לסידור. . אה, היהי רצון של הנשיאים. . אה, מי אומר זאת, ואם אדה"ז לא הציב בסידור 'עד כאן אומרים בשבת הגדול' כבר סימן שלא צריך לומר בשבת הגדול 'עבדים היינו'? ואם כתוב כמראה כהן תמצא במחזור זו ראי' שצריך לומר מחזור? 'עבדים היינו' בשבת הגדול בפירוש צריך לומר, ואת היהי רצון של הנשיאים לא צריך לומר!].

וראה גם 'קונטרס הסידור' (להגה"ח ר"א"ח נאה ז"ל, בשם הרה"ח ר' אלטער שימחאוויטש) ע' כט. 'אוצר מנהגי חב"ד' ניסן ע' ד ואילך, וש"נ.

[לו]

בראסטאונו צוה הרבי נ"ע להדפיס סידורי תפילה ושלח את הרי"ל לוילנא להשיג מאטריצן כדי להדפיס ובסוף לא הי' אפשר לקבל אותם, והתחילו לסדר הסידור קטע קטע מכל מיני סידורים. אלו שעסקו בהדפסה היו ר' זלמן אידל ז"ל זיסלין, והר' משה דובער ריבקיין והרב לנדא ועל כל פרט ופרט שאלו הרבי מה ואיך להדפיס, ג"כ שאלו אם להדפיס אבינו מלכנו לת"צ (כי בסידורים שנדפסו עד אז לא נדפס), ובסוף הרבי ענה להדפיס בנוסח אבינו מלכנו "זכרנו בספר חיים טובים" (נוסח סידור השל"ה)⁵⁷.

(מפי הנ"ל)

[לז]

איזה פעמים הי' הרבי מסדר קידושין ובשעת מעשה הי' הרבי בהתרגשות גדולה, ושאלה אותו הרבנית שטערנא שרה נ"ע ממה זה ההתרגשות גדולה, ענה הרבי: "צום⁵⁸ ערשטנס בין איך נישט קיין חזן, און צווייטנס די ווערטער אליין".

(מפי הנ"ל)

[לח]

בליל שבת קודש הי' הרבי נ"ע מקדש על חלות ובש"ק בבוקר הי' מקדש על יי"ש⁵⁹, (הבדלה לא הרבי בעצמו⁶⁰ רק הרי"ל הי' מוציא אותו ידי חובה, והי' מעמיד על השולחן בשמים אבל הרבי לא הי' מריח, כי אמר שאין לו חוש הריח⁶¹).

הרבי הי' מקפיד שכל המסובים על שולחנו יקדשו על יין דוקא. פעם אחת הרי"ל לא הרגיש עצמו בטוב ורצה לעשות קידוש בליל שבת על חלות, השיג רשות מן הרבי נ"ע לעשות על חלה רק אחרי השתדלות גדולה של הרבנית⁶².

(מפי הנ"ל)

(57) ראה גם מכתבו של הרי"ל לרבינו - 'שמועות וסיפורים' שם ע' 312. מכתביו לר"י מונדשיין - 'ספר סופר וסיפור' ע' 243 ואילך.
וראה מה שדן בזה רבינו באג"ק ח"ב ע' קסג. קובץ 'יגדיל תורה' נ.י. חנ"ח ע' קלז. 'הגהות לסידור רבינו הזקן' פ"א סקי"ד. פ"ג סיא. שם סי"ח. פ"ה סקכ"ה. פ"ז סי"ט. וב'ספר המנהגים' ע' 45: "זכרנו לחיים טובים וכו".

(58) = ראשית איני חזן, ושנית המילים עצמם.

(59) ראה מכתבו של הרי"ל לרבינו - 'שמועות וסיפורים' שם ע' 314, שבקדושה רבא כ"ק אדמור"ם מהורש"ב הי' תמיד מוציא אותו י"ח.

(60) ראה רשימות רבינו מתרצ"ד - 'רשימת היומן' ע' צג (שלב): "מלבד מוציהכ"פ הי' [אדנ"ע] מבדיל לעתים רחוקות ביותר".

(61) ראה רשימות רבינו שם: "הנני זוכר גם הזמן שאמר גם ברכת הריח. אבל אח"כ פסק מפני קלקול חוש הריח". 'רשימת ענינים וסיפורים כתובים בידי הר"ר ברוך שניאור ז"ל" ('רשימות הרב"ש') ע' צה: "בהבדלה הריח בלא ברכה". וראה שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ז ס"ז.

(62) ראה גם מכתבו של הרי"ל לרבינו - 'שמועות וסיפורים' שם ע' 318: בראסטוב דאן לא הי'

[לט]

בעצם יום הכפורים פר"ת שאל ר' זלמן אידל ע"ה זיסלין (המשרת) את הר"ר אליעזר ע"ה טשעטשערסקער (דבוסקין) אם מותר ליקח עכו"ם להדלקת הנר נשמה של הרבי נ"ע כי היא נכבה, ופסק שאסור.

(מפי ר' רפאל נחמן הכהן)

הרבנית שטערנא שרה

[מ]

כשנפטרה הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה ע"ה הי' כ"ק הרבי זי"ע בשיקאגא. במוצש"ק הגיעה הידיעה לשם⁶³, ושלחו אחד מרבני שיקאגא בשם עפשטיין הוודיע לרבי, וכשהוא יצא אמר לרש"ל שהרבי רוצה לראות אותו. הוא נכנס וראה שהרבי הוא בהתרגשות גדולה ואמר לרבי: מספרים שכאשר נפטרה הרבנית הזקנה (הרבנית רבקה) היו הרבי והרבנית חוץ לארץ וכידוע זה הי' עש"ק, אמר הרבי לרבנית שהוא רוצה לנסוע לליובאוויטש כדי להגיע לליובאוויטש להלווי' וזה לא הי' שייך מפני שהי' עש"ק, והרבנית ענתה לרבי איפה המוחין שלך?

(מפי הרה"ג הרה"ח ר' שמואל הלוי ז"ל לעוויטיץ)

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[מא]

כאשר כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע למד שו"ב⁶⁴, בכל פעם אשר יצא מתח"י טריפה הי' נותן רו"כ אחד לצדקה.

(מפי ר' בצלאל ווילשאנסקי)

[מב]

הרבנית נחמה דינה ע"ה סיפרה פעם אשר כידוע הי' כ"ק אדמו"ר הריי"צ

מצוי אז יין וכ"ק אדמו"ר הק' הי' זמן שהי' מקדש על חלות והי' מזכיר איזה ביטוי של יהודי פשוט "א טאטע א איד מאכט קידוש אף חלה" [= מקדש על חלה] ולי לא הרשה לקדש על חלות כי אם דוקא על בירה. פעם הי' [לי] חום והתחילה הרבנית ז"ל להמליץ, היות ויש לי חום שיתיר לי כ"ק לא לקדש על בירה וכ"ק התחיל לשקול בדעתו וזה לקח קצת זמן עד שבקושי התיר לי הפעם לקדש על חלות.

63) ברשימות רבינו משבט תש"ב - 'רשימת היומן' ע' קלא (תיא): "א"ז הרבנית הצ' וכו' מרת ש"ש נ"ע נפטרה יג' שבט בקר ש"פ בשלח שעה י' וחצי לערך. . כ"ק מו"ח אד"ש הי' אז בטשיקאגא. נמסר מהפטירה ע"י הטליפון ביום ש"ק. אבל אחרי הישוב שם, לא הגידו לו אלא במוצש"ק".

64) אצל הרה"ח ר' שלמה חיים קוטאין (ספר השיחות תש"ד ע' 78. 'זכרון לבני ישראל' (דזייקאבסאן) ע' י). וראה אודותיו לקמן אות פ-פא.

בצעירותו שו"ב⁶⁵ וסיפרה אשר פעם הוא עשה "מופת", אשר הי' לו איזה בעל חי שחט ולא חתך הסימנים ואחרי המעשה הלך הבע"ח. אמרו כולם אשר הרבי עושה מופת "ער" שחט אַ עוף און ס'בלייבט לעבן".

(מפי ר' שד"ב הכהן אייכהרן ששמע מפי הרבנית ע"ה)

[מג]

בשנת תרפ"א למדה מחלקה של ישיבת תות"ל בעיר האמיל תחת הנהלתם של הרה"ח ר' יחזקאל פייגין הי"ד, והרה"ח ר' ישראל דזייקאבסאן ז"ל, והיתה שם ג"כ מחלקה של ישיבת נאוהארדאק, ולא הי' בשלום כל כך בין ב' הישיבות⁶⁷. הרי"פ ז"ל כתב מכתב לראסטאו לרבי (הרי"צ) נ"ע וסיפר לו כל העסק. הרבי ענה לו אשר אין צריכים לדאוג כי בעיר האמיל יש לנו אחיזה, כי ר' אייזיק נ"ע עפשטיין - האמילער הי' שם מרא דאתרא והוא הי' שלנו.

(מפי ר' מאיר איטקין)

[מד]

הרה"ג הרה"ח הת' ר' שמרי' נחום ששונקין סיפר לי איזה פרטים על הנדפס ב'בטאון חב"ד⁶⁸ על תפקידו להיות רב, ראש ישיבה ומזכיר. בהישיבה היו ב' כיתות וכששאל להרבי זי"ע הרי כשאני אומר שיעור לכיתה האחת אני צריך משגיח לכתה השני' אמר לו הרבי לקחת את ר' שלמה חיים (הוא הרש"ח קסלמן ז"ל).

(מפי הרה"ג הרה"ח הת' ר' שמרי' נחום ששונקין)

[מה]

על זה שהרבי צוה לו להיות מזכיר סיפר לי, שהרבי הי' נותן לו איזה חבילה קטנה עם מכתבים וניירות לקחת הביתה בערב, והי' צריך להביא אותם בכל בוקר בחזרה. פעם אחת אחרי שהוא התפלל אמר שהיום אין לו חשק ללכת לרבי ולא

65) ראה גם מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מכ"ב סיון תש"ב (אג"ק ח"ו ע' ססא): "בשעה שלמדתי האומנות - בשנת תר"ס - למדוני השו"בים הכי גדולים באומנתם. . , והי' אז כבן כ'. שיחת ז' אד"ש ה'תשי"א. ובכ"מ בסיפורי חסידים.

66) = הוא שוחט עוף ו(העוף)נשאר בחיים.

67) ראה גם 'זכרון לבני ישראל' (דזייקאבסאן) ע' פה-פו.

68) גליון יד ע' כט; ושוב בספרו 'זכרונותי' פ"י (ע' 72). ושם: מיד אחרי חג הפסח [תר"פ] הטיל עלי בני האדמו"ר מוהרי"צ - אף שלא הסכים לכהן כרבי במשך השנה הראשונה להסתלקות אביו - שלושה מינויים: א) רב ברוסטוב, ב) ראש ישיבה, ג) מזכירו האישי. אמנם התקיימה ברוסטוב ישיבת "תומכי תמימים", אחרי שהועברה הנה מפולטבה, אמר הרבי שעלי להקים ישיבה עבור בניהם של אנ"ש וגם בניהם של יהודי פולין המקורבים אלינו, בבחינת "להושיב ישיבה על קברו" (ואכן לא החזיקה ישיבה זו מעמד אחרי תום שנה מההסתלקות). נאספו אלי כ-20 נערים, בשתי כיתות, והייתי אומר שיעור לפניהם פעמיים ביום. המשגיח בישיבה זו הי' הרב שלמה חיים קסלמן (מי שהי' המשפיע של ישיבת כפר חב"ד).

הלך. למחרת כשבא לרבי, אמר לו הרבי "א⁶⁹ מזל דו ביסט נישט געקומען נעכטן, ווייל זיי זיינען געווען דאָ און אַז זיי וואָלטן דאָס געפונען וואָלט געווען צרות".
(מפי הנ"ל)

[מו]

פעם אחת באמצע התוועדות בלענינגראד, נכנס הרה"ח ר' חיים עזרא סופר סת"ם להתוועדות ופתאום אמר הרבי להרה"ח ר' הערשל גורארי הי"ד "הערשל אַז⁷⁰ חיים עזרא קומט אַרײַן זאָלסטו וויסן, דאַרפסטו וויסן, אַז דו דאַרפסט איבערקוקן דיינע תפילין". תיכף אחרי ההתוועדות לפנות בוקר הביא התפילין וראו שהי' משהו לא בסדר.

(מהרה"ח ר' שניאור זלמן בראנשטיין מכפר חב"ד)

[מז]

פעם כתב הרה"ח ר' חיים בן ציון ראסקין מכתב לכ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע שהי' בריגא, ומבקש בו ברכה עבור משפחתו וכו'. בין הדברים הוא מספר לכ"ק אדמו"ר זי"ע אשר בכל ש"ק מברכים החסידים כולם אומרים לחיים שכ"ק אדמו"ר יהי' בריא, ענה הרבי במכתב אני שומע ואני עונה אמן⁷¹.

(מפי ר' שד"ב ראסקין - לייך)

[מח]

בשנת תרפ"ט ביקר כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע בעיר ווינא בדרך לארה"ב. נסע יהודי ת"ח גדול מעיר פרעשבורג לוינא כדי ליכנס ליחידות לרבי. הרב הנ"ל ביקש ע"י המזכיר של הרבי ליכנס אבל המזכיר אמר אשר היום אי אפשר בגלל שצרכים לבוא חתניו של הרבי וג"כ איזה עסקני ציבור לדבר על עניני הכלל וד"ל. הרב אמר אשר הוא רוצה ליכנס רק להגיד שלום, ענה המזכיר אשר הרבי אמר היום למישהו "איך⁷² וויל נישט קיין 'קידוש לבנה'", וד"ל. אעפ"כ ביקש הרב השתדלות ע"י ראש קהל של ווינא מר פאפענהויס ע"ה (מחותן של השר החסיד הרה"ח ר' מרדכי זצ"ל דובין), ועל ידו עזר וקיבל יחידות.

(69 = מזל שלא הגעת אתמול, בגלל שהם היו פה ואילו היו מוצאים זאת היו צרות.
(70 = כשחיים עזרא נכנס עליך לדעת, הנך צריך לדעת, שאתה צריך לבדוק את התפילין שלך.
(71 בהקלטה של ר' שד"ב ראסקין, חזר על לשון מענה אדמו"ר מהורי"צ: "ר' בן ציון, איך הער זיך צו און איך ענטפער אמן". [= ר' בן ציון, אני מקשיב ואני עונה אמן]. רשד"ב הוסיף שכתב סיפור זה (יחד עם סיפור נוסף אודות זקנו רחב"צ) במכתב לכ"ק אדמו"ר, ואח"כ נאמר לו מהמזכירות שהרבי נהנה מהסיפור.

(72 = אינו רוצה 'קידוש לבנה' (דהיינו שיבואו להביט בו).

כשנכנס שאל אותו הרבי מה אתה יודע בע"פ? ענה אשר אני יושב ולומד אבל לא לומד בע"פ, והוסיף אבל אני מוכן שאם הרבי ידבר אתי בלימוד אוכל להחזיק עם הרבי. הרבי ענה אשר כעת אין לו פנאי לדבר בלימוד, אבל הוא נתן לו עצה אשר בכל יום אחרי ברכת התורה ילמד בע"פ משנה אחת ובדרך למקוה יחזור אותה בע"פ עוד פעם, ונתן לו חשבון של עשר פעמים במשך היום שהוא יכול לחזור על המשנה, וביום השני ילמד משנה חדשה ולא יחזור על זה של אתמול רק ילמד חדשה, וכן בכל יום, ורק כשיהיה לו פנאי יחזור על הכל.

אח"כ שאל הרבי זי"ע אם הוא לומד שו"ע אדה"ז, ענה אשר הוא לומד קודם כל גפ"ת פוסקים ראשונים ושו"ע וכל נושאי כלים, ואח"כ שו"ע אדה"ז ענה הרבי אשר זה הוא הדרך האמיתי של לימוד שו"ע אדה"ז.

הוסיף הרבי ושאל אם הוא לומד תניא? ענה אשר בחצי שנה האחרון בחצי שעה אשר הוא נוהג ללמוד בכל יום איזה ספר מוסר, הוא לומד תניא.

הרבי בירך אותו ואמר לו שיש לו כח לפעול על הזולת וצריך לנצל הכוחות על זה.

הוא נס חזרה לפרעשבורג ויסד ישיבה ולמד עם בחורים עד המלחמה. שבוע אחרי שחזר הביתה קיבל מכתב מהרבי שכתב לו את כל סדר הלימוד הנ"ל.

אחרי המלחמה בא הרב הנ"ל לארה"ב ונכנס ליחידות לרבי זי"ע והרבי אמר לו ר' מ. איר⁷³ טוט עפעס? איר דאַרפט פּאַרן אין ערי השדה און אויפּטאַהן, והרבי חזר על זה בקול רם, וכן הי' איזה פעמים כשהנ"ל נכנס ליחידות. (בפועל נעשה הרב הנ"ל רב בקהילה חשובה בערי השדה ומפיץ בשיעוריו ברבים).

לפלא אשר מכתב של הרבי הי' אתו כל זמן המלחמה, רק אחרי נאבד.

[מט]

הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן ע"ה (פאלע ווארשעווער) סיפר, שבשנת תרצ"ד-ה כאשר יצא מרוסיה ועבר דרך ריגא (כמו שמסופר באריכות בשמועות וסיפורים ח"א ומאחורי מסך הברזל) עבר דרך עיר ווין פערטעלסדארף, מקום אשר שם הי' נמצא כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, והרבי ביקש ממנו אשר יספר על יהודי רוסיה, לא כמו שכולם מספרים על הצרות, אלא לספר על המס"נ שלהם.

(מפי בעל המעשה)

[נ]

פעם הי' כ"ק אדמו"ר הריי"צ בעיר ווארשא, והאכסני' שלו הי' אצל ר' יהודא לייב ראסקין הי"ד (אחיו של ר' יעקב יוסף) והרבי ביקש מר' לייב כוס תה לשתות ונתן

לו, אבל הרבי ביקש אשר יתן קודם הכוס בחלון וכן עשה. אח"כ ביקש שימסור לו הכוס, אמר ר' לייב אשר כיון שהתה התקרה יתן לרבי כוס חם, הרבי ענה "אמאל"74 מען דארף פראווען אתכפיא", ענה ר' לייב "א סאלדאט דארף אתכפיא", ענה הרבי "א סאלדאט דארף פראווען אָבער אַ גענערעאל וויל פראווען"75.

(מפי ר' יהודא שמאטקין)

[נא]

לפני חתונתו נכנס ר' משה פנחס כ"ץ ליחידות שאל אותו כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע איפה גיסו (ר' מרדכי מענטליק), ענה אשר כעת אצלו שבע ברכות, אמר כ"ק הרבי זי"ע שבע ברכות בכל יום? שבע ברכות עושים רק בשבת וביום האחרון.

(מפי בעל המעשה)

[נב]

כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע אמר לר' סעדי' ליבעראו על שאלתו אם מותר לאמר ביאור בדא"ח אמר "מען"76 דארף דערנענטערן דעם פערד צום ברונעם און ניט די ברונעם צום פערד"77.

(מפי בעל המעשה)

[נג]

כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע אמר אשר ה"אמרי בינה"78 הוא בשביל הרה"ח ר' חיים מאיר ע"ה ליס.

(מפי נכדו הרה"ג הרה"ח ר' יהודא ליב שי' שפירא)

74 = לפעמים צריך לעשות אתכפיא . . חייל צריך אתכפיא . . חייל צריך לעשות אבל גנרל רוצה לעשות.

75 ראה גם (בשינויי לשון) 'ליקוטי סיפורי התוועדיות' (גרינגלאס) ע' 330-331.

76 = צריך לקרב את הסוס לבאר ולא את הבאר לסוס. וראה בהערה הבאה נ"א בפתגם זה.
77 להעיר משיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול ה'שי"ת (תורת מנחם - התוועדיות ח"א ע' 215): "כשהדפיסו את ה'תורת שמואל' היו כאלה שבאו בטענות על כך שמדפיסים באותיות כתב (עגולות), ולא באותיות מרובעות, שנקל יותר (ובפרט באמריקא) לקרוא אותם. כיון שהטענות הגיעו אלי - בהיותי המביא לדפוס - נכנסתי לכ"ק מו"ח אדמו"ר וספרתי שישנם הטוענים על כך שמלבד היגיעה על תוכן הענינים יצטרכו להתייגע על קריאת הכתב, והשיב כ"ק מו"ח אדמו"ר: מספיק לסחוב את ה"שוקת" אל הסוסים, הגיע הזמן לסחוב את הסוסים אל ה"שוקת" (עס איז שוין גענוג שלעפן די קארעטע צום פערד, מ'דארף שוין שלעפן דעם פערד צו דער קארעטע)!" וע"ש ביאור הפתגם.

78 להעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר מהורי"צ מ"ב אייר תרצ"ה - בקונטרס 'לימוד החסידות' אות

[נד]

פעם אחת אחרי יוהכ"פ (באטוואצק) קרא כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע זי"ע להרה"ח ר' משה פנחס הכהן כ"ץ ונתן לו כיס מלא כסף ואמר לו שזה מן הפדיונות של ער"ה וזה השתתפותו באש"ל עבור אנ"ש. (רמ"פ הי' ראש ועד האש"ל).

(מפי בעל המעשה)

[נה]

פעם נתן כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע לר' יחזקאל פייגין ראש דג ואמר לו דו"ר⁷⁹ ביסט דאך אַ בעל שכל".

[נו]

באטוואצק הוציא פעם אחת כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע את הסידור של הבעש"ט ז"ל כדי להראות לכולם, והדפיס בעיתון מודעה אשר כל אחד שרוצה לראות הסידור ילך קודם למקוה וג"כ ינדב זלאטי אחד (זהוב) עבור תו"ת, וכן הי'.

ביום אחרי שהראו הסידור בא האדמו"ר ר' יחזקאל הלוי מאסטראווצא ז"ל לר' יחזקאל פייגין הי"ד כדי לבקש מכ"ק אדמו"ר זי"ע להראות הסידור. רי"פ נכנס לרבי וסיפר אשר אדמו"ר הנ"ל מבקש לראות הסידור, ואמר הרבי לרי"פ שיכניס האסטראווצער, ונכנס.

קודם כל שאל הרבי את האסטראווצער אם הי' באותו יום במקוה, וענה אשר הי' בבוקר, אמר הרבי זי"ע אשר מקוה בבוקר עוזר רק עד חצות, אבל אעפ"כ צלצל הרבי פעמיים ור' חיים ליבערמאן נכנס והרבי צוה לו להוציא מאחד ארונות הספרים את סידור הבעש"ט שהי' מונח תיק בתוך תיק, ומידו הראה לו.

(מפי ר' יהודא שמאטקין)

[נז]

הרבי זי"ע אמר לרי"פ ע"ה אשר הוא לא סובל בשעה שנכנסים בלי מקוה⁸⁰, ואמר לו אשר אם נצרך לך איזה פעם ליכנס ואין לך מקוה, תחשוב בע"פ השש פרקים ראשונים ממש' מקואות.

(מפי הנ"ל)

כא. נדפס גם באג"ק שלו ח"ג ע' שסח. חלקו נעתק ב'היום יום' לט"ו אד"ש - ע' לז): "כ"ק אדמו"ר האמצעי . . . לכל סוג וסוג מהמשכילים והעובדים [אשר בעדת החסידים] כתב עבורם מאמרים וספר מיוחד . . . את הספר אמרי בינה כתב . . . עבור החסיד ר' יקותיאל ליעפליער".

(79) = אתה הרי בעל שכל.

(80) להעיר מהמסופר ב'לשמע און' (דוכמאן) מדור אדמו"ר מהוריי"צ אות פד: פורים (כמדומה רפ"ז) התבטא אדמו"ר זי"ע: יהודי אינו הולך למקוה חצי שנה, אם היו יודעים מה זה, לא היו נכנסים ללא מקוה ולא היו כותבים שום מכתב ללא מקוה, ולא היו עומדים בד' אמות אלו ללא מקוה.

[נח]

על הסיפור שמבואר ברשימת המאמרים של כ"ק אדמו"ר הריי"צ⁸¹ על המאמר ד"ה ועשית חג שבועות תרח"צ⁸², שמעתי מפי הרה"ח ר' יוסף מנחם מענדל טענענבוים איזה הוספות:

כידוע לא רצה הרבי לספר לר' יחזקאל פייגין ע"ה מיהו בעל המאמר, אבל אז חזר מארה"ב ר' מרדכי דיסנער (חפץ) הי"ד ונכנס לכ"ק אדמו"ר ליחידות.

אחרי היחידות עשו פארברענגען בביתו של ר' יחזקאל פייגין ע"ה, ור' יחזקאל הרגיש אשר יש משהו בר' מרדכי אשר קיבל ביחידות אבל הוא לא רצה לגלות.

כשנכנס יין יצא סוד ור' מאטל דיסנער סיפר:

אָז איך בין אַרײַן צום רבי'ן איז דער רבי געווען זייער צופרידן פון מיין שליחות האָט ער מיר דערציילט דעם סיפור: איך האָב געזאָגט שבת דעם מאמר משביעין אותו וכו' און מוצש"ק האָב איך זיך אַוועקגעזעצט שרייבן דעם מאמר, איז צו מיר צוגעקומען דער טאַטע אין זיינע שבת'דיקן לבושים און מיר געזאָגט אַז ער איז זייער צופרידן פון דעם מאמר און מיר געזאָגט די התחלה און סיום ד"ה ועשית וכו'⁸⁴.

ר' יהושע אייזיק ע"ה שכב אז על הספה, וכשמע הסיפור נפל לרצפה מרוב התפעלות.

(מפי ר' מענדל טענענבוים)

[נט]

בשמח"ת⁸⁵ תרצ"ט ה' הרה"ח ר' יצחק מתמיד קצת מבושם ובאמצע נעמד על

81) בעריכת רבינו - רשימת ספרי מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר מהורי"צ ע' 25 בהערה. ושם: "הוא ד"ה תניא וכו' משביעין הנ"ל [דש"פ בחוקות:]". "אמנם הוסיף כ"ק אדמו"ר ההתחלה והסיום בזה ומסרו לאנ"ש לפני חג השבועות. בעת נתינת המאמר להר"ר יחזקאל פייגין אמר כ"ק אדמו"ר: אז מען וואלט וויסן פון וואנען דאס שטאמט וואלט געווען אן אנדער התעוררות. ושאל ר"י פייגין: הרי יכולים לאמר, וועט מען וויסן, צוליב התעוררות איז דאך כדאי. והשיב כ"ק אדמו"ר: אמאל האט מען געענטפערט אז דו וועסט אלץ וויסן וועסטו גען אלט ווערן" (מרשימות השומעים) [= אילו היו יודעים מהיכן זה נובע היתה התעוררות שונה... ידעו, עבור התעוררות הרי כדאי... פעם היו עונים אם תדע הכל תזדקן מהר].

82) נדפס בסה"מ תרח"ץ ע' רלד ואילך.

83) = כשנכנסתי לרבי, הרבי ה' מאוד שמח מהשליחות שלי, וסיפר לי סיפור: בשבת אמרתי את המאמר משביעין אותו וכו' ובמוצש"ק התיישבתי לכתוב את המאמר, והגיע אלי אבי בבגדי-שבת שלו ואמר לי שהוא מאוד שמח מהמאמר ואמר לי ההתחלה וסיום ד"ה ועשית כו'.

84) ראה גם במבוא לסה"ש תרצ"ו-חורף ה'ש"ת ע' כה, מפי הר"י הכהן הענדל והרא"ל קרעמער, ששמעו מהר"י פייגין. ושם: באותו מוצש"ק ראה את אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ואמר לו שיוסיף ההתחלה והסיום וישתדל לזוה יתפרסם לכל אנ"ש באופן שבחג השבועות הבא כבר יוכלו ללמוד מאמר זה.

85) בסה"ש תרצ"ט ע' 303 - שאירע בליל שמע"צ. וראה שם נוסחאות אחרות בדבריהם.

כסאו ואמר בקול רם "דער⁸⁶ רבי זאל זיין געזונט" וכו'. האברכים רצו אשר ר' יצחק ישתוק אבל הרבי אמר שיתנו לו לדבר וכך דיבר עוד. עוד פעם התחיל לדבר אשר למה בא לגרמני הצורר ימ"ש, כי שם לא היו חסידישע רבי'ס, והרבי אמר שזה לא אמת אלא כי שם אך מצות אנשים מלומדה.

(מפי ר' משה פינחס כ"ץ)

[ס]

בסוף שנת הש"ת עבר כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע לביתו החדש ב770 איסטערן פארקוויי, ולא היו תחת ידו כל הספרים שלו. לפני ר"ה תש"א ביקש מהרה"ח ר' שמואל לויטין ז"ל שישגיג לו הספר "עטרת ראש".

הרש"ל ביקש מהשו"ב ר' אברהם זאב שארפשטיין ע"ה הספר הנ"ל. רא"ז השיג הספר ונתן אותו להרש"ל, והוא הביא הספר להרבי נ"ע. אבל הרבי מיד החזיר הספר כי בפנים היתה חותמת "ספר זה שייך לבית הכנסת אנשי ניעזשין - ליובאוויטש - וכל שנמצא ספר זה תח"י הוא גנוב".

(אבל שמעתי שלא אירע בספר "עטרת ראש" אלא ב"שערי אורה" לפורים ה'ש"ת. הכותב).

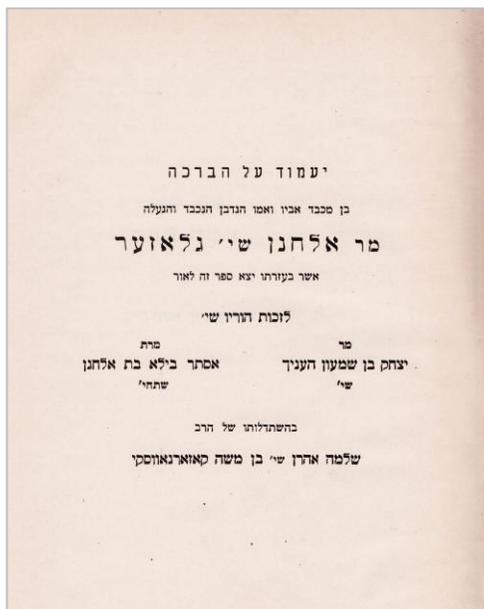
(מפי ר' מרדכי שארפשטיין מפי אביו ע"ה)

[סא]

כאשר הי' כ"ק אדמו"ר הרי"צ בארה"ב בפעם הראשונה בשנת תר"ץ נתן לאברך אחד סכום של שלושים שקלים כסף ואמר אשר מזה תתחיל העשירות שלך וכך הי'. כאשר בא הרבי לניו-יורק בפעם השני' בשנת הש"ת הוא נתקרב לרבי והי' נותן סכומים גדולים לעניני הרבי וכו'.

פעם אחת אמר להרה"ח ר' שלמה אהרן קאזארנאווסקי (אשר הוא הי' רב בביהכ"נ שאביו של הנ"ל הי' מתפלל) אשר הוא נותן הרבה בשביל עניניו של הרבי אבל עכשיו הוא רוצה לעשות איזה ענין מיוחד בשביל הרבי. הרב קאזארנאווסקי הודיע זה להרבי זי"ע ואמר הרבי להרשא"ק אשר במוצאי יום הכיפורים כאשר הוא יבא לסעודה, יבואו ג"כ האישי הנ"ל והוריו.

במוצאי יוה"כ טרם אשר הרשא"ק לקח משהו לפיו כבר חיכו לו בחוץ האישי עם הוריו עם "לימוזין". כאשר הגיעו ל770 הודיעו אשר הם נמצאים פה, צוה הרבי זי"ע אשר הרשא"ק יכנס ראשון לחדר היחידות והרבי אמר להרשא"ק, "היום הי' אצלי כ"ק אא"ז אדמו"ר הצמח צדק וביקש ממני טובה אשר אדפיס השו"ת שלו, ואני חושב על אברך זה", ויצא מן היחידות. [כאשר יצא פגש אותו הר' משה דובער

ההקדשה בשו"ת צמח צדק הוצאת תש"ה

ריבקין ז"ל ושאלו מה אתה כ"כ חיות, ענה הרשא"ק מה אתה רוצה, היום הי' יום תענית. וד"ל]. והתחיל ההדפסה של שו"ת הצמח צדק⁸⁷.

אחרי גמר ההדפסה אמר הרבי בשם חותנו אשר כדאי שיעשו סעודה עם גמר ההדפסה, וכן עשו.

בסעודה היו הרבה אנשים גדולים, עורכי דין וכו', ואחד שאל לכאורה ישנם כל כך הרבה ספרים ביהדות וכו' ולמה צריכים להדפיס דוקא שו"ת הצ"צ? ענה הרשא"ק אשר צריכים לדעת מי הי' הצ"צ, וסיפור סיפור (הנדפס ב'שמועות וסיפורים' של ר' רפאל נחמן הכהן ח"א⁸⁸) עם החליצה

אשר החולץ לא הי' כ"כ בדעתו, אשר סיפור זה סיפר הרה"ח ר' יוחנן ע"ה גארדאן שו"ב. ואמר אותו אחד, הרי אנחנו רואים שאצל ר' יקותיאל (סעם) קרעמער (מראשי העסקנים של אגודת חסידי חב"ד) שהוא עורך דין, ויש במשרדו כל כך הרבה ספרים, ומה הם כל הספרים? ענה רשא"ק זה כל הפסקים של ה"סופרים קארט" של ארה"ב⁸⁹.

(מפי הרה"ג והרה"ח ר' מרדכי שמואל אשכנזי, דומ"ץ דכפר חב"ד)

[סב]

פעם הי' חבר קונגרס של ארה"ב שרצה לעשות צרות נגד השחיטה של היהודים. הדבר נודע לכ"ק אדמו"ר הריי"צ ואמר אשר צריכים שכ"ק אד"ש יטלפן, ולהגיד לו אשר אצל היהודים יש ספר הנקרא "יורה דעה" שמתחיל בהל' שחיטה וגומר בהל' אבילות, ומי שמתחיל בשחיטה יגמור באבילות⁹⁰.

(מפי הנ"ל)

87 תאריך ה"פתח דבר" של רבינו: "עשרים בחדש מנחם אב, ה'תש"ה".
88 (הוצאת תש"נ) ע' 56. 'רשימות דברים' (חיטריק - הוצאת תשס"ט) ע' 121. תדפיס מ'ניצוצי אור' (ויינגארטן) ח"ב, ב'הערות וביאורים - אהלי תורה' גליון א'קא ע' 106 ואילך. וראה ר"ד מחלוקת דולרים יום א', כ"ג מרחשון תנש"א. ועיין בהערת ר' יהונתן דוד שי' רייניץ, ב'הערות וביאורים' שם.
89 ברשימת הכותב הותיר כמה שורות ריקות בסיום סיפור זה, ואולי צ"ל המשך.
90 ראה גם הרב אשכנזי ע' 256.

[סג]

כ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע כשהי' אומר ברכת ההפטורה "על הכל . . אנחנו מודים לך" הי' משתחוה קצת⁹¹.

(מפי הרה"ח ר' שמואל צבי פוקס)

הרה"ח ר' מנחם מענדל הכהן הארענשטיין

[סד]

חדב"נ הרה"ח ר' מנחם מענדל הכהן הארענשטיין הי"ד נהג לעשות למנחה ביוהכ"פ מנין שכולו כהנים כדי לקבל מפטיר יונה.

(מפי הרה"ח ר' משה פנחס הכהן כ"ץ)

כ"ק הרה"ג הרה"ח וכו' ר' לוי יצחק שניאורסאהן

[סה]

אחרי מלחמת העולם השני' היו הרבה פליטים בעיר טשערנאוויץ, ואצל אחד מהפליטים הי' המקל של ר' לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של כ"ק אדמו"ר), ובכל פעם אשר היו צריכים לעשות איזה דבר בלתי חוקי היו עושים עם המקל. פעם בעיר סאדיגורא הסמוכה לטשערנאוויץ, מקום מנוחתו של הרה"צ ר' ישראל נ"ע מרוזין ובניו הרה"ק נ"ע, היו צריכים לבנות "אהל" חדש וע"פ החוק הי' אסור. הלך ר' הירשל ע"ה ראבינאוויטש וגנב החומרים ומכשירים ועצם העבודה הי' ע"י גניבה, ות"ל לא קרה כלום, וכן הרבה מופתים, עד שנאבד המקל ואף אחד לא מצא אותו.

(מפי ר' משה ווישעצקי)

91) להעיר משו"ע אדה"ז חאו"ח סקכ"ז ס"א בנוגע למודים דרבנן: "ויש מי שאומר שצריך לשחות גם בסוף בעל שאנו מודים לך וטוב לחוש לדבריו".

צדיקים וחסידיים

הרה"צ ר' ישראל מסטאלין-קארלין

[סו]

פעם הי' רבינו (הרש"ב) נ"ע עם בנו (אדמו"ר הרי"צ) נ"ע באיזה עיר בחו"ל ושם הי' האדמו"ר ר' ישראל זצ"ל מסטאלין-קארלין. פעם אמר כ"ק אדמו"ר נ"ע לבנו (הרי"צ) נ"ע ללכת לטייל עם האדמו"ר הנ"ל. הרבי הבן (הרי"צ)⁹² אמר אשר הוא אינו רוצה ללכת מפני שחבל על הזמן (כי דרכו של ר' ישראל הנ"ל הי' הצנע לכת, והי' מדבר על עניני העולם), אולם הרבי האב (הרש"ב) אמר שאעפ"כ ילך, וכן עשה. בטיול עברו איזה מקום אשר מכרו מיני שתי, והסטאלינער כיבד את הרבי נ"ע בשתי, והרבי ראה אשר כאשר אמר הברכה אמר אותה במהירות, אבל פניו החליפו צבעים, וכך גם בעת אמירת ברכת בורא נפשות. אחרי הטיול סיפר כל הנ"ל לאביו, וע"ז ענה אביו נ"ע שזה הי' כוונתו כשאמר ללכת לטייל.

(מפי ר' ישע' מאטלין)

הרה"צ ר' אברהם מסאכטשאו

[סז]

פעם אחת נסע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן ז"ל בטעקסי בתל-אביב. בטעקסי נסע ג"כ זקן אחד מחסידי סאכטשאו וכשראה את ר' שלמה חיים ע"ה שהוא חב"דניק התחיל לדבר איתו, וסיפר, אספר לכם סיפור על הרב אשר סיפרתי לרבי שלכם [אדמו"ר מהוריי"צ] בווארשא:

ביקשתי ממנו לעמוד והוא נעמד, וסיפרתי שבימי צעירותי, בעיר שהייתי גר הי' מבקר לפעמים בעל ה"אגלי טל" ז"ל, והי' מתאכסן אצלנו בבית.

פעם אחת עמדנו ברחוב באמצע היום והנה רואים שנוסעת מרכבה והרבי בפנים, ואני נזכרתי שהרבי לא נכנס לבית שיש בו תמונה, ואצלנו בבית היתה תמונה של "בעל התניא" שלא מזמן יצא לאור בווארשא. תיכף עליתי לבית שהי' בקומה שני, ובינתיים אבי והמשמש של הרבי עזרו לרבי לרדת מן המרכבה (כי הי' הולך ברחוב עם מטפחת על עינו).

הרבי הרגיש שאני יורד במהירות מן המדרגות ושאל אותי לאיפה אתה הולך, לא ידעתי מה להגיד ולבסוף סיפרתי כל האמת על התמונה, הרבי אמר שהוא רוצה לראות אותה, עלינו לבית והסיר הטיכל מעיניו, הליש הגארטל ואמר בזה הלשון

92) החסידים הזקנים היו קוראים לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב "דער רבי דער טאטע" - הרבי האב, ולכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ "דער רבי דער זון" - הרבי הבן.

"איך⁹³ האָב קיין מאָל נישט מטמא געווען מיין ראי", איך ווייס וואָס איך זע און וועמען איך זע, און זאָל מען זאָגן אַז ער איז געווען גרויס ווי דער רמב"ם בדורו איז טאַקע אזוי, און אפשר אזוי גרויס ווי משה רבינו ע"ה⁹⁴.

(מפי הרה"ח ר' שלום דובער קסלמן (כפר חב"ד)
מפי אביו ר' שלמה חיים ז"ל)

הרה"צ ר' אברהם מרדכי מגור

[סח]

בשנת תרפ"ג בערך הי' להרה"ח ר' שניאור זלמן הי"ד שמאטקין מווארשא שליחות באיזה ענין כללי מכ"ק אדמו"ר הריי"צ זי"ע לאדמו"ר ר' אברהם מרדכי אלתר זצ"ל מגור, ורש"ז קיים השליחות אחרי הדלקת נרות של חנוכה. כשנכנס להגערער ראה מונח על השלחן סידור "תורה אור", שאל רש"ז בזה"ל "גערער⁹⁵ רבי, איר דאָווענט פון דעם סידור?" ענה הגערער "מיר דאָווענען נאָר פון רב'ס נוסח".

(מפי בנו ר' יהודא שמאטקין)

הרה"ג הרה"ח ר' פרץ חן

[סט]

הרה"ג והרה"ח ר' פרץ ז"ל חן מטשערניגאוו הי' הרבה פעמים משתוקק לנסוע לאדמו"ר האמצעי אחרי אשר עבר הרבה זמן אשר לא הי' שם. פעם אחת כאשר נסע, כשבא אמר הרבי מאמר ובו ביאר איך שכל נשמה היא צמאה לאלקות, וביאר זה עם משל לבן מלך שהרבה זמן שלא ראה את אביו, וכשרואה אותו הוא בשמחה כ"כ אשר עין לא ראתה זה, וכששמע זה הרב ר' פרץ ז"ל התחיל לצווח "רבי, אמת אמת אמת!" ונפל בחלישות כי ידע שכוונת הרבי הי' עליו. וכשסיפר זאת כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע אמר "דאָס⁹⁶ איז אַ חסידישע דערהער", כי הבין אשר הכוונה אליו.

(מפי הרה"ח ר' חיים דובער חן ששמע מפי סבו ר' מאיר שמחה ז"ל חן)

93 = מעולם לא טימאתי את ראייתי, אני יודע מה אני רואה ואת מי אני רואה, ואם יאמרו שהוא הי' גדול כמו הרמב"ם בדורו אכן כך, ואולי הוא גדול כמו משה רבינו.

94 להעיר מ"הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל" לשו"ע אדה"ז: "וה' נתן לו חכמה כאחד מגדולי הראשונים". וראה דברי הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב והגאון מרוג'צ'וב, ב'לקוטי סיפורים' (פערלאוו) מדור אדה"ז אות יט, שהשוו את אדה"ז (ריי"ף וה) רמב"ם.

95 = רבי מגור, אתם מתפללים מסידור זה? .. אנו מתפללים רק מהנוסח של הרב.

96 = זו הפנמה חסידית.

[ע]

פעם אחת הי' ר' פרץ הגדול חן ז"ל אצל כ"ק אדמו"ר האמצעי ואמר לו "איך⁹⁷ בין דיר מציע נעמען רבנות אין בעשענקאוויטש", ענה איך גיי נישט. אמר לו "איך הייס דיר", ענה איך גיי נישט. "גם מן השמים הסכימו", איך גיי נישט. "איך נעם דיר אויף מיינע פלייצעס", איך גיי.

(מפי הנ"ל)

[עא]

בבעשענקאוויטש הי' רב אחד מן המתנגדים הגדולים, ובכל פעם הי' שולח שאלות אל ר' פרץ כדי לבחון אותו, ועל כל דבר הי' עונה. פעם אחת שלחו לו שאלה חמורה עם ריאה וע"פ שו"ע מפורש לא הי' יכול למצוא פסק, ופלפל בינו לבין עצמו איזה זמן ובסוף פסק שזה כשר.

בעיר נעשה בהלה מזה אשר על ריאה הוא פוסק שהיא כשרה, עד שפעם אחת באו כל לומדי העיר לביתו כדי לדבר מה זה הוא אומר פסק כזה, והוא לא הי' יכול להראות להם הפסק מפורש בשו"ע עשה עם ידו "איך⁹⁸ האב גענומען פון יענעם ספר" וידו הי' נגע באיזה ספר, אחד מן האנשים הוציא מן ארון הספרים הספר שידו של ר' פרץ נגע, ובדיוק זה הי' ספר שו"ת ושם הי' מדובר על שאלה כזאת והפסק הי' ג"כ להיתר. ועל זה אמר ר' פרץ ז"ל זה מה שהרבי אמר "איך נעם דיר אויף מיין פלייצעס"⁹⁹.

(מפי הנ"ל)

[עב]

אחרי שר' פרץ ז"ל הי' רב בבעשענקאוויטש ונעוול נעשה רב בטשערניגאוו, ובטשערניגאוו הי' הרבה חסידים של כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע והם היו חריפים, ובמיוחד אחד בשם ר' משה מאריאמאווער, עם כולם הוא הי' געטשעפעט זיך¹⁰⁰, רק עם ר' פרץ הוא לא הי' כן.

ר' פרץ שאל אותו פעם מה זה אתם נזהרים בכבודי? והוא ענה: באמת¹⁰¹ איך זשאלעווע ניט אויף דיר, נאָר וויבאַלד איך בין געווען בשעת דעם [מיטעלער] רבינ'ס הסתלקות און ס'איז ידוע אַז דעמאָלט האָט דער רבי גערעדט הויכע דבורים, און

97 = אני מציע לך לקחת את כס הרבנות בבישנקוביץ, ענה איני הולך. אמר לו אני מצוה עליך, ענה איני הולך. גם מן השמים הסכימו, איני הולך. הנני לוקח אותך על כתפיי, אני הולך.

98 = לקחתי זאת מהספר ההוא.

99) ראה 'אבני חן' ע' 81 ואילך בנ"א.

100) = מקניט, מתקוטט.

101) = באמת איני מרחם עליך, אלא שהייתי נוכח בשעת ההסתלקות של הרבי [האמצעי], ידוע שהרבי דיבר אז דיבורים גבוהים, ובין הדיבורים הי' גם שכעת ישנם אברכים ראויים ופרץ מסמיליאן הוא אברך ראוי.

צווישן די רייד ס'איז געווען אויכעט אז "יעצט ס'איז דאָ פיינע יונגעלייט און פרץ סמיליאנער¹⁰² איז אַ פיינע יונגערמאַן"¹⁰³.

(מפי הנ"ל)

[עג]

סיפר פעם ר' יצחק הי"ד מתמיד הי"ד בשם ר' פרץ ז"ל חן מטשערניגאוו: פעם עבר ר' פרץ ברחוב ע"י מחנה צבא וראה איך גנרל צועק על חייל פשוט למה הוא ישן באמצע השמירה. החייל התחיל לבכות אשר מפני הקור הגדול הוא קפא ונרדם. הגנרל אמר אם אתה היית זוכר השבועה שנתת לקיסר בשעה שנהיית חייל הזכרון הי צריך להרתיע את הדם שלך מן הראש עד הרגליים וכו'. ועל זה אמר ר' פרץ אם היהודים היו זוכרים השבועה שנתנו תהי צדיק ואל תהי רשע¹⁰⁴ וכו' וד"ל. ועם זה התפלל ר' פרץ שנה שלימה¹⁰⁵.

(מפי ר' צמח ב"ר יצחק מתמיד)

הרה"ג הרה"ח ר' אלי' יוסף ריבלין

[עד]

הטעם אשר הרה"ח ר' אלי' יוסף מדריבין נסע לארה"ק כי אמר על עצמו כי יש לו מחלה, אשר לפי דעת הרמ"א (ביו"ד, אודות בהמה) אי אפשר עוד לחיות ולפי דעת הב"י אפשר עוד לחיות, וכיון אשר בחו"ל פוסקים כדעת הרמ"א נסע לארה"ק אשר שם פוסקים כדעת הב"י¹⁰⁶.

[עה]

פעם אמר הרה"ח ר' אלי' יוסף דריבינער (ריבלין, בעל אהלי יוסף) להרה"צ רחש"ז מליאדי (ע"י שליח), "אַז¹⁰⁷ ער פאַרשטייט ניט ווי קען מען לעבן אין חו"ל", (כי רא"י הי' דר באה"ק ת"ו), ענה לו הליאדיער "אַז ער לעבט פון שבת".

102) כך נקרא בצעירותו, ובהמשך נקרא "פרץ בעשענקאוויצער" או "פרץ נעוולער".
103) ראה גם "מעשי אבותי" במגדל עז' (סלונים) ע' קצג. 'שמועות וסיפורים' (כהן - הוצאת תש"נ) ח"א ע' 49. 'רשימות דברים' (חיסריק - הוצאת תשס"ט) ע' 116. 'הרב אשכנזי ע' 322 (בשם רע"ז סלונים).

104) ראה לקו"א רפ"א (ה, א). ובכ"מ.

105) ב'ליקוטי סיפורי התוועדיות' (גרינגלאס) ע' 385 מסופר זה על ר' אייזיק מהאמיל, ואמר על עצמו שהתפלל עם זה במשך שלושה חודשים. וברשימות רשד"ב נאטיק מסופר (בשם ר' יהושע לייך הי"ד) על ר' נחמי' מדובראוונע, שמזה הי' לו חיות למשך כ"ה שנה.

106) ראה גם 'שמועות וסיפורים' (כהן - הוצאת תש"נ) ח"א ע' 68. 'רשימות דברים' (חיסריק - הוצאת תשס"ט) ע' 251. 'סיפורי חסידים' (זוין) תורה ע' 456. ושם, שכ"ק אדמו"ר הצ"צ הורה לו לעלות לאה"ק ואמר לימוד זה.

107) = שהוא אינו מבין כיצד ניתן לחיות בחו"ל. . שהוא חי מיום השבת.

פירוש, השאלה היתה דכיון שבא"י מקבלים ההשפעה מעולם היצירה ובחול"ל מעולם העשי', איך יכול להיות בחול"ל. על זה ענה הליאדיער שהוא חי משבת, כי בשבת אפילו בחול"ל ההשפעה היא מעולם היצירה.

הרה"ג הרה"ח ר' דוד צבי חן

[עו]

הרד"ץ חן ז"ל ה' גוסס איזה ימים וכשראו שזה הרגעיים האחרונים וראו אשר בחדרו יש רק תשעה אנשים יצא אחד מהם לחפש עוד אחד כדי שיהי' מנין ליציאת הנשמה, וכשנכנס חזרה אמר ס'איז¹⁰⁸ שוין דא א מנין, הרד"ץ הרגיש את זה, התישב במטה, אמר שמע ישראל, השכיב את עצמו בחזרה, ויצאה נשמתו בקדושה וטהרה. (מפי ר' יהודה ליב סלונים)

הרה"ג ר' יוסף ראזין "הראגאטשאווער"

[עז]

כשהראגאטשאווער נעשה מו"ץ בעיר דווינסק האוכלוסיא של העיר היו חסידי קאפוסט, שלחו אותו להבעל מגן אבות. כשהוא נכנס אצלו שאל אותו המגן אבות שיגיד ענין הגלגולים מן הש"ס, ענה הראגאטשאווער אשר זה ירושלמי מפורש. (מפי הרה"ג הרה"ח ר' שמואל הלוי ז"ל לעוויטיין)

הרה"ח ר' דב זאב קאזשעוויניקאו

[עח]

כשפינו העצמות של ר' דב זאב קאזשעוויניקאו (בערע וואלף יעקאטרינא-סלאווער) מצאו אותו בשלימות אפילו התכריכים רק אחד מן הכנפים של הטלית ה' לא בסדר¹⁰⁹.

אחד מהמתעסקים כתב גלוי' לאחיין שלו ר' נחום ע"ה גולדשמיד, שלמד אז בנעוול, והוא הראה הגלוי' למשפיע ר' יחזקאל הי"ד פייגין ע"ה והוא לקח הגלוי' והכניס לכיסו. אח"כ סיפר: כשהייתי אצל הרבי בלנינגראד הראתי לו הגלוי', והוא לקח והכניס אותה לכיסו.

(מפי ר' נחום ע"ה גולדשמיד)

(108) = יש כבר מנין.

(109) ראה גם תולדות לוי יצחק (הוצאת תשע"ח) ח"א ע' 132-133. 'רשימות דברים' (חיתריק - הוצאת תשס"ט) ע' 259. 'זכרון צדיקים וחסידים' (יפה) ע' 129.

הרה"ח ר' זאב בראנשטיין

[עט]

שבועות עטר"ת בעת סעודת יו"ט אמר הרבי לר' זאב ז"ל (טשערקאסער) בראנשטיין "וועלוול זאָגט¹¹⁰ לחיים" ואמר "לחיים מען זאָל אָנקומען לקבר ישראל", כולם הסתכלו בו בתמי' וכי על זה אומרים לחיים. הוא נפטר ברוסטוב בסוכות תר"ץ, וקברוהו בביה"ח הישן, שם נקבר הרבי נ"ע. אחרי איזה שנים כשהעבירו הקבר של הרבי נ"ע לביה"ח החדש, העבירו ג"כ קברים אחרים, ולא אצל כולם מצאו מה להעביר ואצל ר' זאב הנ"ל מצאו את גופו שלם.

(מפי הרה"ח ר' שניאור זלמן בראנשטיין מכפר חב"ד)

הרה"ח ר' שלמה חיים קוטאין שו"ב

[פ]

בכל תשרי ה' השו"ב ר' שלמה חיים ע"ה קוטאין שוחט העופות לכבוד שבת קודש עבור בית רבינו, וה' מכניס הדם בקערה קטנה כדי לכבד את רבינו עם כיסוי הדם, אבל בקושי ה' דם כי לא ה' חותך הוורידים.

(מפי ר' אלי' שמואל הכהן כהנאוו שו"ב)

[פא]

רבינו נ"ע אמר על רש"ח הנ"ל "שלמה חיים האָט¹¹¹ זיך מעצם געווען מיטן חלף". וגם אשר אפילו בנותיו היו מבינות בחלפים, אשר בכל פעם אשר הבחורים היו צריכים להראות החלפים לרש"ח היו קודם מביאים אותם לבנותיו לקבל הסכמתן.

(מפי הנ"ל)

הרה"ח ר' אברהם אלי' אקסעלראד

[פב]

כאשר ביקר כ"ק אדמו"ר הרי"צ בארה"ב בשנת תרפ"ט-תר"ץ ה' בעיר באלטימאר ושאל אצל הבע"ב של ביהכ"נ "צמח צדק" איך אתם אוהבים את הרב שלכם (ר' אברהם אלי' אקסעלראד)? ענו לרבי "טוב, אבל יש לו שני חסרונות: א) הוא לא רוצה ללבוש חולצה ועניבה, ב) הוא לא רוצה להגיד דרשה מהבמה רק

(110) = אמור לחיים . . לחיים שנגיע לקבר ישראל.

(111) = התעצם עם החלף. ראה עד"ז ב'ליקוטי סיפורי התוועדות' (גרינגלאס) ע' 372.

ממקומו", ענה הרבי טוב, אני אדבר איתו. אחרי כמה זמן דיבר הרבי עוד פעם עם הבע"ב של ביהכ"נ הנ"ל ושאל נו, מה נשמע עם הרב שלכם? ענו לרבי חולצה ועניבה הוא החל ללבוש, אבל הוא עדיין לא רוצה להגיד את הדרשה מהבמה, מן הסתם הוא מפחד שנקבה תסתכל עליו! ענה הרבי בפנים רציניות, רובאשקין¹¹² סימפסאן¹¹³ דזייקאבסאן¹¹⁴ וקאזארנאווסקי¹¹⁵ הם כולם ילדים שלי, אבל אברהם אלי' הוא עולה ע"ג כולם!

(מפי ר' משה באגאמילסקי, בשם ר' דוד פאטאשניק ע"ה רב בבאלטימאר)

[פג]

לפני שנסע הר"ר ישראל ז"ל דזייקאבסאן לארה"ב בשנת ה'תרפ"ה, שלח מכתב להרה"ח ר' אברהם אליהו ז"ל אקסלרוד מעיר בבאלטימאר, ובמכתבו שאל הרי אני נוסע למקום חדש וממילא אני רוצה לדעת מה אני צריך לקחת לשם? ר' אברהם אלי' ענה הכל אתה יכול להשאיר, רק דבר אחד תקח אתך, ארגז מלא עם מס"נ.

(אבל ר' ישראל דזייקאבסאן ע"ה סיפר שהשואל הי' ר' זאב קאזינעץ. הכותב).

(מפי ר' רפאל נחמן הכהן)

הרה"ח ר' שניאור זלמן שמאטקין

[פד]

כשהי' ר' שניאור זלמן הי"ד שמאטקין בגעטא ווארשא הי' עסקו בנרות, ואמר ב' טעמים לזה: א) כד¹¹⁶ צו דערמאנען אידן אַז ס'איז דאָ אַ שבת אויף דער וועלט, ב) צו ליכטיג מאַכן אידישע הייזער.

(מפי בנו ר' יהודא שמאטקין)

הרה"ח ר' יצחק הורביץ "המתמיד"

[פה]

בזמן הרעב ר"ל בשנת תרפ"ו לערך, תבע כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע מכולם שילמדו ויתפללו בעבודה. שאל אחד איך הרבי יכול לתבוע דבר כזה, בה בזמן שר' אלטער פאטשאפער ע"ה (שימחאוויטש) צריך לנקות הרחובות? ענה הרבי מה יש,

112) אולי הכוונה להרה"ח ר' שניאור זלמן יששכר געצעל הלוי רובשקין. וצ"ע, שעדיין הי' אז ברוסיא, משא"כ שאר החסידים שמנה שהיו כולם בארצות הברית.

113) הרה"ח ר' אלי' סימפסאן.

114) הרה"ח ר' ישראל דזייקאבסאן.

115) הרה"ח ר' שלמה אהרן קזרנובסקי.

116) א) כדי להזכיר ליהודים על שבת, ב) להאיר בתים יהודיים.

הנה אשתו של יצחק ברעזנאוואטער (מתמיד) ובניו כולם שוכבים נפוחים מרעב, והוא מתפלל, וממילא יכולים לתבוע.

(מפי ר' צמה ב"ר יצחק מתמיד)

[פו]

השד"ר הרה"ת ר' יצחק הי"ד גורעוויטש המתמיד כל פעם שהי' נוסע בטראמוויי הי' יורד מאחורה כדי לא לעבור בפרוזדור וח"ו לעבור בין שתי נשים (אפילו שאם היו יורדים מאחורה הי' צריך לשלם קנס). כמו כן כאשר הוא הלך ברחוב ג"כ הלך עם שתי בחורים משום טעם הנ"ל.

(מפי הרה"ח ר' חיים דובער חן)

[פז]

באפיית מצה של פסח היו לו הידורים גדולים. שהרצפה של התנור תהי' חדשה דוקא ולא הי' מספיק שיכשירו אותה, שכל הנשים המעסקות באפי' ולישה יהיו דוקא זקנות ושומרי שבת, וברגע שהמים היו נוגעים בקמח, הי' ממש יוצא מן הכלים שלא יעסקו(?) בזה כלום לא לעבוד אותם לא לנקר רק תיכף ומיד להכניס אותם לתנור¹¹⁷.

(מפי הנ"ל)

[פח]

כשהי' מזמין תפילין חדשים אצל ר' משה סופר סת"ם בליבאוויטש הי' ממש עומד על ידו כדי לראות שח"ו לא יעשה שום טעות¹¹⁸.

(מפי הנ"ל, מפי בנו של ר' משה)

[פט]

התפילין שלו של רש"י היו הבתים של כ"ק אדמו"ר נ"ע¹¹⁹. פעם אחת ר' דובער חן ביקש ממנו שיתן לו התפילין להגיד ק"ש, נתן לו התפילין אבל הזהיר אותו הזהרות שלא יחשוב ח"ו מחשבות זרות וכדומה.

(מפי הנ"ל)

117) הכותב רשם עוד פרטים, אבל אינם ברורים. עוד על הדקדוקים הרבים שלו באפיית המצות, ראה גם 'רשימות דברים' (חיטריק - הוצאת תשס"ט) ע' 284, 'יראת ה' אוצרר' ע' 83.

118) ראה גם 'יראת ה' אוצרר' ע' 66, מפי הרה"ח ר' בערקע, שר' יצחק הי' אומר שכאשר יבוא למעלה ישאלו אותו האם הוא בטוח שהניח תפילין כל ימיו, האם הוא מוכן להישבע על כך שהיו פרשיות בתוך הבתים.

119) ראה גם שם ע' 115, מפי הכותב ששמע מבנו הרה"ח ר' צמה ז"ל, שרכש את התפילין מהסופר. אבל ראה שם ע' 66-65 שניסה לרכוש את התפילין של אדמו"ר מהורש"ב מאחד התמימים שהשיג אותם, ולא עלה בידו.

[צ]

בכל התועדות ה' בוכה מתי נגיע להפרומקייט של ר' הלל (מפאריטש נ"ע)¹²⁰.
(מפי הנ"ל)

[צא]

פעם אחת בראסטאוו בליל א' דחג הסוכות הלך ר' רפאל עם אביו ר' ברוך שלום ז"ל לבית הרבי נ"ע בעמדו בחדר שע"י הסוכה, הרבי ראה אותם ואמר להם שיכנסו לסוכה, הם נכנסו והרבי שאל אותם אם הם כבר אכלו ואמרו שכן, ואחרי איזה זמן נכנס ר' יצחק הי"ד המתמיד ועשה קידוש והמשרת נתן לו מים לנטילת ידים והוא עשה כל ההכנות שלו, נטל פעם אחת הידים נגב אותם ואמר ס'געפעלט¹²¹ מיר נישט די נטילה, וכך איזה פעמים עד שבסוף נטל ועשה ברכה וכו', הרבי התחיל לצחוק ואמר "יעצט¹²² ס'איז דיר יע געפעלן געוואָרן, נו ב"ה"¹²³.

(מפי הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן מכפר חב"ד)

הרה"ח ר' שילם קוראטין

[צב]

המשפיע ר' שילם ע"ה קוראטין כשהי' חתן אמר אשר מצא על עצמו ב' עבירות גדולות: א) שרחץ את עצמו עם סבון, ב) שהתייבש עם מגבת נקי'.

(מפי ר' סעדי' ליבעראוו)

הרה"ח ר' יהודא עבער

[צג]

פעם באיזה יומא דפגרא לקח הרה"ג הרה"ח ר' יהודא עבער הי"ד הרבה י"ש והתחיל לבכות אין וואס ליג איך יש ברירה או אין ברירה וכדומה, והלך לביתו ולקח חבילה עם כתביו בנגלה זורק אותם לתנור.

(מפי ר' ישראל יוסף זאלמאנאוו מפתח תקוה, מפי ר' נחום גולדשמיד)

הרה"ח ר' ברוך פריעדמאן

(120) ראה גם שם ע' 110.

(121) = אין הנטילה מוצאת חן בעיני.

(122) = כעת מצא חן בעיניך.

(123) ראה נוסחאות שונות בשם הרה"ח ר' רפאל נחמן הכהן בדברי אדמו"ר מהורש"ב, שם ע'

[צד]

פעם בא בחור משייבת מיר לתו"ת באטוואצק ושמע לשיעור תניא של הרה"ח המשפיע ר' ברוך הי"ד פריעדמאן אשר אצל בנ"א הוא ענין של שכל לפני מדות להיפך מבהמות. הבחור אמר לר' ברוך אשר המשגיח במיר ר' ירוחם אמר להיפך, אשר המדות הם לפני השכל, ענה ר' ברוך "מה אתה חושב? הוא הרי דיבר לבהמות".

[צה]

בשם הרה"ח ר' ברוך פריעדמאן הי"ד משפיע בתו"ת אטוואצק על מה דאיתא בפרקי אבות (פ"ה מ"כ) "עז פנים לגיהנם בשת פנים לגן עדן" פי': שעז פנים הוא "א" 124 שטארקע פנימי", הוא יכול לילך גם ברחובות ולא יזיק לו כלל וכלל; אבל בשת פנים הוא "א" שוואכע פנימי", הוא יכול לחיות רק בישיבה וכו' כי אם ילך ברחובות יתקלקל ח"ו וכו'.

[צו]

איתא בגמרא (ב"מ כ"ז ע"א) שה אבודה היא קושיא לדברי הכל ואמר ר' ברוך הי"ד, אם לאחד נאבד שה, כי ישראל נמשלו לשה, פי' שאין לו עוד פנימיות - לדברי הכל קשה לחזור לתשובה.

הרה"ח ר' יהושע אייזיק בארוך

[צז]

בשנת ה'ש"ת למדו התלמידים אשר הצילו את עצמם מאטוואצק בעיר ווילנא, תחת השפעתו של הרה"ח ר' יהושע אייזיק הי"ד בארוך (מעיר זיטאמיר - קאוונא). דרכו של הרה"ח הנ"ל הי' אשר בכל יום ראשון הי' כותב דו"ח מכל הנעשה בישיבה לרבינו זי"ע, אשר הי' בעיר ריגא, לאטוויא. דרכו של ר' יהושע אייזיק ע"ה הי' אשר בנייר שהי' כותב הי' גורר וכותב על מקום שמחק וכדומה. אחד מן התמימים שהיו בוויילנא אמר לו הרי אתם יכולים להעתיק המכתב לנייר נקי וד"ל, ענה ר' יהושע אייזיק מה אתה חושב, אני כותב לרבי הדו"ח שזה היחידות שלי, אלא מפני שאני נמצא פה והרבי בלאטוויא היחידות הוא ע"י הפאסט, איך אני אלך לרמות הרבי?!

(מפי ר' זושא פוזנער)

[צח]

הבחורים שלמדו בעיר ווילנא היו הולכים בכל ש"ק לחזור דא"ח בהרבה ביהכנס"ס בעיר. קרא פעם אשר הי' שלג וגשם גדול, ומפני אשר בוויילנא לא היו

הרחובות כולם מאספלט, הי' קשה ללכת שם לחזור דא"ח. המשפיע שאל את א' מהתמימים לאיפה הלכת לחזור בש"ק, ענה הבחור אשר לא הי' יכול ללכת לחזור דא"ח, ענה המשפיע, לא הי' לך רצון ללכת לחזור, כי אם הי' לך רצון היית הולך, כי אין דבר העומד בפני הרצון. וד"ל.

(מפי הנ"ל)

[צט]

י"ט כסלו תש"א היו כל התמימים בעיר ווילנא (אלו אשר ברחו מאטוואצק) ובהפארבריינגען התועד המשפיע ר' יהושע אייזיק הי"ד בארוך. הרה"ח ר' ישראל נח הקטן (חצקביץ) ז"ל (אשר הי' חוזר בליובאוויטש) חזר מאמר דא"ח, ואח"כ אמר ר' יהושע אייזיק ע"ה הרי היום הוא ר"ה ע"פ מכתבו של הרבי נ"ע¹²⁵ ובר"ה העבודה הוא אמירת תהלים ממילא אין "קונצים" וצריכים להגיד תהלים וכולם התחילו להגיד הקאפיטלאך אשר הרבי זי"ע צוה להגיד בשעת המלחמה.

(מפי כמה מתל' ווילנא – שנגהאי)

הת' סיני טורבינער

[ק]

כשהתל' הת' מאטוואצק היו בדרך ומלונם הי' בביהכנ"ס כמו כל הפליטים, בליל י"ט כסלו שנת הש"ת אמר הת' סיני טורבינער הי"ד הרי היום הוא י"ט כסלו וצריכים לרקוד אבל אי אפשר, מה עשה, חלץ נעליו וקפץ על שלחן ורקד הרבה זמן.

(מפי הר' שמואל צבי פוקס)

הרה"ח ר' שמואל לעוויטין

[קא]

בזמן שלמדה ישיבת תות"ל בעיר נעוול, הי' המקום שלמדו התמימים באותו ביהכנ"ס שהתפלל הרה"ח ר' שמואל לויטין ז"ל, וכל פעם אחרי התפילה הלכו הבחורים לאכול סעודת ש"ק, ואז הי' רש"ל מתחיל להתפלל. קרה פעם אשר הבחורים אחרי סעודת ש"ק חזרו לביהכנ"ס ללמוד וא' מהתמימים התחיל לנזול דם מאפו, והבחורים התחילו לפלפל בין עצמם באיזה אופנים מותר להפסיק נזילת הדם, והרש"ל שעמד אחרי ברוך שאמר לא הדיבר וכו'. אחרי שגמר שחרית אמר איזה חוצפה אשר אתם פלפלתם אם מותר אם לא, כי כאשר נזול מיהודי דם קודם כל צריכים להפסיק הדם, ואח"כ לפלפל אם מותר אם לא!

(מפי ר' דוד אקינאו)

125) נדפס בהקדמה לקונטרס 'ומעין מבית ד' ע' 17. נעתק בתחלת 'היום יום' ע' ד.

[קב]

הרה"ח ר' שמואל לויטין סיפר פרט אחד מהצרות שנעשו אצלו בנוגע לפריזיוו¹²⁶ שלו, שרצו להכניס אותו לבית האסורים ואמר לרבי איך¹²⁷ וואָלט בעסער געוואָלט זיין אין תפיסה ווי ביי זיי אין די הענט, הרבי הסתכל עליו בפנים רציניות ואמר "תפיסה ס'טויג[ט] אויך נישט". וד"ל.

(מפי בעל המעשה)

[קג]

כשקיבל הרה"ח ר' שמואל לויטין הרבנות דעיר ראָקשיק צוה לו הרבי נ"ע להיות ג"כ ה"קאָזיאָנער ראָבינער"¹²⁸ והרש"ל שאל הרבי הרי הרבי לא מחזיק מה"קאָזיאָנער ראָבינער"ס? ענה לו הרבי "פון¹²⁹ אַזעלכע קאָזיאָנער ראָבינער"ס האַרט מיר נישט".

(ובאמת כל הרישומים בספרי הרישומים של הממשלה נעשו ע"י זוגתו מרת שיינא הי"ד).

(מפי בעל המעשה)

[קד]

פעם סיפר על סיבת הצלחתו עם החכמים בגרוזיא, וזה הסיבה, קודם נסיעתו לשם היו ג"כ תלמידים של הישיבות הליטאים שם והם התחילו לבייש אותם וכו' והחכמים זרקו אותם משם, וכשהוא בא לשם דיבר על ליבם הרי אני לא מדבר גרוזינית וכמעט שאני לא מדבר רוסי, ממילא אני אדבר אתכם בלה"ק או קצת רוסי ואתם תתרגמו לגרוזינית, והם הסכימו.

(מפי בעל המעשה)

[קה]

אחת הסיבות שהסכים להיות שד"ר באמעריקא הי' מפני שבנסיעה יהי צריך לעבור דרך פולין וליכנס לאטוואצק להתראות עם הרבי, כי מרוסיא לא נתנו ליכנס לפולין. קודם שנכנס לרבינו נכנס להרבנית הזקנה מרת שטערנא שרה נ"ע והיא בקשה ממנו שלא לדבר דברים חריפים עם בנה מפני מצב בריאותו, וכשנכנס ליחידות אמר לו שמעתי מהרשב"ץ שכאשר משיח יבוא נראה איך שכל אריכות הגלות זהו רק כמו רגע קצר, ענה לו הרבי זה נמצא בלקו"ת, זה באמת רגע קצר

126 = גיוס לצבא.

127 = הייתי מעדיף לשבת במאסר מאשר להיות בידיהם . . מאסר גם אינו מתאים.

128 = רב מטעם.

129 = מכאלו רבנים מטעם לא אכפת לי.

אבל מר. כשיצא נכנס עוד לרבנית שטערנא שרה וסיפר לה את דברי בנה, והיא אמרה לו "איר¹³⁰ וויסט מסתמא וואָס אייער זיידע ר' גרשון בער ע"ה פלעגט זאָגן, שלעכטס טאָר מען נישט זאָגן, נאָר ביטער איז אַ רפואה".

(מפי בעל המעשה)

הרה"ח ר' חיים שאול ברוק

[קו]

פעם כתב הרה"ח ר' שאול ע"ה ברוק מכתב לא' מתלמידיו אשר ביקש ממנו שישלח את בניו לתו"ת אבל לא הי' יכול לכתוב זה מפורש, מה עשה, בסיום המכתב הוא חתם שאול סאנאווסקער והוסיף נ"ב, אני חותם כך כי כך קראו אותי בליובאוויטש ועל זה אנו צריכים למסור את נפשינו.

(מפי ר' שלמה שי' הכהן זרחי)

הרה"ח ר' שניאור זלמן גרליק

[קז]

אחרי מלחמת העולם השני', בשנות תש"ח-ט היתה קבוצה גדולה של מאנ"ש במדינת אירלנד בכדי לשחוט בשר עבור שארית הפליטה. הרבנים המשגיחים היו הר"ר שניאור זלמן גרליק ע"ה מכפר חב"ד והר"ר נחום שמרי' ששונקין ע"ה מירושלים. על כל בהמה כשרה היו עושים ב' סימנים: פלאַמבע¹³¹ וחותרמת.

פעם קרה אשר מצאו ראש של בהמה תלוי, שהי' נחסר לו אחד הסימנים והי' ספק, והיו צריכים להטריף הכל מספק. הר"ר שניאור זלמן גרליק בכה, א) כי איך ולמה קרה דבר כזה אצלו, ב) כי אחרי הק"כ שנים שלו יתבעו אותו מ"ט בהמות כשרות לד"ת, למה הטרפת אותנו מספק¹³²?

(מפי ר' דובער יוניק)

130 = הנכם יודעים כנראה מה שזקנכם ר' גרשון בער ע"ה הי' אומר, רע אסור לאמר, אלא מר הוא רפואה.

131 = חותם.

132 (להעיר מדברי אדמו"ר מהוריי"צ אל השו"ב ר' מרדכי חפץ - 'ליקוטי סיפורי התוועדיות' גרינגלאס) ע' 332: כשבאים למעלה קשה אויסצו'טענה'ן זיך משום ששם הוא עולם האמת, ועם בהמה קשה עוד יותר. 'ליקוטי סיפורים' (פערלאוו) מדור אדה"ז אות נח.

לזכות

החתן הרה"ת מנחם מענדל שי'

והכלה מרת דבורה תי'

רייטפארט

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ה' אדר ה'תשפ"ו

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יוסף ומרת דבורה דאברא שיחיו רייטפארט

הרה"ת ר' לוי יצחק ומרת נחמה איידל שיחיו חזקלביץ'

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יצחק ומרת מטיל שיינדל שיחיו רייטפארט

הרה"ת ר' נחום יצחק ומרת אסתר שיחיו קאפלאן

הרה"ת ר' נתן ומרת לאה שיחיו גורארי'

הרה"ת ר' יוסף דוב שי' חזקלביץ'

מרת חי' שרה תי' חזקלביץ'